

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä menettely

Janni Partanen
OTM-tutkielma
Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
Rikosoikeus
Ohjaajat: Kimmo Nuotio ja
Tapio Lappi-Seppälä
Lokakuu 2021

Tiivistelmä

Tiedekunta: Oikeustieteellinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Oikeustieteen maisterin koulutusohjelma

Opintosuunta: Rikosoikeus

Tekijä: Janni Partanen

Työn nimi: Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä menettely

Työn laji: Maisterin tutkielma

Kuukausi ja vuosi: Lokakuu 2021

Sivumäärä: XXI + 85

Avainsanat: rikosoikeus, laitton uhkaus, tunnusmerkistö, rikoksella uhkaaminen, turvallisuudentunne, abstraktinen vaara, toissijaisuus

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Tiivistelmä: Uhkailu on erityinen vuorovaikutuksellinen vallankäytön muoto, joka mielletään usein jonkinlaisena väkivallan esiasteena tai sen lievempänä muotona. Rikoslain (39/1889) 25 luvun 7 §:n (21.4.1995/578) mukaan laittomasta uhkauksesta on tuomittava se, joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Kriminalisoinnin tarkoituksena on henkilökohtaisen turvallisuudentunteen suojaaminen henkilön ja omaisuuden suhteen. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö on pysynyt asiasisällöltään samana 14.7.1969 asti, joten sen tunnusmerkistö on vanhahko. Laittoman uhkauksen toimintaympäristö on kuitenkin tämän jälkeen muuttunut, ja uhkaavaa kielenkäyttöä esiintyy enenevässä määrin internetissä. Laittoman uhkauksen kaltainen väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaaminen on koventuneen keskusteluilmapiiirin ääri-ilmiö, joka ei nauti sananvapauden suojaa.

Tutkielmassa tarkastellaan ensisijaisesti rikoslain 25 luvun 7 §:n laitonta uhkausta itsenäisenä kriminalisointina, ja tunnistetaan sekä systematisoidaan laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttymistä edellyttävät tekijät. Oikeuskäytännön rajanvetotapausten kautta myös hahmotetaan laittoman uhkauksen paikkaa uhkaamisrikosten kentällä ja sitä osaa uhkailusta, jota voidaan rangaista laittomana uhkauksena. Toiseksi tutkielmassa arvioidaan laittoman uhkauksen tunnusmerkistötekijöiden ajankohtaisuutta. Tunnusmerkistö koostuu oikeushyviin kohdistuvalla rikoksella uhkaamisen tunnusmerkistä, subjektiivisväritteisestä perustellusta syystä pelätä oikeushyvien olevan vakavassa vaarassa sekä lainkonkurrenssikysymyksestä. Aseella uhkaaminen on tyypiesimerkki rikoksella uhkaamisesta, mutta tämän lisäksi voidaan uhata muulla tavoin, kuten sanallisesti ja elein. Uhkaamistunnusmerkin voi täyttää suorien väkivallalla tai muulla rikoksella uhkausten lisäksi epäsuorat uhkaukset, kuten verhotut ja ehdolliset uhkaukset. Oikeuskäytännön mukaan tunnusmerkistön soveltamisalan ulkopuolelle jää ainakin sellainen uhkaustenomainen menettely, joka ei saa uhkaukselta vaadittavaa objektiivista ilmiänsä sekä sellaiset vakavallakin väkivallalla uhkaavat ilmaisut, jotka jäävät toivomukseksi.

Laittoman uhkauksen subjektiivisväritteiset edellytykset saavat ratkaisevan aseman sen soveltamisalaa rajattaessa. Uhkaajan ei ole tarvinnut menettelyllään tarkoittaa uhata, vaan uhkaamista arvioidaan uhatun henkilön näkökulmasta. Oikeushyvien abstraktisen vaarantumisen vuoksi riittävää on, että uhatulla on pelkäämiseen perusteltu syy. Vakavan vaaran -vaatimuksesta johtuen vähäisinä pidetyt, erityisesti omaisuuteen kohdistuvat rikosuhkaukset eivät välttämättä täytä tunnusmerkistöä. Internetissä tapahtuvan uhkailun erityispiirteiden vuoksi tieto monesta oikeuskäytännön valossa rangaistavuuden kannalta merkittävästä seikasta voi jäädä puuttumaan. Rangaistava uhkaus edellyttää, että uhattu saa tietää uhkauksesta, joten tunnusmerkistössä on selvä aukko siltä osin, kun uhkaaja ei ole saattanut uhkausta loppuun asti.

Laitton uhkaus on vakavan väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamisen yleissäännös, joka perustuu uhkauksen aiheuttamaan pakottavaan kontrolliin. Säännös syrjäytyy toissijaisuuslausekkeen vuoksi, jos teko täyttää sellaisen rikoksen tunnusmerkistön, josta rangaistaan ankarammin tai johon laitton uhkaaminen sisältyy jonkin tavoitteen toteuttamiseksi. Laitton uhkaus on klassinen rikossäännös, joka on saanut siinä määrin vakiintuneen sisällön oikeudenkäytössä, että tunnusmerkistön muuttamisen tueksi tulisi olla erittäin painavat perusteet.

Sisällysluettelo

Lähteet	V
Lyhenteet	XXI
1. Johdanto	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Aiheenrajaus, kysymyksenasettelu ja rakenne	2
1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto	4
2. Uhkaamisesta	6
2.1 Uhkaamisilmiö	6
2.1.1 Uhkauksen käsitteestä	6
2.1.2 Uhkaamisen esiintyvyys	8
2.2 Uhkaamisen tavoite	10
2.2.1 Uhkaamisen moninaiset tavoitteet.....	10
2.2.2 Uhkauksen toteutumisriski	12
3. Laittoman uhkauksen rangaistussäännöksen perustelut ja suojeluobjekti	13
3.1 Säädosperusta	13
3.1.1 Vanha kriminalisointi	13
3.1.2 Kansainvälisten velvoitteiden täyttäminen uusilla kriminalisoinneilla	16
3.1.3 Tunnusmerkistön mahdollinen uudistustarve.....	17
3.2 Kaksinainen suojelukohde	18
3.2.1 Henkilökohtainen vapaus ja turvallisuus.....	18
3.2.2 Turvallisuudentunne henkilön ja omaisuuden suhteen.....	20
3.2.3 Suojelukohteen erityispiirteet	21
3.2.4 Oikeushyvien abstraktinen vaarantaminen.....	23
3.2.5 Suhde sanan- ja ilmaisunvapauden suojaan	25
4. Rikoksella uhkaaminen	26
4.1 Rikosedellytys	26
4.1.1 Rangaistava uhkaaminen	26
4.1.2 Henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen	29
4.1.3 Omaisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen	31
4.1.3.1 Eloton omaisuus	31
4.1.3.2 Elollinen omaisuus	32
4.1.4 Muulla kuin oikeushyviin kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen	34
4.2 Tekotavat	35
4.2.1 Aseen nostaminen toista vastaan	35
4.2.1.1 Ase tekovälineenä.....	35
4.2.1.2 Aseella uhkaamisen soveltuminen nykypäivänä	36
4.2.2 Muulla tavoin rikoksella uhkaaminen	38
4.3 Epäsuorat uhkaukset	40
4.3.1 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja epäsuorat uhkaukset	40
4.3.2 Verhotut uhkaukset.....	41
4.3.2.1 Uhkauksen objektiivinen ilmiasu ja riittävä näyttö.....	41
4.3.2.2 Uhkaajan tarkoituksen korostuminen	43
4.3.3 Ehdolliset uhkaukset.....	44
4.3.4 Tunnetun ilmaisun käyttäminen uhkauksena	45
4.3.5 Uhkauksenomaiset toiveet ja fantasiat	46
4.3.5.1 Ilmaisu jää mielikuvaksi tai toivomukseksi	46
4.3.5.2 Toteutumiseltaan pidemmälle menevä ilmaisu.....	49

4.4 Tyhjentyä rikoksella uhkaamiseen	49
5. Uhatun käsitys uhkauksesta	51
5.1 Perusteltu syy pelätä	51
5.1.1 Aiheellinen pelko.....	51
5.1.2 Vakavan vaaran -vaatimus	53
5.1.3 Uhkauksen mieltäminen todeksi.....	55
5.1.3.1 Uhkaus vaikuttaa uhatun tahtoon.....	55
5.1.3.2 Uhkaus ei vaikuta uhatun tahtoon.....	57
5.1.4 Kriteerin täyttymisen kannalta merkittäviä seikkoja	58
5.1.5 Uhkauksien arviointi kokonaisuutena	61
5.2 Uhkauksen kohdistuminen	63
5.2.1 Uhkauksen tietoon tuleminen	63
5.2.2 Kohdistuminen uhkauksen tiedoksi saavan henkilöön.....	65
5.2.3 Kohdistuminen toiseen henkilöön	66
6. Tahallisuus	67
6.1 Tahallinen uhkaaminen	67
6.2 Todennäköisyystahallisuus.....	68
6.2.1 Varsin todennäköinen uhatun tietoon tuleminen	68
6.2.2 Varsin todennäköinen uhkauksen vakavasti ottaminen.....	70
7. Toissijaisuus	71
7.1 Ankaruusvertailua edellyttävä toissijaisuuslauseke	71
7.1.1 Ankarammin rangaistavat rikokset.....	71
7.1.2 Yhtä ankarasti rangaistavat rikokset.....	73
7.1.3 Oikeuskäytännön muutos: virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.....	74
7.1.4 Esi- ja jälkitekojen rankaisemattomuus: esimerkkinä pahoinpitelyrikos	76
7.2 Muut uhkaamistunnusmerkit rajaavat.....	78
7.2.1 Uhkaaminen pakottamiskeinona	78
7.2.2 Uhkaaminen muun tavoitteen saavuttamiseksi	79
7.2.3 Rangaistava yritys ylärajana.....	81
7.3 Vakavan uhkaamisen yleissäännös.....	82
8. Johtopäätökset	83

Lähteet

Virallislähteet

Kansalliset virallislähteet

HE 36/1885

Keisarillisen Majesteetin armollinen esitys, jossa Suomen Valtiosäätyjen hyväksyttäväksi jätetään: 1:ksi yleinen rikoslaki Suomen Suuriruhtinaanmaalle, 2:ksi asetus rangaistusten täytäntöönpanosta sekä 3:ksi asetus rikoslain voimaannapemisesta ja mitä sen johdosta on vaarinoitettavaa.

HE 68/1966 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten rankaisemista koskevan lainsäädännön uudistamisesta 68/1966 vp.

HE 66/1988 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi 66/1988 vp.

HE 94/1993 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi 94/1993 vp.

HE 309/1993 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta 309/1993 vp.

HE 6/1997 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi 6/1997 vp.

HE 41/1998 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 41/1998 vp.

HE 184/1999 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi 184/1999 vp.

HE 44/2002 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 44/2002 vp.

HE 54/2002 vp

Hallituksen esitys Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 54/2002 vp.

HE 167/2003 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 167/2003 vp.

HE 317/2010 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta 317/2010 vp.

HE 19/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta 19/2013 vp.

HE 226/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta 226/2020 vp.

HE 232/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyn yleissopimuksen, ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi rikoslain muuttamisesta HE 232/2020 vp.

HE 7/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta 7/2021 vp.

LaVM 22/1994 vp

Lakivaliokunnan mietintö rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi 22/1994 vp.

LaVM 11/2013 vp

Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta 11/2013 vp.

LaVM 5/2021 vp

Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esitys eduskunnalle kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyn yleissopimuksen, ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi rikoslain muuttamisesta 5/2021 vp.

LaVM 10/2021 vp

Lakivaliokunnan mietintö Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta 10/2021 vp.

PeVL 48/2002 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunto Hallituksen esitys terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi 48/2002 vp.

PeVL 16/2013 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunto Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta PeVL 16/2013 vp.

PeVL 6/2014 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunto Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta PeVL 6/2014 vp.

Valtioneuvoston selvitys 2019:57

Knuutila, Aleks – Kosonen, Heidi – Saresma, Tuija – Haara, Paula – Pöyhtäri, Reeta. Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57.

Valtioneuvoston selvitys 2020:3

Illman, Mika. Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen: Lainsäädännön arviointia. Valtioneuvoston selvitys 2020:3.

Kansainväliset virallislähteet

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 2020

European Court of Human Rights. Hate speech. Factsheet 2020, s. 1–20.

Euroopan neuvosto 2016

Council of Europe. Gender Equality Strategy. Combating Sexist Hate Speech. Factsheet 2016, s. 1–8.

Kirjallisuus

Aarnio 1997

Aarnio, Aulis. Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.). Minun metodini. Helsinki 1997, s. 35–56.

Aarnio 2011

Aarnio, Aulis. Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki 2011.

Barnes – Gordon – Hudson 2001

Barnes, Maureen – Gordon, William – Hudson, Stephen. The Crime of Threatening to Kill. *Journal of Interpersonal Violence* 16 (4) 2001, s. 312–319.

Danielsson – Näsi 2018

Danielsson, Petri – Näsi, Matti: Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia* 31/2018. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

Danielsson – Näsi 2019

Danielsson, Petri – Näsi, Matti: Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia* 35/2019. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

Danielsson – Näsi 2020

Danielsson, Petri – Näsi, Matti: Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2019 - kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia* 43/2020. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

Defensor Legis No 5/2014

Silvennoinen, Elina – Tolvanen, Matti. Vainoaminen rangaistavaksi – Loittoneeko vaino, riita? *Defensor Legis No 5/2014*, s. 752–763.

Defensor Legis No 1/2018

Kallio, Heikki. Toissijaisuuslausekkeet rikoslaissa. *Defensor Legis No 1/2018*, s. 19–36.

Ehrström 1864/65

Ehrström, Karl Gustaf. Föreläsningar öfver Åklagare-rätt. 28.9.1864-29.3.1865. HYK Bö II 2. 1864/65.

Fredman ym. 2020

Fredman, Markku – Kanerva, Janne – Tolvanen, Matti – Viitanen, Marko. Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki 2020.

Frände 2012

Frände, Dan. Yleinen rikosoikeus. 2. uudistettu painos. Edita. Porvoo 2012.

Frände – Wahlberg 2018

Frände, Dan – Wahlberg, Markus. Kunnianloukkaus, ryöstö ja kiristys. Teoksessa Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus. Keskeiset rikokset. Edita 2018, s. 444–462, 564–611 (verkkajulkaisu, Edita Digi-kirjasto, vierailtu 19.10.2021).

Haaste 1/2012

Kääriäinen, Juha. Uhkaa ja vihaa. Haaste 1/2012, s. 3.

Haaste 1/2012a

Holkeri, Emma. Kouluampumisuhkausten taustalla on erilaisia motiiveja. Haaste 1/2012, s. 21–22.

Holkeri 2013

Holkeri, Emma. Nuoret koulu-uhkaajat. Vuonna 2010 rikoksina tutkittujen koulu-uhkausten kriminologinen analyysi. Oikeussosiologian ja kriminologian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Turku 2013.

Honkasalo 1950

Honkasalo, Brynolf. Erinäiset rikokset. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisu B-sarja no 35. Hämeenlinna 1950.

Honkasalo 1960

Honkasalo, Brynolf. Suomen rikosoikeus. Erityinen osa II. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisu B-sarja no 104. Helsinki 1960.

Honkasalo 1962

Honkasalo, Brynolf. Suomen rikosoikeus. Erityinen osa III. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja no 114. Helsinki 1962.

Honkasalo 1964

Honkasalo, Brynolf. Erinäiset rikokset. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja no 35. Helsinki 1964.

Honkasalo 1970

Honkasalo, Brynolf. Suomen rikosoikeus. Erityinen osa II. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja no 107. Helsinki 1970.

Hynninen 2008

Hynninen, Jarkko. ”Saatana mä tapan sut” – Suomen valtiojohtoon kohdistuneet uhkaukset vuosina 1996–2005. Suojelupoliisi. Tutkimusraportti 1/2008.

Hyttinen 2019

Hyttinen, Tatu. Vihapuhe ja oikeuksien väärinkäytön kielto. Teoksessa Frände, Dan – Helenius, Dan – Korkka, Heli – Lahti, Raimo – Lappi-Seppälä, Tapio – Melander, Sakari (toim.). Juhlajulkaisu Kimmo Nuotio 1959–18/4–2019. Unigrafia Helsinki 2019, s. 89–111.

Häkkänen 2005

Häkkänen, Helinä. Finnish bomb threats: Offence and offender characteristics. *International Journal of Police Science and Management* 8 (1) 2005, s. 1–8.

James ym. 2007

James, David – Mullen, Paul – Meloy, Reid – Pathe, Michele – Farnham, Frank – Preston, L. – Darnley, Brian. The role of mental disorder in attacks on European politicians 1990–2004. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 116 (5) 2007, s. 334–344.

Kaitue – Noponen – Slåen 2007.

Kaitue, Sanna – Noponen, Tanja – Slåen, Anne. Yleistä muttei yksityistä: Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Edita Helsinki 2007.

Kivivuori 2014

Kivivuori, Janne. Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? *Crime and Justice* (43) 2014, s. 289–340.

KKO:n ratkaisut kommentein

Timonen, Pekka (toim.). KKO:n ratkaisut kommentein. Helsinki, jatkuva painos. (verkkopublication, Alma Talent verkkokirjahylly, vierailtu 19.10.2021).

Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020

Korkka-Knuts, Heli – Helenius, Dan – Frände, Dan. Yleinen rikosoikeus. 3. uudistettu painos. Edita 2020 (verkkopublication, Edita Digikirjasto, vierailtu 19.10.2021).

Koskela 2009

Koskela, Hille. Pelkokierre: pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Gaudeamus. Helsinki 2009.

Lakanen 1999

Lakanen, Tapio. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Kauppakaari Oyj. Helsinki 1999.

Lakimies 6/2013

Ollila, Riitta. KKO 2013:50: laitton uhkaus ja vihapuheet. *Lakimies* 6/2013, s. 1128–1135.

Lakimies 6/2020

Kurki, Visa. Onko eläin esine? Eläimen oikeudellisesta asemasta. *Lakimies* 6/2020, s. 845–871.

Lappi-Seppälä 1997

Lappi-Seppälä, Tapio. Rikosoikeustutkimus, kriminaalipoliittinen orientaatio ja metodi. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.). *Minun metodini*. Helsinki 1997, s. 189–218.

Lappi-Seppälä 2013

Lappi-Seppälä, Tapio. RL 31: Ryöstö ja kiristys. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka. *Rikosoikeus*. Helsinki 2013, s. 851–870.

Majanen 2013

Majanen, Martti. RL 35: Vahingonteko. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka. Rikosoikeus. Helsinki 2013, s. 965–972.

Matikkala 2012

Matikkala, Jussi. Onko ilmaisurikoksia koskeva sääntelymme kohdillaan? Teoksessa Hyttinen, Tatu - Jokela, Antti - Tapani, Jussi - Vuorenpää, Mikko (toim.). Rikoksesta rangaistukseen, juhlaulkaisu Pekka Viljanen 1952–26/8–2012. Turun yliopisto. Turku 2012, s. 147–169.

Matikkala 2018

Matikkala, Jussi. Seksuaalirikokset, Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä vapautteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus. Keskeiset rikokset. Edita 2018, s. 116–303, 463–498 (verkkojulkaisu, Edita Digikirjasto, vierailtu 19.10.2021).

McFarlane – Campbell – Watson 2002

McFarlane, Judith – Campbell, Jacquelyn – Watson, Kathy. Intimate partner stalking and femicide: urgent implications for women's safety. *Behavioral Sciences and the Law* (20) 2002, s. 51–68.

Melander 2016

Melander, Sakari. Rikosvastuun yleiset edellytykset. Tallinna 2016.

Melander 2020

Melander, Sakari. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Espoo 30.8.2020.

Meloy – Amman 2016.

Meloy, J. Reid – Amman, Molly. Public Figure Attacks in the United States, 1995-2015. *Behavioral Sciences and the Law* (34) 2016, s. 622-644.

Mooney 2000

Jayne, Mooney. Gender, Violence and the Social Order. London Macmillan 2000.

Niemelä 2000

Niemelä, Pauli: Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa Niemelä, Pauli – Lahikainen, Anja Riitta (toim.). Inhimillinen turvallisuus. Tallinna 2000, s. 21–40.

Niemi-Kiesiläinen 2004

Niemi-Kiesiläinen, Johanna. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Alma Talent 2004 (verkkojulkaisu, Alma Talent verkkokirjahylly, vierailtu 19.10.2021)

Nuotio 2020

Nuotio, Kimmo. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. 25.8.2020 Kirkkonummi.

Nuotio 2018

Nuotio, Kimmo. RL 11: Sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka. Rikosoikeus. Helsinki 2018 (verkkojulkaisu, päivitetty 2018, Alma Talent verkkokirjahylly, vierailtu 19.10.2021).

Nuutila – Majanen 2013

Nuutila, Ari-Matti – Majanen, Martti. RL 24: Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisrikokset sekä RL 25 luku: Vapauteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka. Rikosoikeus. Helsinki 2013, s. 633–706.

Näsi – Koltola 2021

Näsi, Matti – Koltola, Ilari. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2020 - kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 48/2021. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

O'Toole 2000

O’Toole, Mary Ellen. The School Shooter. A Threat Assessment Perspective. Critical Incident Response Group, National Center for the Analysis of Violent Crime. Quantico, Virginia 2000.

Pylvänen 2016

Pylvänen, Päivi. Laiton uhkaus ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan internetin keskustelupalstoilla vuosina 2013 ja 2014. Teoksessa Korpisaari, Päivi (toim.). Oikeus, tieto ja viesti. Viestintäoikeuden vuosikirja 2015. Helsinki 2016, s. 21–49.

Pöyhtäri – Haara – Raittila 2013

Pöyhtäri, Reeta – Haara, Paula – Raittila, Pentti. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere 2013.

Rauta 2020

Rauta, Jenita: Poliisiin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2019. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 16/2020. Helsinki.

Saresma 2017

Saresma, Tuija. Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka: sukupuolitetun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. Teoksessa Karkulehto, Sanna – Rossi, Leena-Maija (toim.). Sukupuoli ja väkivalta: Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1431. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 219–244.

Serlachius 1924

Serlachius, Allan. Suomen rikosoikeuden oppikirja, toinen osa (1 puolisko). Helsinki 1924.

Soronen 2017

Soronen, Sonja. #EmmeVaikene – Mitä on vihapuhe ja miten se liittyy sukupuoleen? -opas. Helsinki: THL, Tasa-arvotiedon keskus 2017.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry 2020

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Helsinki 10.8.2020.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry 2021

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry. Lausunto lakivaliokunnalle. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Helsinki 28.1.2021.

Suomen Syyttäjäyhdistys ry 2021

Suomen Syyttäjäyhdistys ry. Lausunto lakivaliokunnalle. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Vantaa 27.2.2021.

Suomen tuomariliitto ry 2021

Suomen tuomariliitto ry. Lausunto lakivaliokunnalle. Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Helsinki ja Tampere 29.1.2021.

Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu. Rikosoikeuden yleinen osa, vastuuoppi. Alma Talent 2019 (verkkojulkaisu, Alma Talent verkkokirjahylly, vierailtu 19.10.2021).

Tolvanen 2016

Tolvanen, Matti. Rikosoikeus ja rikollisuuden tutkimus. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.). Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita. Helsinki 2016, s. 272–294.

Valtakunnansyyttäjänvirasto 2010

Valtakunnansyyttäjänvirasto. Valtioneuvoston jäseniin, muuhun ylimpään virkamieskuntaan ja eräisiin vastaaviin tahoihin kohdistuva uhkaaminen. Apulaisvaltakunnansyyttäjän kirje 6.4.2010 Dnro 38/45/10.

Viljanen 2018

Viljanen, Pekka. Rikokset viranomaisia vastaan. Teoksessa Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus. Keskeiset rikokset. Edita 2018, s. 71–114 (verkkojulkaisu, Edita Digikirjasto, vierailtu 19.10.2021).

Warren – Mullen – McEwan 2014

Warren, Lisa – Mullen, Paul – McEwan, Troy. Explicit Threats of Violence. Teoksessa Hoffmann, Jens – Melo, J. Reid (toim.). International Handbook of Threat Assessment. Oxford University Press 2014, s. 18–38.

Warren ym. 2008

Warren, Lisa – Mullen, Paul – Thomas, Stuart – Ogloff, James – Burgess, Philip. Threats to kill: A follow-up study. *Psychological Medicine* 38 (4) 2008, s. 599–605.

Warren – Mullen – Ogloff 2011

Warren, Lisa – Mullen, Paul – Ogloff, James. A Clinical Study of Those Who Utter Threats to Kill. *Behavioral Science and the Law* (29) 2011, s. 141–154.

Westerlund 1990

Westerlund, Gösta. Våld mot tjänsteman och andra närbesläktade brott enligt 17 kap 1-5 §§ brottsbalken. Lund 1990.

Internet-lähteet

Kaikilla sivustoilla vierailtu 19.10.2021.

Ali-Hokka 2017

Ali-Hokka, Anne. Analyysi: Saanko toivottaa ”suvakkihuoralle syöpäkuolemaa”? Poliisi ei tutki, koska veisi ”useamman työpäivän”. *Yle Vihapuhe* 15.7.2017. (saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-9721659>)

Björkstén – Haimi – Mattila 2021

Björkstén, Tuomo – Haimi, Toivo – Mattila, Marjukka. ”Olet nätti, sinut voisi vaikka raiskata” tällaisia vihaviestejä kuntavaaliehdokkaille sataa, miehetkään eivät herjauksilta säästy. *Yle Kuntavaalit 2021* 12.5.2021. (saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-11927898>)

Häkkinen-Nyholm 2014

Häkkinen-Nyholm, Helinä. Joudutko sinäkin pelkäämään? *PsyJuridica-blogi* 4.10.2014. (saatavilla <https://psyjuridica.com/joudutko-sinakin-pelkaamaan/>)

Häkkänen-Nyholm 2016

Häkkänen-Nyholm, Helinä. Vittu mä tapan sut! – Suora uhkaaminen ei yleensä edellä politiikkoon kohdistuvaa väkivaltatekoa. PsyJuridica-blogi 17.12.2016. (saatavilla <https://psyjuridica.com/vittu-ma-tapan-sut-suora-uhkaaminen-ei-yleensa-edella-poliitikkoon-kohdistuvaa-va-kivaltatekoa/>)

Veirto 2019

Veirto, Ulla. ”Minä niin sydämeistäni toivon, että jälkeläisiäsi raiskataan” – vihapuhetta tutkijalle. Apu 5.2.2019. (saatavilla <https://www.apu.fi/artikkelit/mina-niin-sydameistani-toivon-etta-jalkelaisiasi-raiskataan-vihapuhetta-tutkijalle>)

Oikeuskäytäntö

Kansallinen oikeuskäytäntö

Korkein oikeus

KKO 1984 II 35

KKO 1990:163

KKO 1996:65

KKO 1997:153

KKO 1999:54

KKO 1999:59

KKO 2007:4

KKO 2009:79

KKO 2010:36

KKO 2010:52

KKO 2012:9

KKO 2012:57

KKO 2013:50

KKO 2013:82

KKO 2014:7

KKO 2014:60

KKO 2015:50

KKO 2017:52

KKO 2017:57
KKO 2019:31
KKO 2020:20
KKO 2020:32
KKO 2020:37
KKO 2021:7
KKO 2021:56

Hovioikeudet

Helsingin HO 2.1.2018 nro 18/100110
Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051
Helsingin HO 3.10.2018 nro 18/140809
Helsingin HO 7.12.2018 nro 18/154190
Helsingin HO 25.1.2019 nro 19/103318
Helsingin HO 29.1.2019 nro 19/103882
Helsingin HO 8.2.2019 nro 19/105815
Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375
Helsingin HO 19.6.2019 nro 19/127760
Helsingin HO 18.3.2020 nro 20/111225
Helsingin HO 26.6.2020 nro 20/123411
Helsingin HO 15.9.2020 nro 20/132609
Helsingin HO 13.10.2020 nro 20/137746
Helsingin HO 16.10.2020 nro 20/138412
Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728
Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927
Helsingin HO 18.6.2020 nro 20/122240
Helsingin HO 1.2.2021 nro 21/104436
Itä-Suomen HO 5.9.2019 nro 19/137656 (jatkokäsittelylupaa ei myönnetty, Pohjois-Savon
KO 29.5.2019 nro 19/124143)
Rovaniemen HO 16.4.2018 nro 18/116112
Rovaniemen HO 19.4.2018 nro 18/116850
Rovaniemen HO 9.5.2018 nro 18/119806
Rovaniemen HO 11.5.2018 nro 18/120214

Rovaniemen HO 4.9.2018 nro 18/136167
Rovaniemen HO 14.9.2018 nro 18/138218
Rovaniemen HO 24.10.2018 nro 18/145572
Rovaniemen HO 17.12.2018 nro 18/156158
Rovaniemen HO 27.2.2019 nro 19/108473
Rovaniemen HO 15.4.2019 nro 19/117088
Rovaniemen HO 19.9.2019 nro 19/140170
Rovaniemen HO 5.12.2019 nro 19/1153581
Rovaniemen HO 13.3.2020 nro 20/110886
Rovaniemen HO 3.4.2020 nro 20/113657
Rovaniemen HO 27.4.2020 nro 20/115645
Rovaniemen HO 14.4.2021 nro 21/115990
Rovaniemen HO 2.7.2021 nro 21/129551
Turun HO 28.11.2016 nro 15/11691 (Edilex)
Turun HO 16.12.2019 nro 19/155485
Turun HO 26.6.2020 nro 20/123451
Turun HO 11.5.2021 nro 21/120717
Vaasan HO 24.8.2021 nro 21/134240 (jatkokäsittelylupaa ei myönnetty, Satakunnan KO
26.4.2021 nro 21/118220)

Käräjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan KO 22.6.2017 nro 17/125890 (Vaasan HO 7.5.2018 nro 18/118738, ei koskenut enää laitonta uhkausta)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö

Handyside v. Yhdistynyt kuningaskunta 7.12.1976

Jersild v. Tanska 23.11.1994

Gündüz v. Turkki 4.12.2003

Mamère v. Ranska 7.11.2006

Lyhenteet

BrB	Brottsbalk 1962:700
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
Istanbulin sopimus	Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta SopS 53/2015
KKO	Korkein oikeus
KO	Käräjäoikeus
KP-sopimus	Kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 8/1976
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Suomen perustuslaki 731/1999
RL	Rikoslaki 39/2003
Sananvapauslaki	Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 460/2003

1. Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen

Uhkailu on yhtä vanhaa kuin ihmiskunta. Uhkailua esiintyy kaikessa ihmisten sosiaalisessa kanssakäymisessä, jossa se toimii erityisenä vallankäytön muotona. Uhatun näkökulmasta uhkaaminen on varsin subjektiivinen kokemus, joka voi aiheuttaa vaikeita henkisiä kärsimyksiä ja rajoittaa toimintavapautta. Uhkaamistilanteet vaihtelevat suuresti, sillä uhkaaminen voi olla, esimerkiksi osa lähisuhdeväkivaltaa, internetissä anonyymien kirjoittajan liikellepanema vihakampanja tai niin sanotusti työhön kuuluva ”luontoisetu”. Uhkailu nähdään usein jonkinlaisena väkivallan esiasteena tai sen lievempänä muotona. Rikoslain säännös laittomasta uhkauksesta perustuu samantapaiseen ajatukseen uhkailusta ja varsinaisen rikoksen suhteesta.¹ Voimassa olevan rikoslain 25 luvun 7 §:n (21.4.1995/578, RL) mukaan laittomasta uhkauksesta on tuomittava se, joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö on pysynyt asiasisällöltään samana 14.7.1969 asti, joten sen tunnusmerkistö on vanhahko. Laittoman uhkauksen toimintaympäristö on kuitenkin tämän jälkeen muuttunut modernissa korkean teknologian maailmassa. Nykyään uhkaavaa kielenkäyttöä esiintyy enenevässä määrin viestintävälineissä, kuten internetissä, mikä on osaltaan lisännyt laittomien uhkausten lukumäärää.² Häirintä- ja uhkaamisilmiön lisääntyminen horjuttaa sen kohteeksi joutuneen yksilön turvallisuudentunnetta ja asettaa kokonaisia väestöryhmiä vastakkain. Vihapuhe ja maalittaminen³ pyrkivät vaientamaan sananvapautta vaarantavalla tavalla julkista keskustelua yhteiskunnallisesti merkittävistä aiheista ja vahingoittamaan laajemminkin demokraattista oikeusvaltiota.⁴ Laittoman uhkauksen kaltainen

---

¹ Haaste 1/2012, s. 3.

² Matikkala 2018, s. 492; HE 19/2013 vp, s. 12; HE 226/2020 vp, s. 25.

³ Maalittaminen on yleensä tietoverkossa tapahtuvaa järjestelmällistä toimintaa, jossa kohdetta uhataan tai loukataan esimerkiksi levittämällä hänen yksityiselämänsä kuuluvia tietoja tai esittämällä hänestä perättömiä tai muuten halventavia tietoja. Valtioneuvoston selvitys 2020:3, s. 5.

⁴ Valtioneuvoston selvitys 2020:3, s. 5; Haaste 1/2012, s. 3.

väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaaminen on tämän koventuneen keskusteluilmapiiriin ääri-ilmiö.⁵

Laittomasta uhkauksesta tuli 1.10.2021 alkaen virallisen syytteen alainen rikos myös silloin, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi (RL 25:9.2). Tuore laitton uhkauksen syyteoikeuden muutos on rajallinen toimi puuttua järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, mutta se korostaa yhteiskunnan halua puuttua asiattomaan uhkailuun. Väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaaminen on varsin moitittava ja vakava rikos, eikä kyse ole osapuolten yksityisasiasta. Syyteoikeuden muutosta koskevaan hallituksen esitykseen 226/2020 vp ei sisällynyt muutosehdotuksia laitton uhkauksen rikostunnusmerkistöön, mutta esityksen asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että uhkaamisen toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi myös laitton uhkauksen tunnusmerkistön mahdollisia tarkastustarpeita tulisi jatkossa arvioida.⁶

1.2 Aiheenrajaus, kysymyksenasettelu ja rakenne

Tutkielman tarkoituksena on ensisijaisesti tarkastella rikoslain 25 luvun 7 §:n laitonta uhkausta itsenäisenä kriminalisointina, ja tunnistaa sekä systematisoida viimeaikaisessa oikeuskäytännössä laitton uhkauksen tunnusmerkistön täyttymistä edellyttävät tekijät. Oikeuskäytännön rajanvetotapausten kautta on myös tarkoitus hahmottaa laitton uhkauksen paikkaa uhkaamisrikosten kentällä ja sitä osaa uhkauksista, jota voidaan rangaista laittona uhkauksena. Toiseksi tutkielmassa arvioidaan laitton uhkauksen tunnusmerkistötekijöiden ajankohtaisuutta ja soveltumista nykypäivän vaihteleviin ja subjektiivisesti värittyneisiin uhkaamistilanteisiin. Tämä tarkastelu on aiheellista myös siksi, että lisääntyneen uhkailu- ja häirintäilmiön kitkeminen tulisi toteuttaa osaltaan lainsäädännöllisin keinoin. Laitton uhkauksen syyteoikeuden muutoksen esitöissä HE 226/2020 vp tuotiin esiin laitton uhkauksen vanhahkon tunnusmerkistön mahdollinen muutostarve tähän arviointiin kuitenkin vielä ryhtymättä. Tutkielman tarkoituksena on siis täydentää rikosoikeuskirjallisuutta ja tutkielmia laitton uhkauksen tunnusmerkistön osalta sekä arvioida viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa sitä, onko tunnusmerkistön muutoksille tosiasiaassa tarvetta vai tavoittaako nykyinen tunnusmerkistö riittävästi vakavan uhkaamisen.

---

⁵ HE 226/2020 vp, s. 22.

⁶ HE 226/2020 vp; LaVM 10/2021 vp, s. 3, 13; Nuotio 2020, s. 2; Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry 2020, s. 6.

Varsinaiset tutkimuskysymykset:

1. Minkälainen menettely on viimeaikaisessa oikeuskäytännössä täyttänyt rikoslain 25 luvun 7 §:ssä säädetyn laittoman uhkauksen tunnusmerkistön?
2. Mitkä seikat ovat oikeuskäytännön valossa estäneet laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttymisen, ja miten kriminalisoinnilla suojeltavat oikeushyvät suhteutuvat tähän rajanvetoon?
3. Tulisiko laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä muuttaa?

Tutkielmassa tarkastellaan aluksi uhkaamista ilmiönä ja pyritään tavoittamaan teon erityinen luonne. Tämän jälkeen perehdytään laittoman uhkauksen rangaistussäännöksen historiaan ja tavoitteisiin sekä kriminalisoinnilla suojeltaviin oikeushyviin. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistönmukaisuutta tarkastellaan samoin kuin oikeuskäytännössä eli arvioimalla eri tunnusmerkistötekijöitä asteittain siten, että yhden tunnusmerkin täytyessä voidaan siirtyä arvioimaan seuraavan tunnusmerkin täyttymistä.

Rikoslain 25 luvun 7 §:n laittoman uhkauksen peruselementit:

1. Rikoksella uhkaamisen tunnusmerkki;
2. Subjektiivisväritteinen perusteltu syy pelätä ja
3. Lainkonkurrenssikysymys.

Ensiksi on ratkaistava, uhataanko sellaisella rikoksella, joka kohdistuu henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. Mikäli uhkausta on pidettävä rikoslain 25:7 §:ssä tarkoitettuna uhkauksena, asiassa tulee arvioida, onko uhkaus toteutettu sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Näiden edellytysten täytyessä viimeisenä on vielä arvioitava rangaistussäännöksen toissijaisuuslauseketta ratkaistakseen sen, että syrjäyttääkö toinen säännös laittoman uhkauksen säännön. Tämän lisäksi arvioidaan tahallisuuden täyttymistä, sillä laitton uhkaus on tahallisuutta edellyttävä rikos. Kunkin tunnusmerkistötekijän sisällä arvioidaan säännöksen soveltumista oikeuskäytännön valossa ja tuodaan esiin mahdollisia ongelmakohtia.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkielman tutkimusmenetelmänä on lainoppi eli oikeusdogmaattinen metodi. Lainopillisen tutkimuksen perinteinen tehtävä on voimassa olevien oikeussääntöjen sisällön tulkinta ja niiden systematisointi.⁷ Teoreettinen lainoppi systematisoi oikeussäännöksiä erittelemällä käsitteistöä, jäsentämällä käsitteitä uudelleen ja muodostamalla sellaisia teorioita, joiden avulla saadaan kiinni oikeussäännösten tulkinnasta. Käytännöllinen lainoppi taas tulkitsee oikeusnormeja ja esittää niitä koskevia tulkintasuosituksia. Teoreettinen ja käytännön lainoppi edellyttävät toisiaan ja ovat keskenään vuorovaikutuksessa.⁸ *Aarnion* mukaan teoreettisen lainopin systematisointien kautta syntyvät yleiset opit testataan käytännöllisen lainopin tulkinnoilla, jotka ratkaisevat, mitä mahdollisia korjauksia yleisiin oppeihin tulee tehdä.⁹

Rikoslainopissa tutkimuskohteena ovat rikosta ja rangaistusta koskevat oikeusnormit. Tavoitteena on luoda rationaalinen ja yhtenäinen järjestelmä rikosoikeudellisesti merkityksellisestä materiaalista.¹⁰ Teoreettisessa rikoslainopissa tai yleisemmin rikoslain yleisissä opeissa systematisoidaan oikeussäännöksiä, jotka ovat yhteisiä kaikille tai ainakin useimmille rikoslajeille. Yleiset opit muodostavat rikosoikeuden kovan ytimen, jonka varaan rakentuvat erityisen osan tunnusmerkistöjen eli kriminalisointien systematisointi ja niiden tulkinta.¹¹ Näiden voimassa olevien säännösten systemaattisen tulkinnan arvopohjana ja rikosoikeudellisen arvioinnin peruslähtökohtana ovat perus- ja ihmisoikeudet. Oikeusnormien tulkinnassa lähdetään liikkeelle rikoslainopille tyypillisesti suojeluobjektista ja -tavoitteesta.¹²

Oikeustieteessä usein painotetaan vain oikeusnormatiivista ulottuvuutta, vaikka lainoppi ei ole irrallaan yhteiskunnallisista ilmiöistä. Lainopillisella tutkimuksella ei aina kyetä tunnistamaan relevantteja laintulkintaongelmia, minkä vuoksi lainopillisessa tutkimuksessa voidaan hyödyntää muun muassa empiiristä aineistoa. Lainopin harjoittaja yhdistää empiirisen tutkimustiedon normatiivisen rikosoikeuden järjestelmään. Empiirinen tieto luo pohjan kriminaalipoliittisille argumenteille, joita käytetään perusteltaessa lain muuttamista.¹³

---

⁷ Aarnio 1997, s. 43–44; Tolvanen 2016, s. 275.

⁸ Aarnio 1997, s. 43–44.

⁹ Aarnio 2011, s. 105.

¹⁰ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s 10–11.

¹¹ Tolvanen 2016, s. 273, 275.

¹² Lappi-Seppälä 1997, s. 196–197.

¹³ Tolvanen 2016, s. 281.

Tutkielman tarkoituksena on voimassa olevan laittoman uhkauksen rangaistussäännöksen ja relevanttien uhkaamista koskevien oikeusnormien sisällön selvittäminen, niiden välisten uudenlaisten systemaattisten yhteyksien osoittaminen sekä kriminalisoinnin täyttymisen kannalta merkittävien näkökohtien jäsentäminen. Oikeuskirjallisuuden ja lakien esitöiden sekä erityisesti laittoman uhkauksen tuomioiden ja niiden perustelujen analysoinnin ja systematisoinnin tarkoituksena on arvioida, onko tunnusmerkistön muutoksille tosiasiallisesti tarvetta.

Tutkielmani on rikosoikeudellinen, ja lähdemateriaalina siinä on käytetty kansallista rikoslainsäädäntöä ja lainvalmisteluaineistoa sekä kotimaista oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä. Tutkielmaa varten on perehdytty myös relevanttiin (oikeus)psykologiseen tutkimustietoon ja kriminologiseen aineistoon, jota on käytetty täydentämään ja perustelemaan uhkaamista ilmiönä sekä laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä. Tutkielmani aineistoon sisältyy korkeimman oikeuden ratkaisujen lisäksi hovioikeuksien ratkaisut, joissa on käsitelty RL 25:7 §:n laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä aikavälillä tammikuu 2018 – elokuu 2021. Aineisto on kerätty asiakirjapyynnönä kaikista Suomen hovioikeuksista. Kaikkiaan asiakirjapyynnön mukaisia ratkaisuja toimitettiin hovioikeuksista seuraavasti:

- Rovaniemen hovioikeus 104 kpl (joista on rajattu pois ne ratkaisut, joissa hovioikeus ei ole myöntänyt jatkokäsittelylupaa),
- Helsingin hovioikeus 75 kpl (joista on jätetty pois ne ratkaisut, joissa oli kyse rangaistusseuraamuksista, joissa hovioikeus ei ollut myöntänyt jatkokäsittelylupaa eikä ne ratkaisut, jotka eivät ole vielä lainvoimaisia),
- Turun hovioikeus 30 kpl,
- Itä-Suomen hovioikeus 25 kpl ja
- Vaasan hovioikeus 8 kpl.

Eri hovioikeuksista saamani ratkaisut (yhteensä 242 kpl) vaihtelivat merkittävästi sekä määrältään että laadultaan. Selvästi suurin osa saamistani ratkaisusta annettiin Helsingin tai Rovaniemen hovioikeuksissa ja näiden tuomioiden perustelut olivat myös ehdottomasti tärkeimmät tutkielmani tutkimuskysymysten kannalta. Itä-Suomen ja Vaasan hovioikeuksien ratkaisussa hovioikeus oli lähes poikkeuksetta hyväksynyt käräjäoikeuden perustelut laittoman uhkauksen syyksi lukemisen osalta sellaisenaan tai hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa. Jätin tutkimuskysymysten kannalta epäolennaiset ratkaisut kokonaan tutkielman ulkopuolelle. Sisällytin tutkielmaan lopulta 41 kappaletta hovioikeuksien ratkaisuja seuraavasti: Helsingin hovioikeus (18 kpl), Rovaniemen hovioikeus (17 kpl), Turun

hovioikeus (3 + 1 kpl), Itä-Suomen hovioikeus (1 kpl) ja Vaasan hovioikeus (1 kpl).¹⁴ Käytin tutkielmassani myös hovioikeuden hyväksymiä käräjäoikeuden perusteluja siltä osin, kun ne tarjosivat lisätietoa tutkimuskysymyksieni kannalta.

Helsingin ja Rovaniemen hovioikeuksien ratkaisut ovat yliedustettuina tutkielmassani, mutta ne ovat lukumäärällisesti ja sisällöllisesti vertailukelpoisia keskenään. Muiden hovioikeuksien ratkaisujen niukkuus voi johtua esimerkiksi siitä, että ratkaisujen kerääjä on käyttänyt erilaista hakukriteeriä siitä huolimatta, että esittämäni asiakirjapyyntö oli kaikkii hovioikeuksiin identtinen. Tästä ei voida tehdä pidemmälle meneviä johtopäätöksiä, esimerkiksi laittoman uhkauksen alueellisesta esiintyvyydestä, valituserkkyyydestä tai muusta seikasta, mutta tämä mahdollinen vinouma tutkimusaineistossa on hyvä ottaa huomioon.

2. Uhkaamisesta

2.1 Uhkaamisilmiö

2.1.1 Uhkauksen käsitteestä

Yleiskielessä uhkaus merkitsee sanoilla tai eleillä ilmaistua aikomusta tehdä jollekulle jotakin pahaa, epämiellyttävää tai vahingollista eli tuottaa uhatulle ylipäättään jokin negatiivinen asiantila.¹⁵ Uhkauksella jokin paha asetetaan toisen näköpiiriin siten, että se on omiaan vaikuttamaan hänen tahtoonsa.¹⁶ Uhkaamisella on laaja ilmenemismuoto, sillä tuleva paha voidaan ilmaista lähes millä tavoin tahansa, myös enemmän tai vähemmän mielikuvituksellisilla tapahtumilla, eikä se sinänsä vaadi mitään taitoja, vaan kuka tahansa kykenee siihen.¹⁷ Joissain yhteyksissä pahalla uhkaaminen on jopa toivottavaa ja sallittua, jotta saavutettaisiin jotain hyvää. Tähän ajatukseen perustuu kriminalisointien eli rangaistusuhkaisten normien säätäminen.¹⁸

---

¹⁴ Helsingin HO (18 kpl), Rovaniemen HO (17 kpl), Turun HO (3 kpl), Itä-Suomen HO (1 kpl), Vaasan HO (1 kpl) ja näiden lisäksi olen käyttänyt yhtä Turun hovioikeuden ratkaisua 28.11.2016 nro 15/11691, joka on haettu lakitietopalvelu Edilexistä, eikä kuulu aikavälille tammikuu 2018 – elokuu 2021, mutta oli relevantti tutkimuskysymysteni kannalta.

¹⁵ Uhkauksen ominaisuus negatiivisesta asiantilasta erottaa uhkauksen lupauksesta, josta syntyy odotus jostakin positiivisesti hyvästä tai ainakin vallitsevan asiantilan negatiivisen ominaisuuden vähenemisestä. Serlachius 1924, s. 55; Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

¹⁶ Honkasalo 1964, s. 22.

¹⁷ Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

¹⁸ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 18.

Uhkailu on sellainen teko, missä esiintyy tulkintaeroja teon luonteesta, sillä arvio on vahvasti subjektiivista. Uhkailu mielletään usein jonkinlaisena väkivallan esiasteena tai sen lievempanä muotona, mutta uhrin käsitys siitä, mitkä teot ovat tahallista vahingoittamista voivat vaihdella riippuen uhkaajasta, olosuhteista ja uhatun henkilökohtaisista ominaisuuksista.¹⁹ Uhkaustekojen tulkitseminen väkivallaksi riippuu, esimerkiksi tekijän ja uhrin sukupuolesta, esimerkiksi naiset tulkitsevat miehiä herkemmin perhekonfliktit väkivaltaisuuksina.²⁰ Uhkaaminen voidaan ymmärtää myös henkiseksi väkivallaksi, mutta käsitteenä psyykinen väkivalta sisältää myös paljon muita kuin uhkaustekoja.²¹

Kaikenlainen uhkailuksi tulkittu ei kuitenkaan ole rikosoikeudellisesti rangaistavaa, saati rikoslain 25 luvun 7 §:ssä säädettyinä laittomana uhkauksena rangaistavaa. Rangaistavalla uhkauksella voidaan ymmärtää tekoa, jossa uhattavalle herätetään mielikuva häntä uhkaavasta pahasta siten, että uhkauksen esittäjällä on valta vaikuttaa siihen, toteutuuko tuo uhkakuva, joko uhkaajan itse tai jonkun toisen välityksellä.²² Jokainen uhkaamiskriminalisointi rajaa tunnusmerkistössään tarkemmin sitä, minkälainen uhkaaminen voi täyttää sen. Laittomana uhkauksena rangaistavaa on rikoksella uhkailu sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa.

Uhkauksia voidaan jaotella eri tavoin, kuten uhkauksen sisällön (esim. tappo-, pahoinpitely- tai omaisuuden vahingoittamisuhkaukset) tai tekotavan perusteella (esim. sanalliset, eleelliset tai aseella toteutettavat uhkaukset). *O'Toole* on jaotellut koulu-uhkaukset suoriin, epäsuoriin, verhottuihin ja ehdollisiin uhkauksiin. Suorassa uhkauksessa annetaan eksplisiittisesti ja selvästi tietoja muun muassa uhkauksen kohteesta ja toteutustavasta, kuten ”Tapan sinut!”. Epäsuorat uhkaukset ovat taas tulkinnanvaraisempia ja ne ilmaisevat usein, mitä saattaa tapahtua, eikä niinkään, mitä tulee tapahtumaan. Esimerkiksi uhkaus ”Voisin tappaa sinut, milloin vain, jos haluaisin.”. Verhotut uhkaukset ovat vielä epäselvempiä, mutta niissäkin mahdollisesti vihjaillaan rikoksella, kuten ”Tämä ei tule päättymään hyvin

---

¹⁹ Haaste 1/2012, s. 3; Näsi – Koltola 2021, s. 6.

²⁰ Kivivuori 2014, s. 308. *Mooneyn* tutkimuksessa (2000), jossa naispuoleisia vastaajia pyydettiin vastaamaan, pitäisivätkö he lähisuhdeväkivaltana fyysisellä voimalla tai väkivallalla uhkailua ilman että fyysistä väkivaltaa tapahtuisi, 68 prosenttia vastaajista tulkitsevi tällaisen käyttäytymisen lähisuhdeväkivaltana, kun taas kolmannes ei pitänyt. Mooney 2000, s. 155.

²¹ Ks. Ruuskanen 2005, s. 65.

²² Rangaistavan uhkauksen käsitteestä tarkemmin luvussa 4.1.1. Serlachius 1924, s. 55; Honkasalo 1970, s. 80; Matikkala 2018, s. 487.

kannaltasi.’’. Ehdollisissa uhkauksissa uhkaaja ikään kuin varoittaa tietyn rikoksen tapahtuvan, mikäli hänen vaatimuksiinsa ei suostuta.²³

2.1.2 Uhkaamisen esiintyvyys

Vuoden 2020 rikosuhritutkimuksen²⁴ mukaan väkivallalla uhkaamisen osuus on pysynyt samalla tasolla vuosina 2012–2017, noin kymmenes vastaajista on kokenut sitä. Vuodesta 2017 lähtien väkivallalla uhkaamista kokeneiden osuus on taas ollut laskusuunnassa: 10 % (2017), 9 % (2018), 8 % (2019), 7,8 % (2020).²⁵ Tutkimuksessa uhrikokemuksen yleisyyttä on tarkasteltu myös tekoryhmittäin siten, että uhkailua sisältävät teot on eroteltu erikseen uhkaukseen vahingoittaa fyysisesti joko kasvokkain taikka puhelimesta tai muulla viestivälineellä. Kaikkiaan eri tekemuotojen esiintyvyys on pysynyt vuodesta 2012 verraten muuttumattomana, ja vuonna 2020 kasvokkain tapahtuvan uhkailun esiintyvyys oli 5,8 % ja puhelimesta tai viestivälineellä tapahtuvan uhkailun esiintyvyys oli 3,3 %.²⁶

Sukupuolten väliset erot uhkailun kokemisessa olivat kasvaneet vuonna 2020 verrattuna aikaisempiin vuosiin. Miehet kokivat yleisesti naisia yleisemmin väkivallalla uhkaamista, ja miehiin kohdistuva uhkaaminen tapahtui useammin julkisilla paikoilla sekä ravintoloissa tai baareissa. Sen sijaan naiset kohtasivat työtehtävissä, yksityisasunnoissa ja parisuhdekumppanin tekemänä miehiä enemmän väkivallalla uhkailua.²⁷ Väkivallan pelko on merkittävä työelämän ongelma, ja lisääntyvänä ilmiönä on nähtävissä erityisesti työtehtävien vuoksi ja julkisuudessa toimiviin henkilöihin kohdistuva yksittäinen, järjestelmällinen tai joukkoistettu uhkailu sekä muu häirintä.²⁸ Lähisuheväkivallassa tappouhkaukset ja muut vakavalla väkivallalla uhkaukset ovat yleisiä.²⁹ Myös uhkailun sisältöön liittyy sukupuolittuneita eroja, sillä naisten kokemaan uhkailuun liittyy miehiä useammin seksuaalissävytteistä

---

²³ O’Toole 2000, s. 7.

²⁴ Vuoden 2020 rikosuhritutkimus toteutettiin maailmanlaajuisen koronapandemian aikana, jolla on voinut olla vaikutuksia tutkimustuloksiin.

²⁵ Danielsson – Näsi 2018, s. 1; Danielsson – Näsi 2019, s. 5; Danielsson – Näsi 2020, s. 6; Näsi – Koltola 2021, s. 5.

²⁶ Näsi – Koltola 2021, s. 4.

²⁷ Työpaikoilla tapahtuvaa uhkailua selittää osaltaan se, että naisvaltaisilla aloilla, kuten terveys- ja sosiaalipalvelualoilla on kohonnut riski kohdata väkivallan uhkaa asiakkaiden tai potilaiden taholta. Työtehtävissä kohdattujen uhkailu- ja väkivaltatilanteiden esiintyvyys lisääntyi naisilla ajanjaksolla 2012–2018, mutta oli vuonna 2020 mittaushistorian alhaisimmalla tasolla. Näsi – Koltola 2021, s. 6–12.

²⁸ HE 226/2020 vp, s. 5–6.

²⁹ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 266; Ruuskanen 2005, s. 64; Kaitue – Nojonen – Släen 2007, s. 25–26.

uhkaamista.³⁰ Vakava uhkailu on tavallista myös järjestäytyneen rikollisuuden toiminnassa.³¹ Molempien sukupuolten osalta uhkaustilanteiden uhkaajat olivat yleisimmin tuntemattomia tai puolittuja.³² Uhkaamisen tosiasialliseen esiintyvyyteen voi osaltaan vaikuttaa uhkakokemuksen subjektiivinen luonne, minkä vuoksi ilmaisun ymmärtämisessä uhkauksena voi olla tulkintaeroja henkilöstä riippuen. Rikosuhritutkimuksessa myös tutkitaan pelkäämistään väkivallalla uhkaamista, eikä muunlaista, esimerkiksi omaisuuteen kohdistuvaa uhkaamista.

Laiton uhkaus on melko yleinen rikos, ja niiden määrä on myös lisääntynyt voimakkaasti 2000-luvulta alkaen. Vuonna 2000 poliisi kirjasi 3995 rikosilmoitusta laittomasta uhkauksesta, kun luku oli jo 8012 vuonna 2010. Uhkauksen määrää on lisännyt ainakin se, että uhkauksia voidaan esittää yhä useammilla eri tavoilla: sähköpostilla, tekstiviestillä ja internetissä, minkä lisäksi ilmoitusherkkyudessa on voinut tapahtua muutosta.³³ Viestitse tehdyistä uhkauksista jää näyttöä, joten kynnys ilmoittaa niistä poliisille voi olla matalampi.³⁴ Poliisin tulostietojärjestelmän mukaan vuonna 2013 oli kirjattu 8911 rikosilmoitusta laittomasta uhkauksesta, ja niistä internet oli merkitty tekopaikaksi 433 ilmoituksessa (n. 5 % kokonaismäärästä). Vuonna 2014 epäiltyjen laittomien uhkauksien kokonaismäärä oli laskenut, sillä laittomista uhkauksista oli tehty kaikkiaan 8441 rikosilmoitusta, mutta internetissä tehtyjen epäiltyjen uhkausten osuus oli kasvanut 545 ilmoitukseen (yli 6 % kokonaismäärästä).³⁵ Poliisin viharikosseurannassa sanallisten loukkausten, uhkausten ja häirintätaupausten määrä kasvoi vuonna 2019 verrattuna vuoteen 2018, ja laiton uhkaus oli kolmanneksi yleisin rikos, jonka motiivi liittyi etniseen tai kansalliseen taustaan.³⁶ Kaikenlaisen uhkaamiseksi tulkitun kentässä rikoksella uhkaaminen, joka herättää uhatussa perusteltua pelkoa, on kuitenkin suhteellisen harvinaista.

---

³⁰ Ks. Euroopan neuvosto 2016, s. 3; Soronen 2017, s. 5.

³¹ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 266.

³² Näsi – Koltola 2021, s. 12.

³³ HE 19/2013 vp, s. 12.

³⁴ Kivivuori 2014, s. 306.

³⁵ Pylvänen 2016, s. 21–22.

³⁶ Rauta 2020, s. 6, 16.

2.2 Uhkaamisen tavoite

2.2.1 Uhkaamisen moninaiset tavoitteet

Uhkailua esiintyy kaikessa ihmisten sosiaalisessa kanssakäymisessä, joten sen syvemmät tavoitteet vaihtelevat tilannekohtaisesti. Uhkaaminen ymmärretään vuorovaikutukselliseksi manipuloinnin keinoksi, jonka perimmäisenä tarkoituksena on muokata sosiaalista ilmapiiriä ja henkilön minäkäsitystä.³⁷ Uhkailu on tehokas keino murtaa toinen henkisesti, sillä uhkailemalla voidaan henkisesti hyökätä ja järkyttää sen kohdetta.³⁸ Pelkokierteitä tutkineen *Koskelan* mukaan ”Uhkailija saavuttaa häiriköinnin avulla vallan tunteen, mutta haluaa lisäksi herättää pelkoa.”³⁹ Pelkkä uhkauksen aiheuttama pakottava kontrolli ilman fyysisiä tekoja voi aiheuttaa uhatussa pitkäaikaisia pelko- ja ahdistustiloja sekä alistaa uhattua rajoittamalla tämän elämää. Pelko on tunteena tulevaisuuteen suuntautunutta, sillä uhattu ennakoi tilanteen pahenevan ja muodostavan hänelle senhetkistä tilannetta suuremman uhan, minkä vuoksi uhkaaja saa uhatusta otteen.⁴⁰ Kontrollointi ja pakottavuus liittyvät uhkaajan kaikkivoipaisuusajatteluun ja tarpeeseen hallita toista. Erityisesti lähisuhteissa tapahtuvassa uhkailussa korostuu erilaisten väkivaltatekojen pakottava ja kontrolloiva luonne.⁴¹

Tutkimusten mukaan uhkailu voi olla hetken mieltäjohteesta tapahtuva reagoitikeino, joka heijastaa ilmaisun esittäjän tapahtuman tai tilanteen laukaisemia vahvoja tunnetiloja. *Warrenin ja kollegoiden* tutkimus tappouhkauksia esittäneistä uhkaajista (2011) osoitti, että uhkaaminen on yleensä tavanomaista ja toistuvaa käyttäytymistä, jota harjoittavat ne, joilla on rajalliset taidot hallita omaa turhautumistaan.⁴² *Häkkäsen* pommiuhkaustutkimuksen (2005) tulosten perusteella uhkaukset poikkeavat toteutetuista pommi-iskuista, sillä pommiuhkaukset ovat yleensä hyvin impulsiivisia tekoja, kun taas itse pommitusteot ovat tarkoin suunniteltuja ja epätunteellisia tekoja.⁴³ Myös suomalaisten nuorten koulu-uhkaukset vaikuttavat *Holkerin* analyysin (2013) perusteella useimmiten impulsiivisilta uhkauksilta, joita leimaa ajatteleamattomuus tai tunnekuuhu, joka laantuessaan häivyttää myös motivaation uhkauksen toteuttamiseen.⁴⁴ Samoin saamassani hovioikeusaineistossa korostui uhkaajien

³⁷ Haaste 1/2012, s. 3; Häkkänen-Nyholm 2016.

³⁸ Ruuskanen 2005, s. 65; Warren – Mullen – McEwan 2014, s. 20.

³⁹ Koskela 2009, s. 166.

⁴⁰ Häkkänen-Nyholm 2014; Häkkänen-Nyholm 2016.

⁴¹ Lähisuhdeväkivaltaa koskevissa tutkimuksissa on yleisellä tasolla osoitettu uhkausten, kontrollin ja fyysisen väkivallan välinen yhteys. Oikeus 3/2017, s. 298–299.

⁴² Warren – Mullen – Ogloff 2011, s. 153.

⁴³ Häkkänen 2005, s. 6.

⁴⁴ Holkeri 2013, s. 76; Haaste 1/2012a, s. 22.

suunsoittamiseen ja suuttumiseen tai varoituksen antamiseen vetoaminen, erityisesti tilanteissa, joissa uhkaaja ja uhattu tunsivat toisensa tai olivat muuten keskusteluyhteydessä toisiinsa.⁴⁵ Uhkaajien mukaan heidän tarkoituksenaan ei ollut uhata, saati toteuttaa uhkausta, mikä uhatun olisi tullut ymmärtää, eikä näin mitään vahinkoa ollut tapahtunut.⁴⁶

Uhkausta voidaan myös käyttää välineenä oman asian edistämiseksi, jolloin uhkaamista motivoi halu saada toinen taipumaan tahtoonsa. Esimerkiksi työtehtävää hoitavaa henkilöä kohtaan tehdyn uhkauksen taustalla voi vaikuttaa epäoikeudenmukaisuuden tai väärin ymmärretyksi tulemisen kokemus sekä tästä kumpuava viha, minkä vuoksi uhkaaja voi katsoa perustelluksi käyttää uhkaamista keinona jouduttaa päätöksentekoprosessia ja painostaa oman intressin mukaiseen ratkaisuun.⁴⁷ Virkatointa suorittavaan henkilöön kohdistuvan uhkailun motiivina voi olla esityksen HE 226/2020 vp mukaan ”suunnitelmallinen ja laaja-alaisempi pyrkimys rapauttaa viranomaistoiminnan arvovaltaa, luotettavuutta, uskottavuutta ja puolueettomuutta sekä myös muutoin vaikuttaa viranomaisorganisaation toimintaan ja päätöksentekoon”.⁴⁸ Yhteiskuntarauhan kannalta on vaarallista, jos uhkailu kohdistuu viranomaistoimintaan tai sillä pyritään vaikuttamaan syyttäjä- tai oikeuslaitoksen toimintaan. Työ- ja virkatehtävää suorittavan henkilön uhkaamisen erityispiirteenä on myös pyrkimys vaientaa sananvapautta vaarantavalla tavalla julkista keskustelua yhteiskunnallisesti merkittävistä aiheista. Pelko uhkauksen kohteeksi joutumisesta voi muodostua esteeksi osallistua julkiseen keskusteluun tai johtaa tiettyjen aiheiden välttelyyn julkisuudessa (niin sanottu *chilling effect*), mikä on yleiselläkin tasolla erittäin haitallista.⁴⁹

Halukkuus turvautua uhkauksiin ilmaisukeinona riippuu uhkaajan henkilökohtaisista piirteistä, mutta tilanne usein määrittää uhkauksen motivaation.⁵⁰ Uhkaamisen taustalla voi vaikuttaa edellisten motiivien ohella mielenterveysongelmat. Toisenlaista oman asian edistämistä kuvaavat niin sanotut hätähuudot eli mielenterveydellisen avun saamiseksi tehdyt

---

⁴⁵ Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927; Helsingin HO 23.12.2020 nro 20/151236; Rovaniemen HO 9.5.2018 nro 18/119806.

⁴⁶ Esimerkiksi ratkaisussa, Helsingin HO 29.1.2019 nro 19/103882, uhkaajan mukaan ”kyse oli tavanomaisesta ikävästä uhkailusta” ja se tuli ymmärtää turhautuneen ja tasapainottoman uhkaajan psyykkisenä selviytymis- ja purkautumiskeinona ahdistusta ja epätoivoa vastaan.

⁴⁷ Haaste 1/2012a, s. 22.

⁴⁸ HE 226/2020 vp, s. 6. Esim. Rovaniemen HO 14.9.2018 nro 18/138218, jossa teot kohdistuivat asianomistajaan myös oikeusjärjestelmän edustajana, ja vastaaja pyrki laittomilla uhkauksillaan ja kunnianloukkauksillaan vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon. Myös Helsingin HO 26.6.2020 nro 20/123411; Turun HO 26.6.2020 nro 20/123451.

⁴⁹ HE 226/2020 vp, s. 19, 22–23.

⁵⁰ Warren – Mullen – Ogloff 2011, s. 19.

uhkaukset.⁵¹ Persoonallisuudeltaan narsistiset ja psykopaattiset henkilöt sekä päihdeongelmaiset ovat muita alttiimpia tekemään uhkauksia.⁵² Uhkailuun sosiaalisessa mediassa yleensä syyllistyy varsin pieni ihmisryhmä, jonka toiminta on kuitenkin jatkuvaa.⁵³ Kliiniset interventiot pyrkivät mielenterveyshäiriöiden hoidon lisäksi muuttamaan ja parantamaan uhkaajan kykyä hallita vihaa ja tarvetta hallita muita ihmisiä, sillä nämä taidot voivat vähentää sekä väkivaltaa että väkivallalla uhkailua.⁵⁴

2.2.2 Uhkauksen toteutumisriski

Uhkaaminen on jo itsessään moitittavaa ja hälyttävää ongelmakäyttäytymistä, jolla voi olla vakavat seuraukset uhatun kannalta, vaikka uhkausta ei olisi tarkoitus toteuttaa. Jos uhkailu ymmärretään väkivallan jonkinlaiseksi esiasteeksi, niin on mahdollista, että uhkailu ennustaa uhkauksen toteuttamista tai ainakin uhkailusta pidemmälle menevää toimintaa.⁵⁵ Oikeuspsykologisessa kirjallisuudessa on ristiriitaista tutkimustietoa siitä, kuinka todennäköisesti väkivaltatekoa edeltää sillä uhkaaminen. Systemaattiset tutkimukset julkisuuden henkilöitä vastaan tehdyistä uhkauksista Yhdysvalloissa viittaavat siihen, että uhkauksilla ei ole myöhempiä väkivaltatekoja ennustavaa arvoa, vaan tutkimukset korostavat mielisairauksien roolia.⁵⁶ Myös *Jamesin ja tutkijakollegoiden* tutkimusartikkeli eurooppalaisiin poliitikoihin kohdistuneista väkivaltateoista (2007) osoitti, että yhdessäkään tapauksessa tekijä ei ollut aikaisemmin uhannut suoraan poliitikkoa hänen surmaamisellaan. Melkein joka toisessa tapauksessa tekoa oli kuitenkin edeltänyt varoittavaa uhkailua tai muuten teoista oli kommunikoitu etukäteen.⁵⁷

Toisenlaiseen lopputulokseen päätyi *Warren ja kollegat* seurantatutkimuksessa (2008), jossa tarkasteltiin tappouhkauksista tuomittujen uhkaajien toteuttamaa myöhempää väkivaltaa ja mielenterveyshäiriöiden roolia siinä 10 vuoden ajalla. Tutkimustulosten mukaan pelkoa herättävät tappouhkaukset ennustivat merkittävästi lisääntyntä väkivallan riskiä, varsinkin tapauksissa, joissa uhkaaja oli uhrin läheinen. Noin 40 % niistä uhkaajista, jotka oli tuomittu

---

⁵¹ Haaste 1/2012a, s. 22. Esim. Turun HO 16.12.2019 nro 19/155485.

⁵² Häkkänen 2006, s. 6; Barnes – Gordon – Hudson 2001, s. 314; Häkkänen-Nyholm 2016.

⁵³ HE 226/2020 vp, s. 22.

⁵⁴ Warren – Mullen – Ogloff 2011, s. 153

⁵⁵ Ks. *Warrenin ym.* kehittämä kliinisesti laaja explisiittisten eli suoraan ilmaistujen uhkausten typologia, joka perustuu uhkausten motivaatioon ja funktoon, ja sitä kautta uhkaajan todennäköisyyteen täyttää uhkaus. Warren – Mullen – McEwan 2014, s. 19–20.

⁵⁶ Ks. Meloy – Amman 2016.

⁵⁷ James ym. 2007, s. 342.

tappouhkauksista, etenivät myös tekemään väkivaltatekoja seuranta-ajalla. Alkuperäisen uhkauksen kohde oli myöhemmän väkivallan kohde 13,9 %:ssa tapauksista. Ne tappouhkaukset, joita ei seurannut myöhempi väkivaltateko, olivat pääasiassa suullisia (87 %) ja ne oli usein esitetty kotioiloissa tai työtilanteissa.⁵⁸

Myös vainoamistutkimuksissa on osoitettu, että toistuvia uhkauksia kokeneet vainotut joutuvat kolme kertaa useammin väkivallan uhriksi.⁵⁹ Uhkailua esiintyy noin puolessa vainoamistapauksista.⁶⁰ Vainoaminen on olemukseltaan toistuvaa uhkaavaa käyttäytymistä, jossa uhkaaminen on vain yksi tekotapa muiden vainoamistapojen joukossa, joten tämä korostaa tarvetta ottaa toistuvat uhkaukset tosissaan. Amerikkalaistutkimuksen mukaan, jos vainoaja on uhannut tappaa naisen, uhannut häntä aseella tai jos tekijä on uhannut vahingoittaa lapsia tilanteessa, jossa nainen on lähtenyt parisuhteesta, niin henkirikoksen tai henkirikoksen yrityksen riskin on todettu lisääntyvän.⁶¹

Joka tapauksessa tutkimukset uhkauksen ja väkivallan yhteydestä osoittavat, että suurin osa uhkaajista ei etene käyttämään väkivaltaa, mutta suurin osa niistä, jotka tekevät väkivallanteon ovat aiemmin uhanneet teon kohdetta.⁶² Jokainen uhkaus tulisi ottaa myös väkivaltarikin takia tosissaan.

3. Laittoman uhkauksen rangaistussäännöksen perustelut ja suo- jeluobjekti

3.1 Säädösperusta

3.1.1 Vanha kriminalisointi

Alkuperäisessä vuoden 1889 rikoslaissa (19.12.1889/39) nykyisen laittoman uhkauksen tunnusmerkistötekijöistä säädettiin kahtena erillisenä kriminalisointina, rikoksella uhkaamisena (RL 25:13) ja ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamisena toista vastaan (RL 21:13). Erityisesti rikoksella uhkaaminen on kriminalisointina laittoman uhkauksen edeltäjä. Rikoslain 25 luvussa rikoksista toisen vapautta vastaan 13 §:ssä (19.12.1889/39) säädettiin

---

⁵⁸ Warren ym. 2008, s. 601–602. Ks. myös Warren – Mullen – Ogloff 2011, s. 153; Warren – Mullen – McEwan 2014, s. 22.

⁵⁹ McEwan – Mullen – Purcell 2007, s. 3–4.

⁶⁰ HE 19/2013 vp, s. 12; Defensor Legis No 5/2014, s. 753.

⁶¹ McFarlane – Campbell – Watson 2002, s. 61; Oikeus 3/2017, s. 291.

⁶² Warren – Mullen – McEwan 2014, s. 35.

rikoksella uhkaamisesta, jonka mukaan *''Jos joku uhkaa tehdä toista vastaan rikoksen, ja jos asianhaarat ovat sellaiset, että ne tekevät uhkauksen täyttämisen todennäköiseksi; rangaistakoon vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi taikka enintään viidensadan markan sakolla.''* Rikoksella uhkaamisen tunnusmerkistö oli varsin epämääräinen, sillä tunnusmerkistössä ei ollut millään tavoin määritelty sitä rikosta, jolla toista voidaan uhata. Näin ollen oli mahdollista, että kyseeseen tuli mikä tahansa uhattuun kohdistuva kriminalisoitu teko, jonka asianhaarat tekivät uhkauksen täyttämisen todennäköiseksi.⁶³ Uhkaus tehdä pieninkin rikkomus, esimerkiksi lähteä luvottomasti ongelle toisen kalavesille, saattoi täyttää tunnusmerkistön.⁶⁴ Lainkäyttäjän tehtäväksi tuli harkintavaltaansa käyttäen arvioida, milloin kyseessä oli kriminalisoinnin tarkoituksen mukainen uhkaus.⁶⁵

Rikoslain 21 luvun 13 §:ssä (19.12.1889/39) säädettiin ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamisesta toista vastaan, jonka mukaan *''Jos joku, aikoen toista pahoin pidellä, häntä vastaan on paljastanut veitsen tahi miekan, virittänyt pyssyn, taikka nostanut muun ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun; pidettäköön se, jos vamma syntyy, raskauttavana asianhaarana, ja saattaa sellaisesta vähäisestä vammasta, josta 12§:ssä mainitaan, tuomita vankeutta korkeintaan kuusi kuukautta. Jos vamma siitä ei synny, taikka jos joku muuten vihapäissään toista vastaan nostaa ase- tai hengenvaarallisen astalon; tuomittakoon sakkoa enintään kaksisataa markkaa.''*⁶⁶ Jotta teko oli rikoslain 21:13 §:n mukaan rangaistava, tuli ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamisen tapahtua aikomuksenaan pahoinpidellä tai kiihtyneessä mielentilassa, *''vihapäissään''*. Mikäli joku kevytmielisyydestä pilanpäiten tähtäsi toista ladatulla pyssyllä, häntä ei voitu rangaista hengenvaarallisen ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamisesta toista vastaan.⁶⁷

Hallituksen esityksessä HE 68/1966 vp henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten rankaisemista koskevan lainsäädännön uudistamisesta ehdotettiin, että ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamista toista vastaan (RL 21:13) koskeva säännös yhdistettäisiin rikoksella uhkaamista (RL 25:13) koskevaan säännökseen. Lain esitöissä ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostaminen katsottiin rikoksella uhkaamiseksi, joten käytännöllistä tarvetta säilyttää ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostamista erillisenä

---

⁶³ Honkasalo 1950, s. 95; Honkasalo 1960, s. 116.

⁶⁴ Serlachius 1924, s. 161.

⁶⁵ Honkasalo 1960, s. 116.

⁶⁶ Lain esitöissä ehdotettiin rikoslain 21 lukuun murhasta, taposta ja muusta pahoinpitelystä 14 §:n säännöstä: *''Jos joku, pahoinpitelyn aikomuksessa, on toista vastaan paljastanut veitsen tahi miekan, virittänyt pyssyn, taikka nostanut muun ase- tai hengenvaarallisen lyömäkalun; niin se pitää, jos syntyy vamma, katsottaman raskauttavaksi seikaksi, ja sellaisesta vähäpätöisestä vammasta, kuin 13 §:ssä mainitaan, sopii tuomita vankeuteen korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi.''* HE 36/1885, s. 49.

⁶⁷ Serlachius 1924, s. 44.

rikoksena ei ollut.⁶⁸ Myös Ruotsin uudessa rikoskaaressa (brottsbalken 1962:700) aseella uhkaaminen oli sisällytetty rikoksella uhkaamista koskevaan rangaistussäännökseen. Nimeksi uudelle rikoslain 25 luvun 13 §:lle ehdotettiin laitonta uhkausta, joka oli suomenkielinen käännös Ruotsin rikoskaaressa olevasta vastaavasta rikoksesta *''olaga hot''* (BrB 4:5).⁶⁹ Rikoslain 25:13 §:n laittoman uhkauksen uusi sanamuoto astui voimaan 14.7.1969, jonka mukaan se *''Joka toista vastaan nostaa aseensa tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta vakavasti pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vaarassa, tuomittakoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. ''*

Rangaistussäännöksen sisältöä muutettiin siten, että tunnusmerkistöön lisättiin nimenomaisena tekotapana aseensa nostamisella tapahtuva uhkaus, joka ei muuttanut kriminalisoinnin luonnetta.⁷⁰ Lisäksi tehtiin tarpeellinen rajausta niistä rikoksista, joilla voi tunnusmerkistön mukaan uhata ja tunnusmerkistö rajattiin koskemaan henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja omaisuuteen kohdistuvilla rikoksilla uhkaamista. Samalla luovuttiin aiemmasta uhkauksen täyttämisolosuhteita koskevasta muotoilusta, ja päädyttiin arvioimaan uhkausta uhrin näkökannasta käsin sekä korostamaan olosuhteiden merkitystä. Nyt uhkaus tuli toteuttaa sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy vakavasti pelätä oikeushyvien puolesta. Uudistuksessa korotettiin myös enimmäisrangaistus kahteen vuoteen vankeutta.

Laiton uhkaus sai nykyisen sanamuotonsa osana rikoslain kokonaisuudistuksen toista vaihetta, joka astui voimaan 1.9.1995. Laittoman uhkauksen muotoilua tarkennettiin siten, että vakava-sana siirrettiin vaara-sanalle eteen korostamaan sitä, että nimenomaan vaaralta edellytettiin vakavuutta.⁷¹ Lain esitöissä HE 94/1993 vp ehdotettiin myös enimmäisrangaistuksen alentamista yhteen vuoteen vankeutta, sillä vain uhkaukseksi jääneestä rikoksesta ei katsottu tarvetta säätää tätä ankarampaa rangaistusta.⁷² Lakivaliokunta kuitenkin katsoi, että enimmäisrangaistuksen alentamiselle ei ollut perusteita, sillä *''laittomassa uhkauksessa voi olla kyse niin törkeistä teoista''*.⁷³ Enimmäisrangaistusta ei muutettu, ja säännös säilyi

---

⁶⁸ HE 68/1966 vp, s. 13.

⁶⁹ HE 68/1966 vp, s. 13.

⁷⁰ Honkasalo 1970, s. 89.

⁷¹ HE 94/1993 vp, s. 110–111.

⁷² HE 94/1993 vp, s. 106, 111.

⁷³ LaVM 22/1994 vp, s. 15–16.

asiallisesti ennallaan. Voimassa olevan rikoslain 25 luvun 7 §:n (21.4.1995/578) mukaan se, *''Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. ''*

Laiton uhkaus on syyteoikeudeltaan pääsääntöisesti asianomistajarikos. Rikoslain 25 luvun 9 §:n 1 momentin (29.6.2021/698) mukaan syyttäjä saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi taikka laittoman uhkauksen tekemiseen on käytetty hengenvaarallista välinettä taikka jos erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Laittomasta uhkauksesta tuli 1.10.2021 alkaen virallisen syytteen alainen rikos pykälän 2 momentin mukaan myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentekijä ole saman työnantajan palveluksessa tai teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.

3.1.2 Kansainvälisten velvoitteiden täyttäminen uusilla kriminalisoinneilla

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä on arvioitu tilanteissa, joissa on katsottu, täyttääkö Suomen rikoslainsäädäntö riittävällä tavalla kansainvälisten sopimusten mukaiset velvoitteet uhkaamisen osalta.⁷⁴ Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 53/2015, Istanbulin sopimus) 34 artikla edellyttää, että sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että toiseen henkilöön kohdistuva tahallinen ja toistuva uhkaava käyttäytyminen, joka saa tämän henkilön pelkäämään turvallisuutensa vaarantumista, kriminalisoidaan. Rikoslain 25 luvun 7a §:n (13.12.2013/879) vainoamisen kriminalisoinnin taustalla on Istanbulin sopimus ja kansalliset tarpeet.⁷⁵ Myös rikoslain 24:1a §:n (13.12.2013/879) viestintärauhan rikkomisen kriminalisointi liittyy samaan rikoslain muutokseen.⁷⁶

---

⁷⁴ Tutkielman kirjoitusaikaan laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä on viimeksi arvioitu kansainväliseen siiveli-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyn Pekingin yleissopimuksen (10.9.2010) yhteydessä. Ks. HE 232/2020 vp, s. 16–17; LaVM 5/2021 vp, s. 5–6.

⁷⁵ LaVM 11/2013 vp, s. 5.

⁷⁶ Ennen viestintärauhan rikkomisen kriminalisointia lähetettyjen viestien sisältö saattoi olla rangaistavaa, esimerkiksi laittomana uhkauksena (RL 25:7) tai kunnianloukkauksena (RL 24:9). Kriminalisoinnissa olennaista on loukkaavan ja uhkaavan epätoivotun viestinnän tuottama häirintävaikutus. HE 19/2013 vp, s. 6, 24–25, 31.

Ennen vainoamisen kriminalisointia erilainen häiriökäyttäytyminen on voinut lain esitöiden HE 19/2013 vp mukaan tulla arvioitavaksi ja rangaistavaksi monena eri rikoksena.⁷⁷ Lähimpänä Istanbulin sopimuksen vainoamista koskevaa kriminalisointivelvoitetta oli laittoman uhkauksen tunnusmerkistö, ja esitöiden mukaan laitton uhkaus yhdessä lähestymiskiellon rikkomisen (RL 16:9a) kanssa kattoivatkin suurelta osin Istanbulin sopimuksen kriminalisointivelvoitteen. Istanbulin sopimuksen 34 artiklan sanamuoto ”saa tämän henkilön pelkäämään turvallisuutensa vaarantumista” faktisesti sisältyi jo laittoman uhkauksen tunnusmerkistöön.⁷⁸

Kriminalisointien ala ei kuitenkaan ollut täysin aukoton. Istanbulin sopimuksen kriminalisointivelvoitteen täyttäminen oli mahdollista joko madaltamalla laittoman uhkauksen kynnystä, sisällyttämällä siihen erillinen vainoamista koskeva momentti tai laatimalla vainoamisesta oma pykälä RL 25:7a laittoman uhkauksen pykälän RL 25:7 perään. Ensimmäinen ehdotus olisi edellyttänyt varsin suuria muutoksia laittoman uhkauksen tunnusmerkistöön, sillä uhkaava käyttäytyminen voi vainoamisessa merkitä myös muunkinlaisia tekoja kuin suoranaista uhkaamista. Vainoaminen on myös olemukseltaan pitkäkestoista ja prosessiluonteista toisin kuin laitton uhkaus, mikä puolsi yhdessä lisääntyvän kriminalisointipaineen kanssa erillisen vainoamiskriminalisoinnin säätämistä.⁷⁹ Näin ollen laittoman uhkauksen tunnusmerkistöön ei tehty muutoksia.

3.1.3 Tunnusmerkistön mahdollinen uudistustarve

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö on viimeksi olennaisesti muuttunut hallituksen esityksen HE 68/1966 vp ehdotuksen mukaisesti ja tämä 14.7.1969 voimaan astunut laittoman uhkauksen tunnusmerkistö on tähän päivään asti säilynyt asiallisesti ennallaan.⁸⁰ Lakitekniisesti laittoman uhkauksen sanamuoto onkin eräiltä osin hieman vanhahtava, ja hallituksen esityksen HE 19/2013 vp mukaan tämä käy ilmi tunnusmerkistökiteijästä ”nostaa aseentoista vastaan”.⁸¹ Rikossäännös kattaa yhä myös omaisuusrikoksella uhkaamisen, mikä voi

---

⁷⁷ Kuten laittomana uhkauksena (RL 25:7), pakottamisena (RL 25:8), kotirauhan rikkomisena (RL 24:1), vahingontekona (RL 35:1), salakuunteluna (RL 24:5), salakatseluna (RL 24:6) ja kunnianloukkauksena (RL 24:9). HE 19/2013 vp, s. 6.

⁷⁸ HE 19/2013 vp, s. 11–12, 22, 25.

⁷⁹ HE 19/2013 vp, s. 6, 24–25, 31.

⁸⁰ Hallituksen esityksessä HE 94/1993 vp ehdotettiin vain pientä tarkennusta laittoman uhkauksen sanamuotoon, joka ei muuttanut tunnusmerkistön asiasisältöä. HE 94/1993 vp, s. 110.

⁸¹ HE 19/2013 vp, s. 22.

olla hieman ongelmallista, sillä yleinen asenne omaisuusrikoksilla uhkaamista kohtaan ei ole yhtä ankaraa kuin väkivaltarikoksilla uhkaamista kohtaan.⁸²

Laittoman uhkauksen syyteoikeuden muutosta koskevaan hallituksen esitykseen 226/2020 vp ei sisältynyt muutosehdotuksia laittoman uhkauksen rikostunnusmerkistöön, vaan rangaistavuuden ala säilyy ennallaan.⁸³ Esityksen asiantuntijakuulemisissa tuotiin kuitenkin esiin, että yhteiskunnassa ja uhkaamisen toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi myös laittoman uhkauksen tunnusmerkistön mahdollisia tarkastustarpeita tulisi jatkossa arvioida.⁸⁴ Yleistyvä ilmiö on erityisesti internetin keskustelupalstoilla tapahtuva uhkailu, mikä mahdollistaa anonyymit uhkaukset. Viestintävälineillä lähetetyistä uhkauksista myös puuttuu perinteisille fyysisesti lähekkäin tehdyille uhkauksille ominainen toteutumisen välittömyys, eikä uhattu välttämättä saa tietoonsa häneen kohdistunutta uhkausta.⁸⁵ Lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että laittomassa uhkauksessa saattaa olla kyse varsin törkeästä rikoksesta⁸⁶, joten keskustelu laittoman uhkauksen törkeän tekemuodon säätämisestä voisi olla aiheellista. Tunnusmerkistön mahdollisilla muutostarpeilla on myös suora yhteys niin sanottuun maalittamiseen ja sen rangaistavuudesta käytävään keskusteluun.⁸⁷

3.2 Kaksinainen suojelukohde

3.2.1 Henkilökohtainen vapaus ja turvallisuus

Vapaus on vanha lailla suojattu oikeus, joka on länsimaisissa oikeusvaltioissa keskeisiä suojattavia oikeushyviä.⁸⁸ Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 5 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapautteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimuksen) 9 artiklassa henkilökohtainen turvallisuus on suojattu vapauden yhteydessä. Vastaavasti perustuslain (11.6.1999/731, PL) 7 §:ssä turvataan jokaisen oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapautteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

---

⁸² Nuotio 2020, s. 2.

⁸³ Ks. HE 226/2020 vp; LaVM 10/2021 vp, s. 3.

⁸⁴ LaVM 10/2021 vp, s. 13; Nuotio 2020, s. 2; Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry 2020, s. 6.

⁸⁵ HE 226/2020 vp, s. 8; Matikkala 2018, s. 492.

⁸⁶ LaVM 22/1994 vp, s. 16.

⁸⁷ Nuotio 2020, s. 2; Valtioneuvoston selvitys 2020:3; Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry 2020.

⁸⁸ Fredman ym. 2020, s. 58. Ks. Matikkala 2018, s. 463–464.

Henkilökohtaisella vapaudella tarkoitetaan sekä ihmisen fyysistä vapautta että hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan.⁸⁹ Henkilökohtaisella vapaudella ja henkilökohtaisella turvallisuudella on selvä yhteys, mikä käy ilmi siitä, että kansainvälisissä sopimuksissa että perustuslaissa niitä käsitellään yhdessä. Henkilökohtainen turvallisuus on vuoden 1995 perusoikeusuudistuksesta lähtien ollut itsenäisen oikeus, mutta se myös täydentää henkilökohtaisen vapauden käsitettä. Lain esitöiden HE 309/1993 vp mukaan henkilökohtaisen turvallisuuden mainitsemisen tarkoituksena on korostaa julkisen vallan positiivista toimintavelvoitetta yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta, olivatpa niiden tekijät julkisen vallan käyttäjiä tai yksityisiä tahjoja. Säännös myös edellyttää toimia rikosten uhrien oikeuksien turvaamiseksi ja aseman parantamiseksi.⁹⁰ Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, joten julkisella vallalla on velvollisuus suojella muun muassa PL 7 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaista vapautta ja turvallisuutta.

Serlachius on katsonut, että vapaus rikosoikeudellisen suojan kohteena merkitsee toimintavapautta mahdollisuudeksi lain puitteissa tehdä tai olla tekemättä jotakin oman tahtonsa mukaan. Uhkaus on mainittu yhtenä keinona, jota voidaan käyttää vapauden riistämässä.⁹¹ Laittomasta uhkauksesta (RL 25:7) ja sen edeltäjästä, rikoksella uhkaamisesta (vanha RL 25:13) on alusta asti säädetty rikoslain 25 luvussa, jossa on rangaistussäännöksiä vapauteen kohdistuvista rikoksista. *Serlachius ja Honkasalo* ovat kuitenkin katsoneet, että toisen rikoksella uhkaaminen kuului vapausrikosten sijaan oikeammin rauhan rikkomisrikoksiin (vanha RL 24 luku), jonka yhteydessä he ovat kriminalisointia rikosoikeuden teoksissaan käsitelleet.⁹² Edelleen *Matikkala* on katsonut, että laitton uhkaamisen liityntä nimenomaan vapauden loukkaamiseen näyttää jäävän muita rikoslain 25 luvun vapauteen kohdistuvia rikoksia etäisemmäksi.⁹³

---

⁸⁹ Fredman ym. 2020, s. 58.

⁹⁰ HE 309/1993 vp, s. 47.

⁹¹ *Serlachius* 1924, s. 53–54.

⁹² *Serlachius ja Honkasalo* katsoivat, että rikoksella uhkaaminen kohdistuu oikeushyvänsä oikeusrauhaan, minkä vuoksi he käsitelivät rikoksella uhkaamista rauhan rikkomisrikosten yhteydessä. *Serlachius* 1924, s. 56, 160–161; *Honkasalo* 1950, s. 92; *Honkasalo* 1960, s. 115.

⁹³ Rikoslain 25 luvun vapauteen kohdistuvia rikoksia voidaan ryhmitellä eri tavoin, esimerkiksi *Matikkalan* jaottelun mukaan: 1) rikoksiin, joissa olennaisena osana on konkreettinen liikkumisvapauden loukkaaminen, kuten vapaudenriistorikokset (RL 25:1–2, 25:6) ja panttivangin ottaminen sekä sen valmistelu (RL 25:4-4a), 2) ihmiskaupparikoksiin (RL 25:3-3a) ja adoptiorikoksiin (RL 15:3b-c), 3) huoltajuusriitoihin liittyviin rikoksiin (RL 25:5-5a) ja 4) pakottamiseen (RL 20:8). Tämän jaottelun ulkopuolelle jäävät sekä laitton uhkaus (RL 25:7) että rikoslaissa sen perässä oleva vainoaminen (RL 25:7a). *Matikkala* 2018, s. 464.

3.2.2 Turvallisuudentunne henkilön ja omaisuuden suhteen

Serlachius on jo 1920-luvulla tavoittanut rikoksella uhkaamisen (vanha RL 25:13) todellisen suojelukohteen. Hän on katsonut, että rikoksella uhkaaminen kohdistuu lähinnä ”oikeusrauhaan, siihen turvallisuudentunteeseen, minkä luottamus oikeusjärjestyksen yksilölle suomaan suojaan on omansa herättämään hänessä”.⁹⁴ Kriminalisoinnin tarkoituksena on siis henkilön suojaaminen turvattomuuden tunteelta. Ennen laitonta uhkausta koskevaa hallituksen esitystä HE 68/1966 vp rikoksella uhkaamisen tunnusmerkistössä ei ollut määritelty sitä rikosta, jolla toista voidaan uhata, joten lainkäyttäjän tuli arvioida, milloin uhkaus aiheuttaa sellaisen turvattomuuden tilan.⁹⁵

Esitöissä HE 68/1966 vp tarkennettiin, että rikoksella uhkaamisen rangaistussäännöksellä ”pyritään suojelemaan kansalaisia sellaisilta uhkauksilta, jotka ovat omiaan synnyttämään pelkoa ja voivat antaa aiheen jokapäiväisiä toimia häiritsevään varuillaanoloon tai erityisiin varokeinoihin”. Esitöiden mukaan pelkoa ja varokeinoja saattavat aiheuttaa ennen kaikkea uhkaukset henkirikoksesta ja törkeän pahoinpitelyn tapahtumisesta. Pelkoa voi herättää myös uhkaukset siveellisyysrikoksista ja laittomasta vapaudenriistosta, jotka voivat saada uhrin ”tunteemaan epävarmuutta ruumiillisesta koskemattomuudesta tai henkilökohtaisesta vapaudesta”. Esityksessä ehdotettiin, että pykälän sanamuoto muutettaisiin koskemaan pelkästään tapauksia, joissa ”toista uhataan henkeen, terveyteen tai muuhun henkilökohtaiseen turvallisuuteen taikka omaisuuteen kohdistuvan rikoksen tekemisellä”.⁹⁶

Laittomalla uhkauksella suojeltavat oikeushyvät on siis rajattu henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja omaisuuteen. Henkilökohtainen turvallisuus pitää lain esitöiden mukaan sisällään ainakin seuraavat oikeushyvät: henki, terveys, ruumiillinen koskemattomuus ja henkilökohtainen vapaus. Tämän lisäksi omaisuus lisättiin nimenomaisesti laittomalla uhkauksella suojeltavaksi oikeushyväksi. Esitöissä tätä perusteltiin sillä, että toisen mielenrauhaa voidaan järkyttää myös uhkaamalla riistää häneltä omaisuutta. Sen sijaan muunlaisen rikoksen uhkaamisella ei voitu katsoa olevan niin pelottavaa vaikutusta, että rangaistuksen tuomitsemiseen pelkästään uhkauksen perusteella olisi riittävää aihetta.⁹⁷

---

⁹⁴ Serlachius 1924, s. 160–161. Myös Honkasalo 1960, s. 115.

⁹⁵ Honkasalo 1950, s. 95; Honkasalo 1960, s. 116.

⁹⁶ HE 68/1966 vp, s.13.

⁹⁷ HE 68/1966 vp, s.13.

Laittomalla uhkauksella suojellaan tarkemmin henkilökohtaista turvallisuudentunnetta henkilön ja omaisuuden suhteen.⁹⁸ Korkeimman oikeuden (KKO) oikeuskäytännössä on myös todettu, että laitonta uhkausta koskevan säännöksen suojelukohteena on henkilön turvallisuudentunne.⁹⁹ Henkilökohtainen turvallisuus voi tarkoittaa yhtäältä objektiivista eli ulkoista tilaa ja toisaalta subjektiivista eli sisäisesti koettua tilaa tai näiden kahden suhdetta. Henkilökohtainen turvallisuus pitää sisällään vaarojen ja uhkien, kuten väkivallan ja sen riskin tosiasiallista poissaoloa, kuin myös psykologista kokemusta niiden poissaolosta.¹⁰⁰ Henkilökohtaista turvallisuudentunnetta voidaan luonnehtia henkilön käsitykseksi henkilökohtaisesta turvallisuudesta sekä ulkoisten että sisäisten seikkojen suhteen.

Laittoman uhkauksen lisäksi vainoamisrikoksessa (RL 25:7a) ja lähestymiskiellon rikkomisrikoksessa (RL 16:9a) on sama suojelutavoite. Vainoamisessa suojan kohteena ovat sekä yksityiselämä että henkilökohtainen turvallisuudentunne. Henkilökohtainen turvallisuudentunne suojan kohteena käy ilmi vainoamisen taustalla olevasta Istanbulin sopimuksen velvoitteesta ja vainoamissäännöksen muotoilusta, että vainoaminen on ”omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta”.¹⁰¹ Lähestymiskiellon rikkomista koskevan säännöksen tarkoitus liittyy lähestymiskiellolla suojattavan henkilön turvallisuudentunteeseen, sillä lähestymiskiellon rikkominen merkitsee kiellolla suojattavalle henkilölle uhkaa ja häiriötä, jota vastaan hänelle on annettu oikeudellista suojaa.¹⁰² Laittoman uhkauksen turvallisuudentunnetta koskeva suojelukohde on kuitenkin vainoamista ja lähestymiskiellon rikkomista laajempi, sillä se kattaa turvallisuudentunteen sekä henkilön että omaisuuden suhteen.

3.2.3 Suojelukohteen erityispiirteet

Laittomalla uhkauksella on kaksinainen suojelukohde, sillä yhtäältä suojellaan sitä henkilökohtaista turvallisuudentunnetta, joka jokaisella on henkilön ja omaisuuden suhteen, ja toisaalta turvataan laajemmin henkilökohtaista vapautta. Laittoman uhkauksen syyteoikeuden esitöissä HE 226/2020 vp on todettu, että ”laiton uhkaus on vapautteen kohdistuva rikos,

---

⁹⁸ Nuutila – Majanen 2013, s. 697.

⁹⁹ Esim. KKO 2019:31; KKO 2021:7.

¹⁰⁰ Niemelä 2000, s. 21–23.

¹⁰¹ Istanbulin sopimus artikla 34; HE 19/2013 vp, s. 25; KKO 2021:7, kohta 18.

¹⁰² Lisäksi lähestymiskiellon rikkomista koskevalla rangaistussäännöksellä suojataan myös oikeudenhoitoa ja toimeenpanovaltaa, sillä kielletty yhteydenotto osoittaa piittaamattomuutta viranomaisen määräystä kohtaan. HE 41/1998 vp, s. 15.

joka loukkaa välillisesti myös henkeä ja terveyttä”¹⁰³ Kriminalisoinnilla suojellaan sitä negatiivista vapautta olla ilman ulkoa tulevaa uhkailua, joka voi vaikuttaa henkilön turvallisuudentunteeseen. Uhattu voi menettää vapautensa joutuessaan uhkaajan kontrollivallan alle ja tällöin häneltä riistetään mahdollisuus elää ilman pelkoreaktiota, varuillaanoloa ja erityisiä varokeinoja.

Oikeushyvinä henkilökohtainen turvallisuus (mukaan lukien henki, terveys, ruumiillinen koskemattomuus ja henkilökohtainen vapaus) ja omaisuus pitävät sisällään laajan kirjon oikeushyviä, joita voi uhata. Ruotsin rikoskaaren 4:5 §:n laittomalla uhkauksella suojellaan vielä laajemmin eri oikeushyviä kuin Suomen vastaavalla rangaistussäännöksellä, sillä henkilön turvallisuuden, omaisuuden ja vapauden lisäksi suojellaan rauhaankin kohdistuvia uhkauksia. Rikosoikeuden ”kovaan ytimeen” kuuluvien rikosten oikeushyvät eli henki, terveys ja ruumiillinen koskemattomuus, voidaan palauttaa jäännöksettä perusoikeuksiin.¹⁰⁴ Henkeä ja terveyttä kriminalisoinnin suojelukohteina voidaan pitää erityisen merkityksellisinä oikeushyvinä, sillä elämä voidaan nähdä ihmisen tärkeimpänä oikeushyvinä ihmisen muiden oikeushyvien merkityksellisyyden edellytyksenä. Äärimmillään laittomalla uhkauksella voidaankin vakavasti uhata henkilökohtaista turvallisuutta, mikä voi aiheuttaa täyden turvattomuuden tilan.

Aseella uhkaamisen voidaan katsoa olevan uhkaamisasteikon moitittavuuden yläpäästä, sillä aseella uhkaamisella on historiallinen yhteys fyysiseltä vaaralta suojelemiseen. Ennen kuin ase tai hengenvaarallisen lyömäkalun nostaminen toista vastaan (vanha RL 21:13) sisällytettiin laittoman uhkauksen tekotavaksi, tämä erilliskriminalisointi katsottiin toisen henkeen tai ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvaksi rikokseksi.¹⁰⁵ Lain esitöissä tämän on arveltu johtuvan siitä, että aseiden nostamisen ei ole katsottu pääasiallisesti kohdistuvan uhatun psyykeen, vaan ensi sijassa saattavan uhatun ruumiilliseen koskemattomuuden vaaraan.¹⁰⁶ Toisessa ääripäässä on taas omaisuusrikoksilla uhkaaminen, sillä yleinen asenne omaisuusrikoksia kohtaan ei ole yhtä ankaraa. Laittomalla uhkauksella suojeltavan omaisuuden piiriin kuuluu esimerkiksi, uhkaus anastaa tai tuhota varallisuutta, mutta uhkauksen toteutuessakin kyse on laadultaan ja moitittavuudeltaan erityyppisestä vahingosta.

---

¹⁰³ HE 226/2020 vp, s. 28.

¹⁰⁴ Melander 2016, s. 25.

¹⁰⁵ Serlachius 1924, s. 44; Honkasalo 1964, s. 16, 20.

¹⁰⁶ HE 68/1966, s. 13.

Henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhkaukset korostuvatkin puhuttaessa laittomasta uhkauksesta.¹⁰⁷

Ihminen suhtautuu uhkailuun yksilöllisesti omasta näkökulmastaan käsin, mikä tekee arviosta subjektiivisesti värittyä. Laittoman uhkauksen esitöissä on nimenomaisesti todettu, että uhkausta onkin arvioitava sen henkilön kannalta, johon uhkaus on kohdistunut.¹⁰⁸ Turvallisuudentunne on siis voimakkaan subjektiivinen ja henkilökohtainen oikeushyvä, mikä tekee turvallisuudentunteesta suhteellisen määreen. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä vaaditaankin siksi, että uhatulla tulee olla perusteltu syy pelätä säännöksellä suojeltavien oikeushyvien olevan vakavassa vaarassa. Näin ollen käytännössä oikeushyviin kohdistuvien uhkausten piiri kapenee, sillä vähäisinä pidetyt henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen kohdistuvat rikosuhkaukset eivät liene horjutta uhatun turvallisuudentunnetta tarpeeksi.¹⁰⁹

3.2.4 Oikeushyvien abstraktinen vaarantaminen

Vaarantamisvastuuseen perustuvat rikokset voidaan jakaa muun muassa tekoricoksiin, konkreettisiin vaarantamisrikoksiin ja abstraktisiin vaarantamisrikoksiin.¹¹⁰ Rikoslaisissa suojeltavan oikeushyvän konkreettinen loukkaaminen voi olla kriminalisoitu, mutta sen pelkkää vaarantamista ei aina ole säädetty rangaistavaksi. Vaarantamisrikosten tarkoituksena on ikään kuin rakentaa ulompi suojamuuri rikosoikeudellisen järjestelmän suojaamien oikeushyvien ympärille.¹¹¹ Perustellusti keskeisiä oikeushyviä, kuten henkeä ja terveyttä, vaarantavat teot on säädetty rangaistavaksi, mutta sen sijaan esimerkiksi omaisuuden vaarantamista koskevaa yleistä kriminalisointia ei ole. Uhkaus ei tekona konkreettisesti loukkaa sillä suojeltavia oikeushyviä, eikä tekoa voida perustaa ulkoisesti havaittavaan seuraustunnusmerkkiin, kuten tyypillisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa (RL 21 luku).

Abstraktisissa vaarantamisrikoksissa rangaistaan niiden oikeushyvälle aiheuttaman abstraktisen vaaran vuoksi. *Fränden* mukaan abstraktisissa vaarantamisrikoksissa rangaistusuhka

---

¹⁰⁷ Esimerkiksi esitöissä HE 226/2020 vp todettiin, että laiton uhkaus loukkaa välillisesti henkeä ja terveyttä, ja jätettiin huomioimatta, että laiton uhkaus voi myös välillisesti loukata omaisuutta. HE 226/2020 vp, s. 28.

¹⁰⁸ HE 68/1966 vp, s. 13.

¹⁰⁹ Matikkala 2018, s. 490.

¹¹⁰ Ks. Melander 2016, s. 107–108; Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 245. Vrt. *Frände* 2012, s. 63; Korkka-Knuts – Helenius – *Frände* 2020, s. 167–168.

¹¹¹ Melander 2016, s. 132.

on liitetty joko toimintaan, joka on omiaan aiheuttamaan tietyn tilan tai seurauksen tai tietyn seurauksen vaaraa.¹¹² Rikoslaisissa on useita abstraktisen vaaratunnusmerkistön sisältäviä kriminalisointeja, jotka usein erottaa ilmaisusta ”on omiaan”.¹¹³ Laittomassa uhkauksessa vaadittu henkilökohtaisen turvallisuuden ja omaisuuden vaarantuminen on luonteeltaan abstraktia, mutta sen on omiaan -delikti ei käy nimenomaisesti ilmi rangaistussäännöstä. Lain esitöissä on mainittu abstraktia vaaraa ilmentävä tunnusmerkki, sillä laittoman uhkauksen rangaistussäännöksellä pyritään suojelemaan sellaisilta uhkauksilta, jotka ”ovat omiaan synnyttämään pelkoa ja voivat antaa aiheen jokapäiväisiä toimia häiritsevään varuillaanoloon tai erityisiin varokeinoihin”.¹¹⁴ On mielenkiintoista, että laittomassa uhkauksessa suojellaan myös omaisuuden abstraktia vaarantumista, vaikka omaisuutta ei ole muuten katsottu niin tärkeäksi oikeushyväksi, että sitä vaarantavat teot tulisi yleisesti kriminalisoida.

Abstraktisten vaarantamisrikosten rangaistavuus perustuu yleispreventiiviseen tavoitteeseen.¹¹⁵ Abstraktista vaaraa aiheuttavan vakavan uhkailun kriminalisoimisella ylläpidetään yksilöiden vastavuoroista luottamusta oikeusrauhaan ja siihen turvallisuudentunteeseen, minkä usko oikeusjärjestyksen yksilölle suomaan suojaan on omiaan herättämään hänessä.¹¹⁶ Jos laittoman uhkauksen rangaistavuus edellyttäisi konkreettista vaaraa käsillä olevassa yksittäistapauksessa, niin vakava ja moitittava, esimerkiksi internetin välityksellä tapahtuva rikoksella uhkailu, jäisi rankaisematta. Uhkausta ei siis tarvitse esittää sellaisissa olosuhteissa, että se voidaan myös toteuttaa, eikä todellista vaaran olemassaoloa edellytetä, eli ontologisen mahdollisuuden ei ole oltava *ex post* käsillä.¹¹⁷ Törkeän kotirauhan rikkomisen (RL 24:2) esitöissä on todettu riittäväksi, että tilanne on luonteeltaan sellainen, josta tyypillisesti aiheutuu vaaraa.¹¹⁸ Aseella uhkaamisella on kuitenkin läheisempi liityntä välittömän väkivallan uhkaan, sillä sen on vanhastaan katsottu semmoisenaan aikaansaavan vaaraa toisen hengelle ja terveydelle sekä ruumiilliselle koskemattomuudelle.¹¹⁹ Laittomassa uhkauksessa abstraktin vaaran aste on kvalifioitu, sillä tunnusmerkistön mukaan

---

¹¹² Frände 2012, s. 83–84; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 172.

¹¹³ Esimerkiksi laitonta uhkausta kriminalisointina lähellä olevan RL 25:7a §:n vainoamisen tunnusmerkistössä rangaistavuuden edellytyksenä on, että teko ”on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta”.

¹¹⁴ HE 68/1966 vp, s. 13.

¹¹⁵ Melander 2016, s. 136.

¹¹⁶ Serlachius 1924, s. 160–161; Honkasalo 1960, s. 115.

¹¹⁷ Frände 2012, s. 88.

¹¹⁸ HE 184/1999 vp, s. 22.

¹¹⁹ Serlachius 1924, s. 44; Honkasalo 1964, s. 16, 20.

oikeushyvien on oltava ”vakavassa vaarassa”.¹²⁰ Arvio vaarantumisesta tehdään tekohetken näkökulmasta.¹²¹

Pelon, varuillaanolon tai muihin varokeinoihin turvautumisen tulisi olla laittoman uhkauksen säännöksessä tarkoitetun menettelyn tyypillinen seuraus.¹²² Pelkoreaktioon kuitenkin voi merkittävästi vaikuttaa uhatun subjektiiviset käsitykset ja tuntemukset, joten tunnusmerkistön arviointi on kiinnitetty vaaratunnusmerkin osalta objektiivisiin perusteisiin.¹²³ Laittomassa uhkauksessa uhatulla tulee olla ”perusteltu syy pelätä” oikeushyvien olevan vakavassa vaarassa (luku 5.1). Vainoamisrikoksessa (RL 25:7a) abstraktisen vaaran objektivointi näkyy siinä, että vainotun pelko tai ahdistus arvioidaan lähtökohtaisesti keskimääräisihminen näkökulmasta, mutta huomioon otetaan myös kohteen asemassa olevaan henkilöön liittyvät olennaiset olosuhteet kuten hänen ikänsä tai erityinen haavoittuvuutensa.¹²⁴

3.2.5 Suhde sanan- ja ilmaisunvapauden suojaan

Laittoman uhkauksen voidaan katsoa olevan ilmaisurikos, sillä uhkaus voidaan toteuttaa käyttämällä erilaisia ilmaisumuotoja, kuten sanallista, eleellistä tai kuvallista ilmaisua.¹²⁵ PL 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus, johon sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.¹²⁶ Sananvapaus on asiallisesti samansisältöisenä turvattu myös EIS 10 artiklassa. Tämän artiklan 2 kohdassa säädetään sananvapauden käyttöön liittyvistä rajoituksista ja rangaistuksista, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muun muassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden vuoksi, terveyden suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on oikeuskäytännössään katsonut, että sananvapaus voi koskea myös loukkaavien, järkyttävien tai häiritsevien ajatusten tai ideoiden

---

¹²⁰ Lain esitöissä vaaran vakavuudella tarkoitetaan vaaran todennäköisyyttä että mahdollista vahingon suuruutta. HE 94/1993 vp, s. 111.

¹²¹ Ks. HE 19/2013 vp, s. 52.

¹²² HE 68/1966 vp, s. 13.

¹²³ Ks. Melander 2016, s. 136.

¹²⁴ HE 19/2013 vp, s. 52; PeVL 16/2013 vp, s. 4.

¹²⁵ Matikkala 2012, s. 148.

¹²⁶ Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on sen esitöiden mukaan taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. HE 309/1993 vp, s. 56.

esittämistä.¹²⁷ Tässä oikeuskäytännössä on myös katsottu, että sananvapauden rajat ovat laajimmat osallistuttaessa julkiseen ja yleistä mielenkiintoa herättävään keskusteluun, jolloin on myös sallittua turvautua jossain määrin liioitteluun ja provokaatioon. Sananvapauslain (460/2003) esitöissä on lueteltu keskeisimmät rikoslaisissa rangaistavaksi säädetty teot, jotka voivat perustua viestin sisältöön, eikä lain perusteluissa ole mainittu laitonta uhkausta esimerkkinä sananvapauseriksestä.¹²⁸ Myöskään KKO ei ole käsitellyt laitonta uhkausta sananvapauslain tarkoitettuna rikoksena ratkaisussaan KKO 2013:50 tai muutoinkaan ratkaisussaan viitannut sananvapauslakiin.¹²⁹

Oikeuskäytännössään EIT on ottanut useasti kantaa vihapuheeseen tai kansainvälisessä oikeuskirjallisuudessa käytettyyn termiin ”*hate speech*”. EIT on muun muassa ratkaisussaan *Gündüz v. Turkki* 4.12.2003 (kohta 51) todennut, että vihapuheet tai muutkaan EIS:n perustavanlaatuisia arvoja vastaan suunnatut lausumat eivät nauti EIS 10 artiklassa turvattua sananvapauden suojaa. Toisen uhkaaminen väkivallalla tai rikoksella merkitsee lähtökohtaisesti kiellettyä oikeuden väärinkäyttöä.¹³⁰ EIS:n määräyksistä ja PL 22 §:stä on myös johdettavissa valtiolle positiivisia velvoitteita suojata yksilön henkilökohtaista turvallisuutta ja sananvapauden käyttöä väkivallalta ja sen uhalta. Sananvapauden näkökulmasta tilanne on siis selkeä, eikä laittoman uhkauksen kaltainen väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaaminen nauti sananvapauden suojaa. Lakivaliokunta on korostanut, että laittoman uhkauksen esittäminen ei ole missään tilanteissa, eikä millään perusteilla hyväksyttävää.¹³¹

4. Rikoksella uhkaaminen

4.1 Rikosedellytys

4.1.1 Rangaistava uhkaaminen

Lukuisten rikossäännösten tunnusmerkistöissä puhutaan uhkauksesta teon mahdollisena toteuttamistapana, ja eri kriminalisointien täyttävä uhkaaminen määritellään eri tavoin. Rangaistavaksi säädetyllä uhkaamisella on kuitenkin yhteisiäkin tunnusmerkkejä, kuten ”uhkauksen” käsite, uhkauksen mieltäminen todeksi (luku 5.1.3) ja uhkauksen tietoon

---

¹²⁷ Esim. *Handyside v. Yhdistynyt kuningaskunta* 7.12.1976, kohta 49; *Jersild v. Tanska* 23.11.1994, kohta 37; *Mamère v. Ranska* 7.11.2006, kohta 19. Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien 2020.

¹²⁸ HE 54/2002 vp, s. 71.

¹²⁹ HE 226/2020 vp, s. 16.

¹³⁰ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien 2020, s. 1, 6–7.

¹³¹ LaVM 10/2021 vp, s. 4.

tuleminen (luku 5.2.1). *Serlachius* on määritellyt uhan teoksi, jolla ilmaistaan aikomus aikaansaada toiselle jotakin pahaa.¹³² *Honkasalon* mukaan uhkaus on ”mielikuvan herättämistä toisessa henkilössä jostakin häntä uhkaavasta pahasta, jonka uhkaaja itse tai jonkun toisen välityksellä aikoo toteuttaa”.¹³³

Uhkaaminen voidaan toteuttaa suusanallisesti, kirjallisesti tai konkludenttisin teoin, kuten elein tai aseella uhkaamalla.¹³⁴ Kyseessä voi siis olla nimenomainen suora uhkaus tai muu menettely, joka selvästi sisältää uhan.¹³⁵ Olennaista uhkauksen käsitteen kannalta on kuitenkin, että mielikuvan herättäminen pahasta jollakin tavoin saa ”ilmiasun”, sillä pelkkää passiivisuutta ei voitane tulkita uhkaukseksi. Esimerkiksi toisen pelkoa herättävä ulkonäkö ei ole uhkaus, vaikka henkilölle syntyisi ulkonäöstä mielikuva pahasta ja hän kokee joutu-neensa alttiiksi uhalle.¹³⁶

Uhkaus voidaan erottaa varoituksesta. *Honkasalo* on katsonut, että varoitus on sellaisen pakon asettamista uhatun näköpiiriin, jonka toteutuminen tai toteutumatta jättäminen ei riipu varoittajasta. Uhkauksesta tulee siis käydä ilmi, että pahan tapahtuminen on nimenomaan riippuvaista uhkaajan toimista tai muuten henkilö ainoastaan antaa informaatiota.¹³⁷ Jos tekijä A varoittaa B:tä tulemasta lähemmäksi, koska hän muussa tapauksessa ampuu tätä, kyse on uhkauksesta, vaikka ilmaus on kielellisesti muotoiltu varoitukseksi.¹³⁸ Modernia rikosoikeutta leimaa rationaalinen maailmankuva, mikä edellyttää, että uhkaaja kykenee periaatteessa saamaan aikaan sen uhkaukseen sisältyvän negatiivisen asiantilan.¹³⁹ Siksi uhkaaminen yliluonnollisten voimien tai luonnonvoimien aikaansaanalla pahalla ei ole uhkaamista rikosoikeudellisessa mielessä.¹⁴⁰ Vastaavasti voidaan katsoa, että kyse ei ole rangaistavasta uhkaamisesta, kun esitetään esimerkiksi uhkaus toisen kuolemasta sairauden (esim. ”Kuole syöpään!”) tai onnettomuuden (esim. ”Jää auton alle!”) vuoksi, sillä se ei ole riippuvaista

---

¹³² Serlachius 1924, s. 55.

¹³³ Honkasalo 1970, s. 80. Myös *Matikkala* on katsonut, että uhkauksessa uhattavalle luodaan mielikuva jostakin mahdollisesti kohtaamassa olevasta pahasta siten, että uhkauksen esittäjällä on valta vaikuttaa siihen, toteutuuko tuo uhkakuva vai ei. *Matikkala* 2018, s. 487.

¹³⁴ Honkasalo 1970, s. 82; *Matikkala* 2018, s. 487, 492.

¹³⁵ HE 19/2013 vp, s. 50.

¹³⁶ Lakanen 1999, s. 28; Frände – Wahlberg 2018, s. 574.

¹³⁷ Honkasalo 1970, s. 22; Honkasalo 1970, s. 80; *Matikkala* 2018, s. 487.

¹³⁸ Lakanen 1999, s. 27.

¹³⁹ Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

¹⁴⁰ Tämä koskee myös tilanteita, joissa uhattu itse uskoo yliluonnollisiin asioihin. Honkasalo 1960, s. 116; Lakanen 1999, s. 26; Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

uhkaajan toimista. Siten uhkaukseen voidaan katsoa kuuluvaksi tietynlainen objektiivinen elementti, jota voidaan kutsua mahdollisuussuhteeksi.¹⁴¹

Mielenkiintoisempaa on pohtia, täyttääkö uhkaus toisen itse toteuttamasta kuolemasta (esim. ”Tapa itsesi!”) rangaistavan uhkauksen määritelmän. Asiaa voitaisiin katsoa siten, että uhattu itse olisi se, kenen välityksellä uhkaaja kykenisi uhkauksen toteuttamaan, mikäli uhkaus itsemurhasta vaikuttaisi uhatun tahtoon. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa se, voiko uhattu uskoa sitä, että pahan aikaan saaminen on uhkaajan vallassa, kun itsemurha on nimenomaan riippuvainen uhatun omista toimista. Itsemurha itsessään on Suomessa rankaise-maton teko, joten näin ollen voi olla tarkoituksenmukaista lähteä siitä lähtökohdasta, että myös toisen itsemurhalla uhkaaminen jää rangaistavan uhkaamisen ulkopuolelle.¹⁴²

Paha, jolla uhataan voi olla aktiivinen teko, esimerkiksi uhattavan tai hänen läheisensä pahoinpiteleminen. Uhata voidaan myös laiminlyönnillä, mikäli uhkaaja on velvollinen aktiivisella toiminnallaan poistamaan vaaran, esimerkiksi uhkaamalla jättää vihainen koira kytkemättä.¹⁴³ Laittomassa uhkauksessa uhkauksen käsittämä paha on rajattu henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaamiseen eli siinä on niin sanottu rikosedellytys. Useissa tunnusmerkistöissä uhkaava paha on rajattu vielä tarkemmin ainoastaan väkivallalla uhkaamiseen, kuten virkamiehen väkivaltaisessa vastustamisessa (RL 16:1), raiskauksessa (RL 20:1) ja ryöstössä (RL 31:1). Rikoslaisissa on myös avoimia uhkaustunnusmerkistöjä, joissa on jätetty tuomarın *in casu* harkittavaksi, voidaanko käy-tetyllä uhkauksella katsoa olevan uhatun tahdon taivuttava vaikutus.¹⁴⁴ Esimerkiksi pakotta-misessa (RL 25:8) esitetty uhkakuva voi olla oikeudenvastainen tai oikeudenmukainen, ku-ten rikosilmoituksen tekeminen. Näin on myös kiristysrikoksessa (RL 31:1).¹⁴⁵ Vastaavasti vainoamisessa (RL 25:7a) mikä tahansa epämieluisa asia, joka on jollakin tavalla asian esit-täjistä riippuvainen tai on hänen vallassaan voi täyttää uhkakuvan.¹⁴⁶ Kiihottamisessa kan-sanryhmää vastaan uhkaamiskriteerin täyttää väkivalta- tai omaisuusrikoksella uhkaamisen

---

¹⁴¹ Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

¹⁴² Eri mieltä voidaan kuitenkin olla silloin, kun henkilö vaikuttaaksensa toisen toimintavapauteen ilmaisee aikomuksensa tehdä itsellensä jotain pahaa, kuten itsemurhan. Esimerkiksi uhkaus itsensä vahingoittamisesta, mikäli toinen tekee hänestä rikosilmoituksen voisi olla pakottamista (RL 25:8). Tällöin voidaan katsoa, että uhkaus on olemassa, sillä uhkauksen käsittämä paha välillisesti kohdistuu siihen, jonka tahdonvapauteen tahdotaan vaikuttaa. Serlachius 1924, s. 55–56.

¹⁴³ Honkasalo 1970, s. 80; Nuutila – Majanen 2013, s. 698; Matikkala 2018, s. 487.

¹⁴⁴ Honkasalo 1970, s. 82–83.

¹⁴⁵ Matikkala 2018, s. 487; Frände – Wahlberg 2018, s. 600.

¹⁴⁶ HE 19/2013 vp, s. 50.

lisäksi, esimerkiksi taloudellisella syrjinnällä uhkaaminen tai fasistisesta propagandasta tutut vihjaukset kansanryhmän joukkotuhonnasta.¹⁴⁷

4.1.2 Henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen

Laittoman uhkauksen täyttymistä arvioitaessa on aina ensin ratkaistava, onko esitettyä uhkausta pidettävä oikeushyviin kohdistuvalla rikoksella uhkaamisena ja vasta tämän jälkeen tulee tarkastella subjektiivisväritteisempiä tunnusmerkistötekijöitä. Laittoman uhkauksen rangaistavuus edellyttää, että uhataan rikoksella, joka kohdistuu säännöksellä suojattaviin oikeushyviin eli henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. Henkilökohtaista turvallisuutta voidaan loukata seksuaalirikoksilla (RL 20 luku) sekä henkeen ja terveyteen (RL 21 luku) ja vapauten kohdistuvilla rikoksilla (RL 25 luku). Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat ennen kaikkea henki- ja pahoinpitelyrikokset.¹⁴⁸

Ratkaisussa KKO 2012:9 A:n katsottiin laittomasti uhanneen perhettään, kun hän oli perheen mökillä uhannut tappaa vaimonsa sekä tyttärensä. Uhkausta tehostaakseen A oli ottanut käteensä pitkäteräisen keittiöveitsen ja pitänyt sitä näiden edessä iskuasentoon kohotettuna. A oli myös ottanut syliinsä nuoremman tyttärensä ja uhannut heittää tämän mereen sekä tämän jälkeen A oli vielä uhannut kotiin lähdöllä ja perheensä tappamisella siellä.

Aseen nostaminen toista vastaan ja sanalliset tappouhkaukset ovat selkeitä tyyppiesimerkkejä henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksella uhkaamisesta. Myös uhkaus hakata toinen on selkeästi pahoinpitelyllä uhkaamista.¹⁴⁹ Sen sijaan perätön pommi- tai muu vastaava uhkaus, joka on omiaan aiheuttamaan turvallisuustoimen taikka pakokauhua, ei ole laittomana uhkauksena rangaistavaa, vaan siitä säädetään erikseen perättömänä vaarailmoitukseksi (RL 34:10).¹⁵⁰ Kouluampumisuhkaukset tai muut koulu-uhkaukset taas useimmiten tutkitaan laittomana uhkauksena.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ Nuotio 2018.

¹⁴⁸ HE 68/1966 vp, s. 13; Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

¹⁴⁹ Esim. KKO 2014:60.

¹⁵⁰ HE 94/1993 vp, s. 111.

¹⁵¹ Holkeri 2013, s. 40.

Uhkauksissa saatetaan käyttää myös hieman epäselvempiä kiertoilmaisuja, esimerkiksi ”mullan alle joutumisesta” tai ”häviämisestä maan päältä”, joista kuitenkin käy ilmi, että viitataan uhatun kuolemaan. Vastaavasti uhkaus ”jalkojen alta viemisestä” viittaa väkivaltatekoon.¹⁵² Sen sijaan yksinään ilmaisut, kuten ”ei kannata tästedes kävellä yksin pimeällä”, ”sinuna varoisin minua tämän jälkeen” tai ”asiat tulevat päättymään huonosti sinun kannaltasi” liikkuvat siinä varoituksen, uhkaamisen ja rikoksella uhkaamisen välimaastossa, sillä uhkauksesta ei käy suoraan ilmi sen tarkoituspää. Rajanvetotapauksissa laitton uhkauksen muiden tunnusmerkistökijöiden eli olosuhteiden ja uhatun subjektiivisen käsityksen merkitys korostuu. Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden tapauksen olosuhteissa vastaajan kiihtyneessä mielentilassa ja kovaäänisesti esitetty ”meilläkin on aseita” -lause on ollut laitton uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä uhkaus (Helsingin HO 16.10.2020 nro 20/138412).¹⁵³ Tällaisia epäsuoria uhkauksia tarkastellaan luvussa 4.3.

Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta ei ole tarpeellista määritellä sen tarkemmin sitä nimenomaista henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvaa rikosta, jolla uhataan, vaan riittävää on, että on uhattu (vakavalla) väkivallalla. Vakavalla väkivallalla uhkaaminen tarkoittaa henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvia vakavia rikoksia, kuten henki-, pahoinpitely- ja seksuaalirikoksia.¹⁵⁴ Esimerkiksi jos uhataan toista aseella lähietäisyydeltä, niin ei olisi tarkoituksenmukaista lähteä pohtimaan sitä, kohdistuiko uhkaus myös henkeen vai vaan terveyteen, sillä aseiden nostaminen selkeästi täyttää rikosedellytyksen. Helsingin hovioikeus on 3.10.2018 ottanut kantaa tähän rinnastukseen ratkaisussa nro 18/140809, jossa vastaaja myönsi sanoneensa, että hänellä on ampuma-ase lähellä, mutta kiisti uhanneensa tappamisella. Hovioikeus katsoi, että vastaaja on aseiden mainitsemisella pyrkinyt tuomaan esiin surmaamismahdollisuuden tai ainakin vakavan väkivallan uhan, joten tunnusmerkistön voitiin katsoa täyttyvän. Tosin uhkauksen vakavuusarvioinnin ja rangaistusseuraamuksen kannalta voi olla merkittävää, kuinka moitittavalla rikoksella on uhattu.

---

¹⁵² Ratkaisussa KKO 2019:31 uhattiin muun muassa ilmaisuin ”löydätte itsenne mullan alta hautausmaalta” ja ”sulta lähtee välittömästi jalat alta” sekä Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa 27.4.2020 nro 20/115645 uhattiin ”häviämisestä maan päältä”.

¹⁵³ Uhkaus liittyi aiemmin tapahtuneeseen asianosaisten väliseen ampumavälikohtaukseen, jossa vastaaja on pitänyt asianomistajaa ampujana.

¹⁵⁴ Vapaudenriiston esitöissä on katsottu, että vakavan väkivallan uhalla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että uhataan henkilöä kuoleamalla, jos hän yrittää paeta. HE 94/1993 vp, s. 108.

4.1.3 Omaisuuden kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen

4.1.3.1 Eloton omaisuus

Laittoman uhkauksen esitöissä katsottiin, että toisen mielenrauhaa voidaan järkyttää myös uhkaamalla riistää häneltä omaisuutta, joten henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen lisättiin tunnusmerkistöön.¹⁵⁵ Omaisuuteen kohdistuvia rikoksia, joilla voi uhata ovat ennen kaikkea tuhotyö (RL 34:1-3) sekä varkaus- (RL 28 luku) ja vahingontekorikokset (RL 35 luku).¹⁵⁶ KKO ei ole antanut tietävästi yhtään sellaista laitonta uhkausta koskevaa ennakkopäätöstä, jossa oltaisiin uhattu omaisuuteen kohdistuvalla rikoksella. Saamissani hovioikeuteen edenneissä laittomissa uhkauksissa oli ensisijaisesti kyse henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvilla rikoksilla uhkaamisista.¹⁵⁷ Harvojen omaisuusrikoksilla uhkausten joukosta kuitenkin erottui kaksi omaisuusuhkausten pääryhmää, joista toinen koski asunnon uhkaamista tuhotyöllä ja toinen lemmikkieläimen vahingontekoa.

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö edellyttää, että uhataan rikoksella niin, että on perusteltu syy pelätä omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, minkä vuoksi vähäisinä pidetyt, erityisesti omaisuuteen kohdistuvat rikosuhkaukset voivat jäädä laittoman uhkauksen tunnusmerkistön ulkopuolelle.¹⁵⁸ Eloton omaisuus voi kuitenkin olla taloudellisesti arvokasta, sillä voi olla tunnearvoa sekä omaisuus voi olla merkittävässä asemassa henkilön turvallisuudentunteen säilymisessä. Erityisesti oma koti on monelle ihmiselle fyysinen ja henkinen turvapaikka. Myös hovioikeuden tuomioista kävi ilmi, että rikosuhan alla oleva eloton omaisuus oli erittäin arvokasta ja siihen liittyi vakavuutta lisäävä peruste, esimerkiksi liityntä hengen ja terveyden vaarantumiseen tai elinkeinon menettämiseen. Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 19.6.2019 nro 19/127760 oli muun ohella kyse uhkauksesta polttaa asianomistajan auto. Tuomion perustelujen mukaan uhkaus oli erityisen vakava siitä syystä, että työvälineenä käytetyn auton menettäminen olisi tarkoittanut asianomistajalle myös elinkeinon menettämistä.

---

¹⁵⁵ HE 68/1966 vp, s. 13.

¹⁵⁶ HE 68/1966 vp, s. 13; Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

¹⁵⁷ Tätä tukee myös vuosien 2013 ja 2014 syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden laittomien uhkauksien rikoksella uhkaamistyyppi. Ks. Pylvänen 2016, s. 47.

¹⁵⁸ HE 94/1993 vp, s. 110–111; Matikkala 2018, s. 491.

Yhdessäkin hovioikeuden ratkaisussa ei ollut kyse pelkästään elottomaan omaisuuteen kohdistuvasta uhkailusta, minkä vuoksi tapauksiin liittyvä henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuva uhkailu usein syrjäytti sen tuomion perusteluissa, vaikka syytteissä mainittiinkin molempiin oikeushyviin kohdistuva rikoksilla uhkaaminen. Rovaniemen hovioikeuden ratkaisuissa, joissa oli kyse uhkauksista tappaa asianomistajat ja polttaa heidän talonsa (15.1.2018 nro 18/103315 ja 9.5.2018 nro 18/119806), ei erikseen arvioitu omaisuuteen kohdistuvaa rikoksella uhkailua. Ainoastaan ratkaisussa nro 18/103315 talon tuhotyöllä uhkaaminen on ilmaistu keinona toteuttaa henkirikos eikä tappouhkauksista erillisenä omaisuusuhkailuna. Näissä ratkaisuissa joko omaisuusrikoksella uhkailua ei ole rikoksella uhkaamisen tunnusmerkistön jo täytyttyä katsottu tarpeelliseksi arvioida, milloin omaisuuteen kohdistuva uhkaus menettää itsenäisen merkityksensä tai tämä uhkailu on luettu osaksi henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvaa uhkailua. Sen sijaan Rovaniemen hovioikeus katsoi ratkaisussa 14.9.2018 nro 18/138218, että asianomistajalla on ollut perusteltu syy pelätä molempien oikeushyvien puolesta, kun vastaaja oli uhannut tappaa ja pahoinpidellä asianomistajan sekä räjäyttää tämän asunnon. Tuomion perusteluissa on hyvin tuotu esiin asuntoon liittyvä uhkailu omaisuusrikoksena ja lisäksi todettu, että ”asuntoon liittyvä uhkailu on sellaista, että se saa tyypillisesti aikaan syyn pelätä myös toisen puolesta.”.

4.1.3.2 Elollinen omaisuus

Irtainta omaisuutta on myös elollinen omaisuus, kuten kotieläimet ja lemmikit, jotka voivat olla vahingontekorikoksen (RL 35:1–4) kohteena. Vahingonteko on perinteisesti ollut omaisuuteen kohdistuva rikos, joka toteutetaan toisen omistaman konkreettisen omaisuusesineen hävittämisellä tai vahingoittamisella. Hävittämisellä tarkoitetaan omaisuuden tuhoamista kokonaan eli eläimen hengen riistämistä ja vahingoittamisella voidaan ymmärtää eläimen hengen ja terveyden vahingoittamista.¹⁵⁹ Saamieni hovioikeusratkaisujen joukossa yksikään käräjäoikeuden ratkaisu, joka koski eläimeen kohdistuvaa uhkausta ei ollut saanut hovioikeudelta jatkokäsittelylupaa. Käräjäoikeustasolla kuitenkin tuomittiin laittomana uhkauksena lemmikkieläimen tappouhkauksia, esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa oli uhattu suusanallisesti tappaa asianomistajan koira (Itä-Suomen HO 5.9.2019 nro 19/137656, Pohjois-Savon KO 29.5.2019 nro 19/124143) tai tappaa asianomistajan lisäksi tämän kissa sekä

---

¹⁵⁹ Majanen 2013, s. 967.

otettiin veitsi esiin uhkausta tehostamaan (Vaasan HO 24.8.2021 nro 21/134240, Satakunnan KO 26.4.2021 nro 21/118220).

Laittomalla uhkauksella suojellaan omistajan turvallisuudentunnetta omaisuuden ja omistajuuden suhteen, eikä sinänsä edes välillisesti eläimen henkeä tai terveyttä.¹⁶⁰ Eläimen hengen uhkaaminen voi kuitenkin omistajan näkökulmasta rikkoa hänen turvallisuudentunneensa samalla tavalla kuin jos uhkaus olisi kohdistettu häneen itseensä. Erityisesti lemmikkieläin voi olla omistajalleen hyvin rakas ja korvaamaton, ihmisperheenjäsenen verrattavissa oleva läheinen. Uhkauksen kohdistuessa eläimeen omistaja ei kuitenkaan tunnusmerkistön mukaan pysty pelätä toisen eli eläimen turvallisuuden puolesta, vaan vain oman omaisuutensa puolesta.¹⁶¹

Yleisesti asenteet omaisuusrikoksia kohtaan eivät ole yhtä ankaria kuin väkivaltarikoksia kohtaan, joten voi olla hieman ongelmallista, että laitton uhkaus kattaa myös omaisuusrikoksella uhkaamisen. Omaisuusrikoksilla uhkaamisen sisältyminen tunnusmerkistöön on kuitenkin turvallisuudentunteen suojelemistavoitteen näkökulmasta aiheellista. Omaisuusrikoksilla uhkaamisen soveltuminen on varsin rajattua vakavimpiin elottomiin ja elollisiin omaisuusuhkauksiin, joten ei olisi perusteltua entisestään kaventaa suojeltavien oikeushyvien piiriä ja nostaa tunnusmerkistön täyttymisen kynnystä. Omaisuusrikoksilla uhkaamisen erilliskriminalisointi ei myöskään olisi tarpeellista, sillä rikoksella uhkaamisella on muuten yhteiset tunnusmerkistötekijät. Myös Ruotsin rikoskaaren 4:5 §:n laittomassa uhkauksessa, joka on toiminut RL 25:7 §:n laitton uhkauksen mallikriminalisointina, yhä mainitaan omaisuusrikoksella uhkaaminen. Sen sijaan Norjan ja Saksan vastaavien uhkauskriminalisointien tunnusmerkistöissä ei määritellä niitä rikoksia, joilla voidaan uhata. Tanskan rangaistava rikoksella uhkaaminen koskee vain elämää, terveyttä ja hyvinvointia.¹⁶²

---

¹⁶⁰ Eläimen oikeudellisesta asemasta, ks. Lakimies 6/2020, s. 845–871.

¹⁶¹ Mikäli tappamisella uhattaisiin sellaista kotieläintä, jota käytetään hyödykkeen, kuten ravinnon tuottamiseksi, on mahdollista, että uhkauksen vakavuutta voitaisiin perustella myös omistajan elinkeinon menettämisen näkökulmasta, kuten Helsingin hovioikeuden 19.6.2019 antamassa ratkaisussa nro 19/127760.

¹⁶² Ks. Ruotsin rikoskaaren 4:5 §:n laitton uhkaus (*olaga hot*), Norjan rikoslain (*straffeloven*) 263 §:n uhkaus (*trusler*) ja 264 §:n vakava uhkaus (*grove trusler*), Tanskan rikoslain (*straffelov*) 266 §:n uhkaus (*trusler*) sekä Saksan liittotasavallan rikoslain (*Strafgesetzbuch, StGB*) 241 §:n uhkaus (*Bedrohung*). HE 226/2020 vp, s. 29–31.

4.1.4 Muulla kuin oikeushyviin kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen

Millä tahansa rikoksella uhkaaminen ei toteuta laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä. Esimerkiksi yksityisyyttä, rauhaa tai kunniaa loukkaavalla rikoksella (RL 24 luku) uhkaaminen ei sellaisenaan ole laittomana uhkauksena rangaistavaa. Kunnianloukkaukseen (RL 24:9) ja yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämiseen (RL 24:8) verrattuna laitton uhkaus on katsottu moitittavammaksi teoksi, sillä laitton uhkaus on vapautteen kohdistuva rikos, joka loukkaa välillisesti myös henkeä ja terveyttä.¹⁶³ Kunnianloukkauksessa ja yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä suojeltavina oikeushyvinä ovat yksilön integriteetti ja intimitteetti, eivätkä laittomalla uhkauksella suojeltavat oikeushyvät. Esimerkiksi pelkkä uhkaus levittää yksityiselämää loukkaavia kuvia on paheksuttavaa, mutta ei täytä laittoman uhkauksen tai muun kriminalisoinnin tunnusmerkistöä.¹⁶⁴

Laittomassa uhkauksessa on rikosedellytys, joten luonnollisesti rangaistavaa ei ole sellaisella hyvinkään epämiellyttävällä teolla uhkaaminen, joka ei ole rikos. Esimerkiksi uhkaus paljastaa verovilppi verottajalle, pettäminen puolisolle tai päihdeongelma työnantajalle ei täytä laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä.¹⁶⁵ Lakivaliokunta on laittoman uhkauksen syyteoikeuden muutosta koskevassa mietinnössään korostanut, että tunnusmerkistöä ei täytä työ- tai julkista luottamustehtävää hoitavan toiminnan kriittinen arviointi, joka on jatkossakin hyväksyttävää ja sallittua.¹⁶⁶ Tunnusmerkistön ulkopuolelle jäävä lievempi uhkaaminen voi olla rangaistavaa toisen rangaistussäännöksen nojalla, kuten vainoamisena (RL 25:7a) tai pakottamisena (RL 25:8). Myös kiihottamisrikos kansanryhmää vastaan (RL 11:10) voi tulla kyseeseen, sillä säännöstä ei tulkita yhtä suppeasti kuin laitonta uhkausta, vaikka aivan lieville rikkomuksilla uhkaaminen jäänee rangaistavuuden ulkopuolelle.¹⁶⁷

---

¹⁶³ HE 226/2020 vp, s. 28.

¹⁶⁴ Jos uhkaaja toteuttaisi kyseisen uhkauksensa, kyseeseen voisi tulla, esimerkiksi yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen tai kunnianloukkaus.

¹⁶⁵ Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

¹⁶⁶ LaVM 10/2021 vp, s. 4.

¹⁶⁷ Nuotio 2018.

4.2 Tekotavat

4.2.1 Aseen nostaminen toista vastaan

4.2.1.1 Ase tekovälineenä

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö edellyttää aseiden nostamista toista vastaan tai muulla tavoin toisen rikoksella uhkaamista. Aseen nostaminen on mainittu yhtenä esimerkkinä tunnusmerkistön täyttävästä uhkaamistavasta, ja se onkin tyyppiesimerkki rikoksella uhkaamisesta. Ase voi olla mikä tahansa väline, jota voi käyttää uhkailuun sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy pelätä. Tyypillisiä aseita ovat muun muassa ampuma- ja teräaseet.¹⁶⁸ Hovioikeuskäytännössä esimerkkeinä erikoisemmista aseista oli verisen injektioruiskun, samuraimiekan ja sytyttimen nostaminen toista vastaan.¹⁶⁹ Lain esitöissä on todettu, että myös leikkiaseiden nostaminen toista vastaan voi toteuttaa tunnusmerkistön, jos uhattu ei tiennyt asian oikeaa tilaa. Vastaavasti myös lataamattoman aseiden, replikan tai starttipistoolin nostaminen toista vastaan voi täyttää tunnusmerkistön, jos ne muistuttavat aitoa siinä määrin, että niitä ei heti tunnista leikkiaseiksi.¹⁷⁰ Teon syyksi lukemisen kannalta ei sinänsä ole merkitystä aseiden yksilöinnillä, vaan riittävää on, että on uhattu ”jollain esineellä”, koska uhkaamisessa on käytetty joka tapauksessa asetta.¹⁷¹

Laittoman uhkauksen syyteoikeuden kannalta aseiden identifiointi on kuitenkin merkityksellistä. Laiton uhkaus on virallisen syytteen alainen rikos, jos uhkauksen esittämiseen on käytetty hengenvaarallista välinettä tai erittäin yleinen etu vaatii syytteen nostamista (RL 25:9.1). Alkuperäisen rikoslain 21:13 §:n tarkoittama hengenvaarallinen lyömäkalu oli jokin sellainen esine, jota voitiin käyttää lyömiseen, jos sillä lyöminen oli niin voimakasta, että se saattoi viedä ihmiseltä hengen.¹⁷² Rikoslaisissa hengenvaarallisiksi välineiksi on katsottu terä- ja ampumaaseet sekä niihin rinnastuvat hengenvaaralliset välineet.¹⁷³ Oikeuskäytännössä

---

¹⁶⁸ KKO:n ratkaisukäytännössä laittomaksi uhkaukseksi on katsottu muun muassa tilanne, jossa on uhattu nostaa veitsi toista vastaan (esim. KKO 1990:163; KKO 2012:9).

¹⁶⁹ Samassa järjestyksessä: Rovaniemen HO 19.9.2019 nro 19/140170; Rovaniemen HO 5.12.2019 nro 19/1153581; Rovaniemen HO 23.1.2019 nro 19/102896.

¹⁷⁰ HE 94/1993 vp, s. 111; Nuutila – Majanen 2013, s. 699.

¹⁷¹ Ks. Rovaniemen HO 11.5.2018 nro 18/120214; Rovaniemen HO 13.3.2020 nro 20/110886.

¹⁷² Serlachius 1924, s. 44.

¹⁷³ Esimerkiksi törkeän pahoinpitelyn (RL 21:6.1, 3 kohta), törkeän raiskauksen (RL 20:2.1, 5 kohta) ja törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun (RL 21:6a.1, kohta 1) tunnusmerkistöissä.

on katsottu, että tavallinen käyttöesine voi muokattuna olla hengenvaarallinen väline, jos sen fyysiset ominaisuudet tehtyjen muutosten jälkeen rinnastuvat ampuma- tai teräaseeseen.¹⁷⁴

KKO katsoi ratkaisussa KKO 1999:59, että virallisella syyttäjällä oli syyteoikeus laittomasta uhkauksesta hengenvaarallisen välineen käytön vuoksi, vaikka uhkauksessa käytetystä haulikosta puuttui iskuripiikki, minkä vuoksi ase oli toimintakelvoton. KKO katsoi, että iskuripiikki tai sen korvaava tilapäinen iskuripiikki oli kuitenkin helposti asetettavissa paikoilleen, eikä haulikon katsominen hengenvaaralliseksi edellyttänyt ampumakuntoisuutta juuri tilanteen hetkellä.

4.2.1.2 Aseella uhkaamisen soveltuminen nykypäivänä

Aseen nostaminen ilmentää laittoman uhkauksen taannoista tyyppitilannetta, jossa uhkaaja ja uhattu ovat olleet kasvokkain kahden kesken tai pienessä ryhmässä fyysisesti lähellä toisiaan. Olennaista on ollut, että uhkaavuuteen on liittynyt ajatus uhan välittömästä toteutumisesta, mikä on perustellusti antanut uhatulle aihetta pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa puolesta.¹⁷⁵ Tätä välitöntä väkivallan uhkaa ja tilanteen tunnelatausta ilmentää myös se, että vanhastaan aseiden nostamisen tuli tapahtua aikomuksenaan pahoinpidellä tai kiihtyneessä mielentilassa, ”vihapääissään” (vanha RL 21:13). Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön mukaan uhkauksen luonteeseen vaikuttaa olennaisesti se, että tekijällä on ase (esim. KKO 1997:153). Aseella uhkaamisen voidaankin katsoa olevan uhkaamisasteikon moitittavuuden yläpäästä, niin sanottua ”kovinta ydintä”, sillä aseella uhkaamisella on historiallinen yhteys fyysiseltä vaaralta suojelemiseen.

Tunnusmerkistön täyttämiseksi riittää jo pelkkä aseiden nostaminen, mutta usein asetta on käytetty tehostamaan suullisia tappouhkauksia.¹⁷⁶ Aseiden nostamisella onkin merkittävä rooli tunnusmerkistön täyttymisen kannalta, sillä viimeistään aseiden nostaminen tekee uhkailusta suoraa. Esimerkiksi sanallinen ilmaus ”nyt laitetaan tyttö juoksemaan” ei vielä välttämättä yksinään olisi riittänyt täyttämään laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä, mutta koska

---

¹⁷⁴ Oikeuskäytännössä ampuma- tai teräaseeseen rinnastuvaksi hengenvaaralliseksi välineeksi ei ole katsottu kumipamppua (KKO 1996:65), pesäpallomailaa tai vasaraa (KKO 2009:79) eikä metallirunkoista tuolia (KKO 2010:36). Rikottua lasipulloa on taas pidetty teräaseeseen rinnastuvana hengenvaarallisena välineenä (KKO 2020:37).

¹⁷⁵ Matikkala 2018, s. 493.

¹⁷⁶ Ks. KKO 1990:163; KKO 2012:9; Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

tilanteessa nostettiin myös puukko asianomistajaa kohtaan, häntä uhattiin selkeästi rikoksella (Rovaniemen HO 30.11.2018 nro 18/153137). Vastaavasti ratkaisussa, Rovaniemen HO 4.9.2018 nro 18/136167, vastaaja oli uhannut aseella ja sanonut ”Painu vittuun!”, jolloin ilmaisu yhdessä aseella uhkaamisen kanssa tai pelkästään aseella uhkaaminen riitti täyttämään tunnusmerkistön.

Hallituksen esityksessä HE 19/2013 vp katsottiin, että laittoman uhkauksen sanamuoto on eräiltä osin hieman vanhahtava, mikä käy ilmi juuri tunnusmerkistötekijästä ”nostaa aseensa toista vastaan”.¹⁷⁷ Se, että tunnusmerkistötasolla on täsmennetty, että aseella uhkaaminen on rikoksella uhkaamista, on sekä rikosoikeuden laillisuusperiaatteeseen kuuluvan epätasällisyyskiellon näkökulmasta toivottavaa että se korostaa aseella uhkaamisen moitittavuutta. Vaikka aseella uhkaaminen nimenomaisena tekotapana poistettaisiin rangaistussäännöksen sanamuodosta, jolloin tunnusmerkistö edellyttäisi vain, että uhataan toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy pelätä, niin kriminalisoinnin luonne ei muuttuisi. Esitöiden HE 19/2013 vp mukaan aseensa nostaminen tekotapana ei ole tuottanut käytännön soveltamisongelmia, vaan se on saanut oikeuskäytännössä melko vakiintuneen sisällön.¹⁷⁸ Myös hovioikeuskäytännön perusteella aseella uhkaamista yhä tapahtuu lähitilanteissa ja koska sillä uhkaaminen on erittäin pelottavaa ja välitöntä sekä tunnusmerkistön täyttävän aseensa määritelmä on poikkeuksellisen laaja, niin aseensa nostamiseen tekotapana ei liity samanlaisia epäselvyystekijöitä, kuten esimerkiksi sanallisesti toteutettuihin uhkauksiin.

Sen sijaan laittoman uhkauksen törkeän tekomuodon säätämistä voisi pohtia, jolloin selkeästi moitittavuudeltaan ankarammat uhkaukset, kuten aseella tehty uhkaaminen ja muut erityisen vakavat uhkaukset voisivat kuulua tämän törkeän tekomuodon piiriin.¹⁷⁹ Esimerkiksi Ruotsin laittomassa uhkauksessa säädetään myös vakavasta tekomuodosta (BrB 4:5). Uhkaamisrikoksen vakavuutta arvioitaessa erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, onko uhkaa tehostettu merkittävästi aseilla, räjähteillä tai replika-aseella taikka onko teko ollut muuten luonteeltaan erityisen vakava, häikäilemätön tai vaarallinen. Vakavasta tekomuodosta

---

¹⁷⁷ HE 19/2013 vp, s. 22.

¹⁷⁸ HE 19/2013 vp, s. 22.

¹⁷⁹ Esimerkiksi törkeän pahoinpitelyrikoksen esitöiden mukaan hengenvaarallisen aseensa mainitsemisella törkeän muodon tekotapana on haluttu korostaa varsinaisten aseiden käytön suurempaa tuomittavuutta. HE 94/1993 vp, s. 96.

rangaistus on vankeutta vähintään yhdeksän kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.¹⁸⁰ *Niemi-Kiesiläinen* on katsonut, että erityisesti eräät lähisuhdeväkivallan ja järjestytyneen rikollisuuden piirissä tehdyt uhkaukset ovat senlaatuaisia, että törkeän tekemuodon säätäminen olisi aiheellista.¹⁸¹

4.2.2 Muulla tavoin rikoksella uhkaaminen

Laittoman uhkauksen toteuttamistapa on aseiden nostamista lukuun ottamatta jätetty avoimeksi, sillä tunnusmerkistön mukaan rikoksella voidaan uhata myös ”muulla tavoin”. Epätasällisyyskieltoa valvova perustuslakivaliokunta on rajannut, että niin sanotut täysin avoimet tekotapakuvaukset ovat lähtökohtaisesti ongelmallisia, mutta jotkut uudemmat kriminalisoinnit, kuten vainoaminen, voivat olla luonteeltaan sellaisia, että avoimet tekotapakuvaukset on vain hyväksyttävä.¹⁸² Valiokunta on huomionut, että vainoamisrikoksen erityisluonteeseen kuuluu se, että tekninen kehitys voi merkitä uusia vainoamisen toteuttamistapoja.¹⁸³ Myös laittomassa uhkauksessa toimintaympäristö on siirtynyt internetiin ja erilaisiin sosiaalisen median alustoihin. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että laittoman uhkauksen avoin tekotapa mahdollistaa myös rikoksella uhkaamisen uusien pääsuuntauksien huomioimisen.

Muunlainen uhkaaminen voidaan toteuttaa sanallisesti, kuten suullisesti tai kirjallisesti, taikka symbolisin keinoin.¹⁸⁴ Aiemmin käsitelty aseiden nostaminen on tyyppiesimerkki uhkaavasta eleestä. Tämän lisäksi, esimerkiksi käsimerkki kaulan poikki vetämisestä tai nyrkkien nostaminen toista vastaan voivat täyttää keinon tehtävän rikoksella uhkaamisen. Esimerkiksi ratkaisussa, Rovaniemen HO 27.2.2019 nro 19/108473, esitettiin kurkunkatkaisumerkki ja suusanallinen tappouhkaus sekä ratkaisussa, Rovaniemen HO 19.4.2018 nro 18/116850, nostettiin nyrkit toisen kasvojen eteen ja samanaikaisesti uhattiin suusanallisesti tappaa. Myös rikosta symboloivaa kuvaa voidaan käyttää uhkauksena. Esimerkiksi viesti, johon oli liitetty loukkaantuneen miehen kuva (Helsingin HO 19.6.2019 nro 19/127760) ja ote raa’asta elokuvasta (Helsingin HO 23.12.2020 nro 20/151236) täyttivät kyseisissä olosuhteissa uhkaamistunnusmerkin. Muunlainen uhkaaminen voidaan toteuttaa epäsuorasti, joten sanallisesti ja keinon tehtyihin uhkauksiin tekotapoina liittyy uhkaamistunnusmerkistön täyttymisen

---

¹⁸⁰ Ks. myös HE 226/2020 vp, s. 29.

¹⁸¹ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 387–388.

¹⁸² Esim. PeVL 48/2002 vp; PeVL 16/2013 vp; PeVL 6/2014 vp.

¹⁸³ PeVL 16/2013 vp, s. 4.

¹⁸⁴ Honkasalo 1970, s. 82; Matikkala 2018, s. 487, 492.

kannalta epävarmuustekijöitä. Epäsuoria uhkauksia käsitellään sanallisten ilmaisujen osalta tarkemmin luvussa 4.3.

Välittömään ulkoiseen käyttäytymiseen voi sisältyä uhkauksen sisältäviä elementtejä, kuten hyökkääviä eleitä, ilmeitä ja painokkaita asennon vaihdoksia.¹⁸⁵ Henkilö voi kokea eleellisenä uhkaamisena, esimerkiksi toisen tuottamat pelottavat oraaliset äänet tai äänen korottamisen taikka niin sanotun ”murhaavan katseen”, jotka eivät liene täytä uhkauksen käsitettä. Uhkaajan yleistä aggressiivista olemusta ja mielentilaa uhkauksen tekohetkellä ei voi myöskään yksinään katsoa uhkaukseksi.¹⁸⁶ Helsingin hovioikeus totesi 2.1.2018 ratkaisussa nro 18/100110, että pelkästään aggressiivinen käyttäytyminen ei riitä täyttämään laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä. Tapauksessa asianomistaja ei osannut sanoa, miten vastaaja olisi uhannut häntä väkivallalla, mutta hän kertoi vastaajan huutamisesta ja aggressiivisesta käytöksestä häntä kohtaan julkisella paikalla. Tilanne voi kuitenkin muuttua uhkailuksi tai varsinaisen uhkauksen tehostamiseksi, jos tehdään ulkoisesti havaittavia aggressiivisia liikkeitä vartalolla, kuten valehyökkäyksiä uhattua kohtaan.¹⁸⁷

Uhkaaminen itsetuhoisella teolla ei ole lähtökohtaisesti laittomana uhkauksena rangaistavaa.¹⁸⁸ Uhkauksia kokonaisuutena arvioiden voi uhkaajan itseensä kohdistama väkivalta olla kuitenkin osaltaan omiaan tehostamaan myös asianomistajaan kohdistettuja laittomia uhkauksia. Helsingin hovioikeus on 1.2.2021 antamassa ratkaisussa nro 21/104436 katsonut, että siltä osin kuin vastaaja oli vahingoittanut itseään lasiesineellä ei kokonaan voida sulkea pois sitä, että teko oli johtunut ahdistuneesta itsetuhoisuudesta vailla tarkoitusta uhata asianomistajaa. Hovioikeus katsoi, että asianomistajalla oli tunnusmerkistön täyttävien suusanallisten uhkausten lisäksi perusteltu syy pitää näitä vastaajan itseensäkin kohdistamia vahingoittamistekoja uhkaavina.

Virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen (RL 16:1) tunnusmerkistön täyttymisen yhteydessä on arvioitu väkivallalla uhkaamisen rajanvetoa, esimerkiksi tilanteessa, jossa moottorijoneuvoa on käytetty uhkaavalla tavalla. KKO katsoi ratkaisussa KKO 1984 II 35

---

¹⁸⁵ Frände – Wahlberg 2018, s. 574.

¹⁸⁶ Nämä voivat kuitenkin olla seikkoja, jotka vahvistavat syyttää ottaa varsinainen uhkaus tosissaan ja pelätä (luku 5.1.4).

¹⁸⁷ Rovaniemen HO 19.4.2018 nro 18/116850; Rovaniemen HO 27.2.2019 nro 19/108473; Rovaniemen HO 26.3.2020 nro 20/112588; Rovaniemen HO 10.6.2021 nro 21/125681.

¹⁸⁸ Vrt. pakottaminen (RL 25:8). Serlachius 1924, s. 55–56.

A:n käyttäneen väkivaltaa, eikä väkivallan uhkaa virkatehtävää suorittaneita poliisimiehiä vastaan, kun A ajoi moottoripyörällä huomattavan suurella tuntinopeudella ajoradalla seiskeitä häntä pysäyttämässä olleita poliisimiehiä kohti. Sen sijaan ratkaisussa, Rovaniemen HO 15.4.2019 nro 19/117088, vastaajan katsottiin uhanneen väkivallalla asianomistajina olleita poliiseja, kun vastaaja oli kääntänyt autonsa vastaantulevien kaistalle suoraan kohti asianomistajien poliisiautoa huomattavan suurella nopeudella.¹⁸⁹

KKO on tuoreessa ratkaisussa KKO 2021:56 linjannut, minkälainen menettely ei ainakaan sisällä väkivallalla uhkaamista. Tapauksessa oli kyse siitä, että vankeusvanki A oli sylkäissyt veristä sylkeä vankilan vartijan kasvoille ja väittänyt sairastavansa HIV-tartuntaa. Menettely on sisältänyt uhkauksen siitä, että A voisi sylkemällä tartuttaa HIV-infektion vartijaan. KKO katsoi, että uhkaus tällä tavalla vahingoittaa vartijan terveyttä ei täytä virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tunnusmerkistössä tarkoitettua väkivallalla uhkaamista.

Yhdessäkään saamassani hovioikeuden tuomiossa ei ollut tuomittu yksinään ruumiillisin elein toteutetusta uhkauksesta, vaan tämän ohella oli myös esitetty vakava suusanallinen uhkaus. Elein tehtävän uhkaamisen merkitys itsenäisenä uhkauksena onkin varsin rajallinen, mutta se voi olla omiaan tehostamaan varsinaista uhkausta sekä lisätä perusteltua syytä pelätä. Suorat sanalliset uhkaukset taas riittävät yksinään täyttämään rikosedellytyksen.

4.3 Epäsuorat uhkaukset

4.3.1 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja epäsuorat uhkaukset

Rikosoikeudessa rikosoikeudellinen laillisuusperiaate on keskeisin normatiivinen ohje, josta ei voida poiketa missään tilanteessa. Laillisuusperiaatteesta säädetään PL 8 §:ssä, jonka mukaan ”Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.”. Vastaavasti RL 3:1 §:ssä säädetään, että ”Rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä

---

¹⁸⁹ Hovioikeus katsoi, että tässä tapauksessa laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä menettely sisältyi virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen.

on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Rangaistuksen ja muun rikosoikeudellisen seuraamuksen on perustuttava lakiin.”¹⁹⁰

Ennakkopäätöksen KKO 2013:50 mukaan laitonta uhkausta koskevaa säännöstä tulkittaessa on otettava huomioon rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, eikä laajentava tulkinta syytetyn vahingoksi ole mahdollista. Näin ollen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate voi johtaa tilanteisiin, joissa rangaistavan uhkauksen ulkopuolelle jää ilmaisuja, jotka eivät kuulu sananvapauden suojaan.¹⁹¹ Esimerkiksi epäsuorat viittaukset henkeen ja terveyteen tai muut uhkauksenomaiset lausumat, voivat olla sellaisia, joihin ei päästä käsiksi laittomana uhkailuna tai jopa lainkaan rikoslain suomin valtuuksin. Epäsuorille uhkauksille on tyypillistä, että ne ovat tulkinnanvaraisia ja ne ilmaisevat usein, mitä saattaa tapahtua, eikä niinkään, mitä tulee tapahtumaan.¹⁹² Seuraavaksi tarkastellaan vain sellaisiin rikoksiin viittavia epäsuoria ilmaisuja, jotka sinänsä voisivat täyttää laittoman uhkauksen, mutta lausuman muotoilun tai muun seikan vuoksi on kuitenkin epävarmaa, täyttyykö tunnusmerkistö. Olen jakanut epäsuorat uhkaukset hovioikeustuomioiden perusteella verhottuihin uhkauksiin, ehdollisiin uhkauksiin, tunnetun ilmaisun käyttämiseen uhkauksena sekä uhkauksenomaisiin toiveisiin ja fantasioihin.¹⁹³

4.3.2 Verhotut uhkaukset

4.3.2.1 Uhkauksen objektiivinen ilmiäsu ja riittävä näyttö

Verhotuissa uhkauksissa voidaan vihjata väkivallalla tai muulla rikoksella, mutta esitetyt ilmaisut tai muu menettely ei ole suoranaista uhkaamista. Esimerkiksi sanallinen ilmaus ”asiat olisivat paremmin, jos sinua ei enää olisi” vihjaa mahdollisesta väkivaltateosta, mutta jättää uhatulle paljon tulkinnanvaraa uhkauksenluontoisen ilmaisun tulkitsemiseen.¹⁹⁴ Hynninen on katsonut, että verhottujen uhkausten ja uhkausta sisältämättömien epäasiallisten mielenilmausten raja on häilyvä, minkä vuoksi henkilö saattaa kokea myös uhkausta sisältämättömät ilmaisukset uhkaaviksi.¹⁹⁵ Olennaista uhkauksen täyttymisen kannalta on se, että mielikuvan herättäminen pahasta jollakin tavoin saa objektiivisen ilmiäsuun. Puhtaiden

---

¹⁹⁰ Laillisuusperiaate ilmaistaan myös kansainvälisesti velvoittavissa sopimuksissa, kuten EIS 7 artiklassa, KP-sopimuksen 15 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklassa.

¹⁹¹ Lakimies 6/2013, s. 1132.

¹⁹² O’Toole 2000, s. 7.

¹⁹³ Vrt. O’Toolen jaotteluun. O’Toole 2000, s. 7.

¹⁹⁴ O’Toole 2000, s. 7.

¹⁹⁵ Hynninen 2007, s. 10–12.

suusanallisten ilmaisujen ja uhkaavien eleiden todentaminen voi olla hankalaa, mikä voi johtaa sana sanaa vastaan -tilanteisiin. Jos verhotun uhkauksen sisältö tai tarkoitus perustuu kokonaan asianomistajan lausumiin, niin rikosedellytyksen täyttyminen edellyttää riittävää näyttöä rikoksella uhkaamisesta.

Helsingin hovioikeus hylkäsi 2.1.2018 ratkaisussa nro 18/100110 kaksi syytettyä laittomasta uhkauksesta, koska pelkästään uhatun subjektiivinen tulkinta ilmaisun ja tilanteen uhkaavuudesta ei riittänyt täyttämään rikoksella uhkaamisen tunnusmerkistöä. Syytekohtassa 1 vastaaja oli sanonut ”tietävänsä, mitä tulee tekemään asianomistajalle” puhelinkeskustelun yhteydessä. Asianomistaja ei osannut kertoa, miten vastaaja oli uhannut häntä väkivallalla tai mitä vastaaja oli tällä tarkoittanut. Hovioikeus katsoi, että pelkästään se, että asianomistaja oli tulkinnut keskustelun uhkailuksi ja että vastaajan puhelut olivat herättäneet pelkoa asianomistajassa, ei riittänyt sen arvioimiseksi, onko vastaaja uhkaillut asianomistajaa väkivallalla edes epäsuorasti. Riittävää ei myöskään ollut syytekohtan 4 mukainen vastaajan aggressiivinen käytös ja huutaminen asianomistajaa kohtaan. Hovioikeus katsoi, että laitton uhkauksen syyksi lukeminen edellyttää edes jonkinlaista tietoa väitetyn uhkauksen sisällöstä, eikä pelkkä aggressiivinen käyttäytyminen riitä täyttämään tunnusmerkistöä. Siten uhkauksen olemassaolo tulisi kyetä ratkaista objektiivisiin perustein.¹⁹⁶

Erityisesti, jos uhkaus on esitetty kahden kesken riitatilanteessa, jossa käytetään muutenkin runsasta ja monipuolista kärjistynyttä kieltä sekä asianosaiset voivat tulkita uhkauksen sisällön ja sävyn esitettyä uhkaavammaksi, voivat näyttökysymykset aktualisoitua. Rovaniemen hovioikeuden tapauksessa asianomistajan mukaan vastaaja oli huutanut, ”kun tuut vielä vastaan” ja ”tiedän missä asut”, ja hänen mukaansa vastaaja oli sanomisillaan tarkoittanut tappavansa. Hovioikeuden mukaan oli uskottavaa, että asianosaisille oli syntynyt erimielisyyksiä, mutta asianomistajan kertomus oli kuitenkin epätasällinen uhkausten sisällön osalta ja myös sen suhteen, missä tilanteessa väitetyt tappouhkaukset olisivat tapahtuneet. Vastaaja myös kiisti uhkailun, joten jäi näyttämättä, että vastaaja olisi uhannut asianomistajaa rikoksella (Rovaniemen HO 16.4.2018 nro 18/116112). Helsingin hovioikeus on 29.3.2019 ratkaisussa nro 19/114072 pitänyt mahdollisena, että vastaaja on kiihtyneessä tilassa uskottomuusepäilyjä käsiteltäessä puhunut asianomistajalle uhkaavaan sävyyn ja tullut uhkaavalla tavalla asianomistajan lähelle. Hovioikeuden mukaan asianomistajan syvä loukkaantuminen

---

¹⁹⁶ Lakanen 1999, s. 28.

petetyksi tulemisen vuoksi on osaltaan saattanut vaikuttaa hänen tulkintaansa tilanteesta, eikä väkivallalla uhkaamisesta ollut riittävää näyttöä.

4.3.2.2 Uhkaajan tarkoituksen korostuminen

Laiton uhkaaminen ei edellytä uhkaamistarkoitusta eli uhkaajan ei ole tarvinnut menettelyllään tarkoittaa uhata.¹⁹⁷ Näin ollen, kun arvioidaan, onko menettely uhkaamista, niin vastaajan tarkoitukselle ei ole annettava asiassa suurta merkitystä. Mikäli kyseessä on kuitenkin verhoiltu uhkaus, josta ei käy suoraan ilmi sen liityntä rikoksella uhkaamiseen, niin uhkaajan tarkoitus voi korostua. Jos uhkaus on monitulkintainen tai varsin yleisluontoinen ilmaus, niin seikat, jotka puoltavat uhkaamistarkoitusta voivat auttaa tunnusmerkistön täyttymistä. Esimerkiksi asianomistaja voi osata kertoa, mitä vastaaja uhkauksellaan tarkoitti tai tämä voi muuten käydä ilmi uhkauksen olosuhteista.

Ratkaisussa, Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375, katsottiin, että melko yleisellä tasolla esitetty vastaajan ilmaisu ”asiat tulevat päättymään huonosti (asianomistajan) kannalta” huoltajuusoikeudenkäynnin yhteydessä oli rikoksella uhkaamista. Sanonta olisi sinänsä voinut liittyä huoltajuusoikeudenkäyntiin, mutta vastaaja oli syyllistynyt aiempiin väkivaltarikoksiin ja -uhkauksiin asianomistajaa kohtaan, joten kyseisessä tapauksessa sanontaa voitiin riittäväällä todennäköisyydellä pitää sellaisena, että vastaaja on lausumallaan tarkoittanut uhata asianomistajaa rikoksella. Myös ratkaisussa, Rovaniemen HO 5.12.2019 nro 19/1153581, vastaajan menettelyä, jossa hän oli kiihtyneenä useasti pyytänyt asianomistajaa pysymään erossa kolmannelta henkilöltä ja lyönyt puukon pystyyn yllättäen hänen ja asianomistajan välissä olleeseen jakkaraan, oli pidettävä rikoksella uhkaamisena. Hovioikeuden mukaan ottaen huomioon teräaseella tehdyn lyönnin voimakkuus ja sen yllättävyys sekä se, että lyönti on osunut lähelle asianomistajaa, vastaajan tarkoituksena on ollut uhata teräaseella asianomistajaa toimimaan, kuten vastaaja on keskustelussa vaatinut sellaisissa olosuhteissa, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttyy.

Aseen nostamiseen tekotapana ei yleensä liity samanlaisia epäselvyystekijöitä kuin muulla tavoin toteutettuihin uhkauksiin, mutta pelkkä sanaton ampuma- tai teräaseen suuntaaminen lähietäisyydeltä voi jäädä epäselväksi sen kohdistumisen osalta, jos osoittelija ei

---

¹⁹⁷ Serlachius 1924, s. 160–161.

nimenomaisesti ilmoita mitään aikeistaan tai myöhemmin pyrkii selittämään tarkoituksensa teollaan jotakin aivan muuta kuin uhkausta.¹⁹⁸ Rovaniemen hovioikeuden 17.12.2018 antamassa ratkaisussa nro 18/156158 jäi näyttämättä syyksi lukemisen edellyttämällä varmuudella, että vastaaja olisi nostanut aseensa nimenomaan asianomistajaa vastaan. Vastaaja kertoi ottaneensa aseensa esille omaksi turvakseen ja tehostukseksi asianomistajalle useampaan otteeseen antamaansa poistumiskäskeä, eikä aseensa piippu ollut suunnattu ketään kohti.

4.3.3 Ehdolliset uhkaukset

Uhkaukset voidaan esittää ehdottomana tai ehdollisena. Ehdollisissa uhkauksissa uhkaaja ilmaisee, että jotain paha tapahtuu, ellei uhkaajan tiettyjä vaatimuksia tai ehtoja täytetä.¹⁹⁹ Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa vastaaja oli uhannut tappaa asianomistajan ja polttaa tämän talon niin, että tämän lapset kuolevat, mikäli asianomistaja kertoo vastaajan äidille eräästä asiasta (Rovaniemen HO 15.1.2018 nro 18/103315). Toisessa laittomasta uhkausta koskevassa ratkaisussa, Helsingin HO 1.2.2021 nro 21/104436, vastaaja oli puhelimitse sanonut entiselle puolisolleen, että tämän ystävälleen tapahtuisi jotain paha, ellei hän palaisi ystävänsä kotiin. Mikäli uhkaajan ehto on uhatun toimista riippuvainen, uhkaaja asettaa uhatun valinnan eteen ja näennäisesti antaa uhatulle ”valinnanvapauden” sen suhteen, täyttääkö uhkaaja uhkauksensa. Rangaistavasta uhkauksesta tulee käydä ilmi, että pahan tapahtuminen on riippuvaista uhkaajan toimista²⁰⁰, joten arvioitavaksi jää, pystyykö ehdollista lausumaa ylipäättänsä pitää uhkauksena, kun uhatulla on periaatteellinen mahdollisuus vaikuttaa sen toteutumiseen.

Helsingin hovioikeuden 13.11.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/143728 oli riidatonta, että vastaaja oli puhelun aikana sanonut asianomistajalle kuristavansa ja tappavansa hänet, mutta vastaajan mukaan hän oli jatkanut uhkaustaan niin, että ”jos asianomistaja jatkaa hänen mustamaalaamistaan”. Hovioikeus katsoi, että vaikka vastaaja olisi uhannut kuristamisella ja tappamisella vain ehdollisesti, ainoastaan hänellä on ollut mahdollisuus arvioida uhkauksen toteuttamisen edellytyksiä ja vaikuttaa uhkauksen toteutumiseen. Näin ollen vastaaja oli tunnustamallaankin ehdollisella tavalla laittomasti uhannut. Laittoman uhkauksen olemus

---

¹⁹⁸ Viljanen 2018, s. 85–86.

¹⁹⁹ Lakanen 1999, s. 32.

²⁰⁰ Honkasalo 1970, s. 80, 82; Matikkala 2018, s. 487.

perustuu siihen, että uhkausta arvioidaan uhkauksen kohteen näkökulmasta²⁰¹, joten uhatun tulee pystyä perustamaan suhtautumisensa rikoksella uhkaamista koskevaan osaan. Uhattu ei ratkaisusta ilmenevin perustein pysty arvioimaan, milloin vastaajan näkökulmasta ehto täyttyy ja vaikka uhkausta jatkettaisiinkin lisäämällä ehto rikoksella uhkaamisen perään, niin rikosedellytys on jo täyttynyt. Näin ollen laittoman uhkauksen voidaan katsoa olevan ehdotonta uhkaamista, eikä ehdon lisäämisellä tulisi olla varsinaisen uhkauksen vakavuutta vähentävää vaikutusta.²⁰² Uhkausten ehdollisuudella voi kuitenkin olla merkitystä toisen tunnusmerkistön täyttymisen kannalta (luku 7.2).

4.3.4 Tunnetun ilmaisun käyttäminen uhkauksena

Väkivaltaa ja väkivaltaisia ilmauksia esiintyy kaikkialla, muun muassa mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa, kuten elokuvissa, videopeleissä ja musiikissa. Tällaisten ilmaisujen toistaminen, esittäminen tai välittäminen toiselle ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole tavanomaisessa kontekstissaan rikoksella uhkaamista. Helsingin hovioikeuden 23.12.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/151236 syytekohtaan 2 mukaan asianomistajan ex-puoliso oli sanonut hänelle, että "ei tässä muuta enää tarvita kuin Lahtinen ja konekivääri". Vastaajan mukaan hänen käyttämä siteeraus oli yleisesti tunnettu lainaus Tuntemattomasta sotilaasta, eikä se itsessään kohdistanut mitään uhkausta kehenkään. Hovioikeus totesi, että konekiväärillä uhkaaminen lähtökohtaisesti täyttää laittoman uhkauksen tunnusmerkistön. Hovioikeuden mukaan, kun vastaajan tekoa on arvosteltava asianomistajan kannalta ja kun sitaatti ei ole ollut sellainen, että asianomistajan olisi täytynyt tietää sen sisältö tai mitä sillä tarkoitetaan, vastaajan on voitu katsoa uhanneen asianomistajaa henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvan rikoksen tekemisellä.

Vastaaja oli kohdan 4 mukaan lähettänyt asianomistajalle Quentin Tarantinon elokuvasta otteen, joka oli sisältänyt raakaa väkivaltaa, kuten kasvojen silpomista ja ihmisen valelemista polttoaineella. Hovioikeus katsoi, että kokonaisuus ja eritoten pitkällä aikavälillä kuvatut uhkaavat menettelyt, jotka ovat johtaneet siihen, että asianomistaja on kokenut tarpeelliseksi hankkia lähestymiskiellon ja ryhtyä muihin varotoimiin sekä aiemmat rikokset

---

²⁰¹ HE 68/1966 vp, s. 13.

²⁰² Sen sijaan ratkaisussa KKO 2017:52 törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun täyttymisestä, KKO katsoi, että tappamista koskevan yksityiskohtaisen suunnitelman olemassaoloa arvioitaessa vähentää se seikka, että A:n uhkaukset sisänsä tappamisesta ovat olleet ehdollisia ja riippuneet muun muassa siitä, tuleeko tämä palaamaan takaisin kotiin. KKO 2017:52, kohta 35.

huomioon ottaen vastaajan lähettäessä yksittäiseen ihmiseen kohdistunutta väkivaltaa sisältäneen videon asianomistajalle, on vastaajan näytetty uhanneen asianomistajaa henkilökohtaiseen turvallisuuteen kohdistuvalla rikoksella.

Laittomassa uhkauksessa yksilöllisten olosuhteiden korostuminen näkyy esimerkiksi siten, että oikeanlaisissa teko-olosuhteissa myös tunnetut väkivaltaiset lausahdukset ja videot voivat olla rikoksella uhkaamista. Tilanne on vielä selvempi, jos tunnettu väkivaltainen ilmaus personoidaan uhatulle. Ratkaisussa, Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051, oli kyse pikaviestisovelluksessa lähetetystä kuvaviestistä, joka oli sisältänyt otteen englanninkielisen rap-artistin laulun sanoista ”see you in pieces” niin, että asianomistajan nimi oli liitetty osaksi tekstiä. Hovioikeus katsoi, että kyse oli henkeen ja terveyteen kohdistuvalla rikoksella uhkaamisesta.

4.3.5 Uhkauksenomaiset toiveet ja fantasiat

4.3.5.1 Ilmaisu jää mielikuvaksi tai toivomukseksi

E erityisesti sosiaalisen median nousun myötä erilaiset laittoman uhkauksen rajoilla olevat väkivaltaiset toivomukset ja fantasiat ovat lisääntyneet. Henkilö voi esimerkiksi lähettämässään viestissä toivoa toisen ihmisen pahoinpitelyä tai kuolemaa, ja internetin keskustelupalstoilla voidaan samanmielisten kesken fantasioida muun muassa seksuaalisella väkivallalla. Naisiin kohdistuva vihapuhe sisältää usein brutaaleja ja seksuaalisoituja uhkauksia kuolemasta, raiskauksesta tai väkivallasta, ja siinä esitetään ulkonäköön, seksuaalisuuteen tai sukupuolirooleihin liittyviä uhkaavia kommentteja.²⁰³ Esimerkkejä naisiin kohdistuvista vihaveisteistä: ”Olet todella vastenmielinen huora. En yhtään ihmettele jos joku puukottaa sinua.”²⁰⁴, ”Minä niin sydämestäni toivon, että jälkeläisiäsi raiskataan.”²⁰⁵ ja ”Olet nätti, sinut voisi vaikka raiskata kauniina kesäiltana.”²⁰⁶

Fantasia on mielikuvituksen tuotetta. On merkittävä ero sen välillä, että kuvittelee tai haaveilee väkivaltaisesta teosta kuin että uhkaa toteuttaa sen. Pelkät pahat ajatukset tai kuvitelmat eivät ole rangaistavia.²⁰⁷ Pelkkä keskusteleminen tietyn rikoksen tekemisestä tai yleinen

---

²⁰³ Euroopan neuvosto 2016, s. 3; Soronen 2017, s. 5.

²⁰⁴ Ali-Hokka 2017.

²⁰⁵ Veirto 2019.

²⁰⁶ Björkstén – Haimi – Mattila 2021.

²⁰⁷ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 312.

valmius tarpeen tullen tehdä törkeä henkeen tai terveyteen kohdistuva rikos ei vielä täytä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun tunnusmerkkiäkään (RL 21:6a).²⁰⁸ Viestin vastaanottaja voi kuitenkin kokea häneen kohdistuvat uhkauksenomaiset toiveet ja fantasiat vakavasta väkivallasta erittäin pelottavina sekä ne voivat vaikuttaa hänen toimintavapauteensa yhtä lailla kuin suorat uhkaukset.

Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 18.6.2020 nro 20/122240 oli kyse siitä, että MV-lehden verkkosivuilla oli julkaistu asianomistajaa koskeneeseen artikkeliin liittynyt lukijakommentti ”toivottavasti ton raiskais joku matu” käyttäen vastaajan Facebook-profiilia. Syytteessä tarkoitettu lausuma koski asianomistajaan kohdistettavaa seksuaalirikosta, jollaisella uhkaaminen sinänsä voi hovioikeuden mukaan täyttää laittoman uhkauksen tunnusmerkistön. Hovioikeus kuitenkin katsoi, että kysymys oli enemmänkin toivomuksesta kuin siitä, että asianomistajalle luotaisiin mielikuva mahdollisesti kohtaamassa olevasta pahasta, jonka toteutumiseen lausuman antaja voi vaikuttaa. Pelkkä toive pahasta, tässä tapauksessa raiskaustoive, jota lausuman kirjoittaja itse eikä kenenkään muunkaan välityksellä esitä kohdistavansa asianomistajaan, voidaan erottaa rangaistavasta uhkauksesta. Vaikka esitetystä ilmaisusta viitattaisiin laittomalla uhkauksella suojeltavaan henkilökohtaiseen turvallisuuteen, niin ilmauksen tulee täyttää rangaistavan uhkauksen käsite, jotta kyseessä voisi olla laitton uhkaus. Myös ratkaisussa, Helsingin HO 25.1.2019 nro 19/103318, oli kyse raiskaustoiveesta, sillä vastaaja lähetti toimittajana työskentelevälle asianomistajalle viestin ”toivon hartaasti, että seuraava kulttuuri rikastus osuu kohdallesi henkilökohtaisesti. Törkeä ämmä olet”. Hovioikeus katsoi, että vastaajan ilmaisu kulttuuririkastuksen henkilökohtaiseksi kohteeksi joutumisesta ja tehostesana ovat asianomistajaa loukkaavia ja halventavia henkilöä sekä naisena. Vastaaja tuomittiin kunnianloukkauksesta (RL 24:9).

Uhkauksenomaiset toiveet ja fantasiat vakavasta väkivallasta voivat tulla rangaistavaksi laittoman uhkauksen sijaan kunnianloukkauksena.²⁰⁹ Vuonna 2019 kun rikosilmoitus liittyi uhrin seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus, ja ne tapahtuivat useimmin internetissä.²¹⁰ Vanhastaan

---

²⁰⁸ Matikkala 2018, s. 269–270.

²⁰⁹ Esitutkintavaiheessa Helsingin hovioikeuden ratkaisun 18.6.2020 nro 20/122240 mukaista kirjoitusta tutkittiin myös kunnianloukkauksena, mutta käräjäoikeudessa syyttäjä vaati rangaistusta laittomasta uhkauksesta. Vaihtoehtoisella rikosnimikkeellä, kunnianloukkauksena, syyte olisi voinut menestyä paremmin ja lopputulos olisi voinut olla erilainen.

²¹⁰ Laitton uhkaus oli kolmanneksi yleisin rikosnimike. Rauta 2020, s. 57.

kunnianloukkausrikoksella on yhteys uhkauksella toteutettavaan loukkaamiseen. Vuoden 1889 rikoslain 27:3 §:n mukaan solvauksessa oli kyse muulla tavalla kuin herjauksella (vanha RL 27:1-2) tapahtuneesta toisen loukkaamisesta häväisevällä lauseella, uhkauksella tai muulla halventavalla teolla.²¹¹ Solvauksen käsittämä uhkaus saattoi olla ideaalikonkurrensissa laittoman uhkauksen edeltäjän, rikoksella uhkaamisen (vanha rikoslain 25:13 §) kanssa.²¹² Uhkaamisesta yhtenä kunnianloukkauksen nimenomaisena tekotapana luovuttiin, kun kunnianloukkaussäännöstöä ehdotettiin muutettavaksi hallituksen esityksessä HE 184/1999 vp.²¹³

On jossain määrin ongelmallista, että epäsuorasta vakavalla väkivallalla uhkailusta ei ole mahdollista tuomita vankeusrangaistuksen mahdollistavana laittomana uhkauksena. Perusmuotoisesta kunnianloukkauksesta tuomitaan vain sakkoa. Seksuaalissävytteinen ”uhkaaminen” on yleisemmälläkin tasolla haitallista, eikä se loukkaa vain yksilön kunniaa tai yksityisyyttä, sillä se voi muodostua esteeksi erityisesti naisten aktiivisuuteen esiintyä toimittajina, tutkijoina tai poliitikoina yhteiskunnallisessa keskustelussa.²¹⁴ *Saresman* mukaan väkivaltafantasioita ja pelon politiikkaa hyödynnetään halutunlaisen sukupuolijärjestyksen ylläpitämisessä ja seksualisoitu väkivalta kanavoidaan kohdistumaan soveliaisiin uhreihin eli väärää mieltä oleviin naisiin.²¹⁵ Hallituksen esityksen HE 7/2021 vp ehdotus sukupuolen lisäämisestä rangaistuksen koventamisperusteeksi olisi tästä näkökulmasta aiheellista, sillä vaikka ilmaus täyttäisi vain kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, niin teon rangaistusseuraamuksessa voitaisiin huomioida sukupuoleen kohdistuvan uhkailun erityispiirteet ankaroitavana tekijänä.²¹⁶ Ratkaisuissa Helsingin HO 25.1.2019 nro 19/103318 ja Helsingin HO 18.6.2020 nro 20/122240 väkivaltafantasioita, erityisesti raiskauskuvitelmia, käytettiin myös laajemmin keinona hyökätä monikulttuurisuutta vastaan ja asettaa väestöryhmiä vastakkain.²¹⁷

---

²¹¹ Solvauksella ymmärrettiin *Ehrströmin* mukaan ominaislaadultaan vähäisempää kunnianloukkausta. Ks. Ehrström 1864/65, s. 76; Frände – Wahlberg, s. 446.

²¹² Esimerkki mainitunlaisesta konkurssitilanteesta on toiselle lausuttu uhkaus ”ennen kuin uusi kuu syntyy, minä tapan sinut varmasti, sinä suuri vääräydentekijä”. Honkasalo 1970, s. 154.

²¹³ HE 184/1999 vp, s. 12.

²¹⁴ HE 226/2020 vp, s. 23.

²¹⁵ Saresma 2017, s. 219.

²¹⁶ Ks. HE 7/2021 vp.

²¹⁷ Saresma 2017, s. 225–226.

4.3.5.2 Toteutumiseltaan pidemmälle menevä ilmaisu

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö näyttäisi antavan kuitenkin jonkin tasoista suojaa myös toteutumiseltaan epäsuorien rikoksella uhkaamisten osalta. Helsingin hovioikeuden 13.10.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/137746 vastaajan syyksi luettiin laiton uhkaus, vaikka vastaaja kiisti, että hänen sanomansa ilmaisu ”pitäisi laittaa kaasukammioon koko porukka” oli todellinen uhkaus. Verbin konditionaalimuodon käyttäminen pehmentää ilmaisuja ja peruskäytössään ilmaisee mahdollisuutta. Rangaistavaksi uhkaukseksi riittävää on kuitenkin, että ilmaistaan aikomus aikaansaada toiselle jotakin pahaa, jonka täytäntöönpano näyttää uhatusta todennäköiseltä, joten jos uhkaaja ilmaisee, että pahan tapahtuminen on mahdollista tai luultavaa, niin tunnusmerkistökäyttäjä voi täytyä.²¹⁸

Edellä käsitellyssä Helsingin hovioikeuden 25.1.2019 antamassa ratkaisussa nro 19/103318 vastaaja oli myös soittanut useasti asianomistajalle ja toistuvasti todennut, että asianomistaja saattaa joutua raiskauksen tai seksuaalirikoksen uhriksi. Soittaja oli puhelussa todennut, ettei uhkaile, mutta muistutti, että turvallisuustilanne on heikentynyt ja että asianomistajan kannattaa olla tarkkana liikkuessaan ulkona. Edelleen vastaaja kertoi muuttaneensa koiran ulkoiluttamisreittejä ja tarkkailevansa ihmisiä reittinsä varrella sekä vihjaili tietävänsä, missä asianomistaja asuu. Hovioikeus katsoi, että puheluiden sisältö täytti laittoman uhkauksen tunnusmerkistön. Toistuvat ilmaisut siitä, että asianomistaja saattaa joutua seksuaalirikoksen uhriksi ovat jo lähempänä toteutumista kuin pelkkää toivetta toteutumisesta, varsinkin kun uhkaaja on tuonut esiin, että hän on jo tehnyt toimia uhkauksen toteuttamiseksi. Myös puhelimitse toteutetut uhkaukset ovat henkilökohtaisempia ja tulevat lähemmäksi kuin vain internetissä kirjoitetut ilmaisut.

4.4 Tyhjentyä rikoksella uhkaamiseen

Laiton uhkaus ei ole keino jonkin edun tai tavoitteen aikaan saamiseksi, vaan kriminalisoinnin olemus tyhjentyä yhdellä rikoksella uhkaamiseen.²¹⁹ Ratkaisussa, Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927, käräjäoikeus katsoi, että viestittely on ollut rajua nuorisokulttuuriin liittyvää kielenkäyttöä, eikä yksi viesti lukuisten joukossa riitä täyttämään

---

²¹⁸ Serlachius 1924, s. 55, 161.

²¹⁹ Honkasalo 1960, s. 116.

tunnusmerkistöä. Helsingin hovioikeus kuitenkin korosti laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttymisen selkeää lähtökohtaa, että kärjistyneessä viestittelyssäkin riittävää on, että vastaaja on yksittäisessä viestissä yksiselitteisesti uhannut asianomistajaa rikoksella siten, että hänellä on ollut perusteltu syy pelätä.

Laiton uhkaaminen ei edellytä uhkaajalta määrättyä tarkoituspää tai tarkoitusta toteuttavaa uhkaus.²²⁰ Uhkauksen pakottavuus perustuu jo itse uhkaukseen, sillä erityisenä vallankäytön ja vuorovaikutuksellisen manipuloinnin keinona uhkaaja voi saavuttaa tavoitteensa jo pelkällä uhkaamisella. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on kannanotossaan korostanutkin, että ”Uhkausten tekijät tietävät usein voivansa saavuttaa tavoitteensa (kohdehenkilön passivoituminen) jo pelkällä uhkaamisella ja että uhkauksen täytäntöön paneminen vain harvoin on tältä osin välttämätöntä.”²²¹ Samoin lähisuhdeväkivallassa pelkkä väkivallan uhka voi riittää siihen, että uhan alla elävä väkivallan pelossa pyrkii mukauttamaan elämänsä uhkaajan toiveiden mukaiseksi.²²² Laittoman uhkauksen toteutuminen ei edellytä näyttöä myöskään muusta lisämotiivista, kuten häirintä-, viha- tai kostotarkoituksesta, vaan rikoksen tunnusmerkistön täyttävä uhkaus riittää.²²³ Kuten edellä on käynyt ilmi, niin käytännössä laitonta uhkaamista voi ohjata monenlaiset, jopa suunnitelmalliset tavoitteet, joita tunnusmerkistö ei kykene tavoittamaan.

Hallituksen esityksessä HE 317/2010 vp huomautettiin, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä rasistista vaikutinta ei ole otettu huomioon. Laiton uhkaus voidaan kuitenkin luokitella vihapuherikokseksi, jos teon vaikuttimena on ollut uhattua kohtaan tunnettu suvaitsemattomuus kuulumisesta tiettyyn väestöryhmään.²²⁴ Vihapuhevaikutin voi tulla sovellettavaksi rangaistuksen määräämisessä RL 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettyinä rangaistuksen koventamisperusteena.²²⁵ Jos laitton uhkaus on taas tehty terroristisessa tarkoituksessa, rangaistus laittomasta uhkauksesta voi olla ankarampi, neljästä kuukaudesta kolmeen vuoteen vankeutta (RL 34a:1, 1 kohta). Mikäli uhataan yksilöitävään henkilön tai henkilöiden sijaan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin

---

²²⁰ Serlachius 1924, s. 160–161.

²²¹ Valtakunnansyyttäjänvirasto 2010, s. 3.

²²² Ruuskanen 2005, s. 64–65.

²²³ Nuutila – Majanen 2013, s. 697.

²²⁴ Hyttinen 2019, s. 95.

²²⁵ Esim. KKO 2020:32. Koventamisperuste tulee sovellettavaksi, jos rikos kohdistetaan kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella. HE 137/2010 vp, s. 6.

rinnastettavaa kansanryhmää yleisön keskuudessa vakavasti otettavalla tavalla, niin kyse voi olla kiihottamisesta kansanryhmää vastaan (RL 11:10-10a).²²⁶

5. Uhatun käsitys uhkauksesta

5.1 Perusteltu syy pelätä

5.1.1 Aiheellinen pelko

Ihminen arvioi suhtautumistaan uhkailuun ja omia riskejään joutua jonkin teon kohteeksi aina henkilökohtaisista lähtökohdistaan käsin. Laittoman uhkauksen vuoden 1966 esitöissä on nimenomaisesti todettu, että uhkausta on arvioitava sen henkilön kannalta, johon uhkaus on kohdistunut.²²⁷ Vuoden 1993 esitöissä muistutettiin, että ”uhkauksen vakavuus arvioidaan nyt selvästi uhatun henkilökohtaisen mittapuun mukaan”.²²⁸ Monessa uhkaamisella toteutettavassa rikoksessa uhkausta tulee tarkastella uhatun henkilön näkökulmasta, joten voidaan lähteä siitä, että rangaistava uhkaus edellyttää aina uhrin käsityksen huomioon ottamista.²²⁹ Psykologisen tiedon valossa tiedetään, että ihmiset kuten eläimet ovat hyviä erottamaan harmittoman ja vaarallisen uhan, ja pelko edesauttaa ihmisen hengissä säilymistä ihmisen olemassaoloa uhkaavassa tilanteessa. Pelon tunteen herääminen on kuitenkin yksilöllistä ja siihen vaikuttavat muun muassa aikaisemmat kokemukset, persoonallisuus sekä persoonallisuudesta juontuva turvallisuushakuisuus.²³⁰ Lain esitöissä tavoiteltiin pelon subjektiivisen luonteen ongelmallisuutta toteamalla, että ”se, minkä yksi käsittää leikkipeleiksi, voi saattaa toisen kauhun valtaan”.²³¹

Puhtaasti subjektiivisesta uhrin tilannekäsityksestä ei tämän vuoksi ole laittomassa uhkauksessa kyse, vaan rangaistavuudelta edellytetään, että uhkaus on tapahtunut sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on ”perusteltu syy pelätä” henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Tämä subjektiivinen tunnusmerkistötekijä erottaa laittoman uhkauksen monesta muusta uhkaamisesta sisältävästä rikoksesta, kuten pakottamisesta (RL 25:8), vainoamisesta (RL 25:7a) ja virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (RL 16:1). Sen sijaan törkeä kotirauhan rikkominen täyttyy, jos rikoksen uhrilla on rikokseen

---

²²⁶ HE 137/2010 vp, s. 6.

²²⁷ HE 68/1966 vp, s. 13.

²²⁸ HE 94/1993 vp, s. 104.

²²⁹ Frände 2012, s. 88.

²³⁰ Häkkänen-Nyholm 2014.

²³¹ HE 68/1966 vp, s. 13.

liittyvän uhkailun vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa (RL 24:2, 2 kohta).²³² Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä on rajattu ne oikeushyvät, joiden puolesta uhatulla voi ylipäättänsä olla perusteltua aihetta pelätä. Vuoden 1993 hallituksen esityksessä korostettiin, että pelkäämiseen pitää aina olla perusteltu syy eli pelkäämiseen pitää olla aiheellista.²³³ Tämä tunnusmerkistön objektivointi juontaa juuri siitä, että ihmisillä on erilainen alttius uhkauksille ja siitä aiheutuville pelkoreaktioille.

Mittapuun voidaan katsoa olevan siinä määrin yleinen, että uhatun ei edellytetä tosiasiallisesti tuntevan pelkoa, kunhan pelkäämiseen on perusteltu syy.²³⁴ Tämä ilmentää abstraktisen vaaran tunnusmerkkiä. Mittapuun standardisoinnista johtuu myös se, että yliherkän henkilön pelko ei riitä, koska pelko ei ole aiheellista.²³⁵ Törkeän kotirauhan rikkomisen esitöissä on katsottu, että arvio uhrin henkilökohtaisen turvallisuuden vaarantumisesta tehtäisiin lopulta objektivisesti perustein. Ulkopuolisen arvioitsijan olisi toisin sanoen pidettävä tilannetta vaarallisena, eikä siis se vielä riittäisi, että uhri itse on ollut hyvinkin peloissaan.²³⁶ Vainoamisrikkoksen (RL 25:7a) esitöissä on katsottu, että tämän arvioinnin lähtökohtana on keskimääräisihminen, mutta huomioon otetaan kohteen asemassa olevaan henkilöön liittyvät olennaiset olosuhteet kuten hänen ikänsä tai erityinen haavoittuvuutensa. Arvio tehdään tekohetken näkökulmasta ja uhkauksen tulee olla sellainen, että se aiheuttaa tyypillisesti pelkoa.²³⁷

Vainoamisessa riittävää on, että vainoaminen on omiaan aiheuttamaan pelkoa tai ahdistusta. Esitöiden mukaan ahdistus tarkoittaa sellaista elämänlaadun heikkenemistä, jota kohteen elämässä kaiken aikaa läsnä oleva, arvaamattomasti esiin tuleva ja vaikeasti vaikutettavissa oleva vainoamiskäyttäytyminen on omiaan aiheuttamaan. Ahdistus saattaa olla vainon kohteelle yhtä invalisoivaa kuin pelko.²³⁸ Lakivaliokunta on korostanut, että ahdistuksen tulee olla vahingollisuudeltaan pelkoon verrattavaa, joten ahdistus tunnusmerkistön suojelutavoitteen näkökulmasta rinnastuu merkitykseltään pelkoon.²³⁹ Näin ollen on mahdollista katsoa, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä aiheellinen pelko voisi pitää sisällään

---

²³² Lainkohdassa tarkoitettuna uhkailun tulee kohdistua jonkun kotirauhan piirissä olevan henkilökohtaiseen turvallisuuteen, eikä puhtaasti omaisuuden vahingoittamisella uhkaaminen voi johtaa säännöksen soveltamiseen toisin kuin laittomassa uhkauksessa. HE 184/1999 vp, s. 22.

²³³ HE 94/1993 vp, s. 110–111.

²³⁴ Honkasalo 1960, s. 116; Nuutila – Majanen 2013, s. 699; Matikkala 2018, s. 490–491.

²³⁵ Frände 2012, s. 88.

²³⁶ HE 184/1999 vp, s. 22.

²³⁷ HE 19/2013 vp, s. 52.

²³⁸ HE 19/2013 vp, s. 52.

²³⁹ LaVM 11/2013 vp, s. 9; Matikkala 2018, s. 496.

myös pelkoon rinnastuvan voimakkaan ahdistusreaktion, mikäli se on yhtä lamauttavaa ja uhatun toimintakykyä estävää kuin aiheellinen pelkokin.

5.1.2 Vakavan vaaran -vaatimus

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä rangaistavaksi on säädetty uhkaus, joka on omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa oikeushyville. Koska kyseessä on oikeushyvien abstraktinen vaarantaminen, tunnusmerkistön täytyminen ei edellytetä todellista vaaran olemassaoloa, vaan riittää, että tilanne on luonteeltaan sellainen, josta tyypillisesti aiheutuu vaaraa.²⁴⁰ Uhkauksen ei tarvitse olla objektiivisesti vaarallinen, joten uhkauksen vakavuutta on arvioitava sen henkilön kannalta, johon uhkaus on kohdistunut.²⁴¹ Teon tunnusmerkistön arviointi kuitenkin lopulta kiinnittyy vaaratunnusmerkinkin osalta objektiivisiin perusteisiin, sillä pitää olla perusteltu syy pelätä oikeushyvien olevan vakavassa vaarassa.

Ennen laittoman uhkauksen nykyistä sanamuotoa säännös kuului niin, että ”uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta vakavasti pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vaarassa.”. Hallituksen esityksessä HE 94/1993 vp ehdotettiin pientä tarkentavaa muutosta tunnusmerkistöön korostamaan sitä, että vaaralta nimenomaan edellytetään vakavuutta. Esitöiden mukaan ilmaisu ”vakavasti pelätä” oli monimerkityksellinen ja se voitiin ymmärtää niin, että hyvinkin pieni vaara riittää, mikäli uhattu piti hyvin todennäköisenä, että hänen tai toisen henkilökohtainen turvallisuus tai omaisuus oli vaarassa. Tämän vuoksi sana ”vakava” ehdotettiin siirrettäväksi vaara-sanan määreeksi, jotta tunnusmerkistössä edellytettäisiin perusteltua syytä pelätä oikeushyvien olevan ”vakavassa vaarassa”. Vaaran kvalifiointi merkitsi sitä, että hyvinkin todennäköisenä pidetty vaara omalle tai toisen henkilökohtaiselle turvallisuudelle tai omaisuudelle ei enää riitä, jos vaara on pientä.²⁴² Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistössä taas edellytetään vain henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa, ei vakavassa verrassa (RL 24:2, 2 kohta).

Lain esitöissä vaaran vakavuudella tarkoitetaan vaaran todennäköisyyttä että mahdollista vahingon suuruutta.²⁴³ *Nuutilan ja Majasen* mukaan vaaran vakavuudella tarkoitetaan uhrin

---

²⁴⁰ HE 184/1999 vp, s. 22.

²⁴¹ Nuutila – Majanen 2013, s. 699.

²⁴² HE 94/1993 vp, s. 110–111.

²⁴³ HE 94/1993 vp, s. 111.

käsitystä sekä rikoksen todennäköisyydestä että sen vakavuudesta.²⁴⁴ On arvioitava, kuinka merkittävänä uhattu piti rikoksen riskiä tai hänen olisi ollut syytä pitää riskiä. Tappouhkaus on aina vakavalla vaaralla uhkaamista, jos se on vakavasti otettava, vaikka uhattu mieltäisi-kin tappouhkauksen katteettomana.²⁴⁵ Mitä todennäköisemmältä rikos vaikuttaa uhatun näkökulmasta, sitä vähäisempi rikos voi olla.²⁴⁶ Todennäköisyysarviointiin voi vaikuttaa muun muassa käsillä olevat aseet, uhkaajan mielentila tekohetkellä sekä mahdollinen uhkausta edeltänyt menettely.²⁴⁷ Jos uhattu mieltää uhkauksen, esimerkiksi pahoinpitelystä varsin todennäköiseksi sen perusteella, että uhkaaja on kiihtynyt ja aiemmin pahoinpidellyt uhatun, voi se merkitä vakavan vaaran pelkoa.²⁴⁸ Saman pahoinpitelyuhkauksen vaaran vakavuus voi kuitenkin vaihdella riippuen siitä, missä olosuhteissa se on esitetty, esimerkiksi onko se esitetty kasvokkain kesken kiihtynyttä parisuhderiitaa vai viestintävälineitse tuntemattoman henkilön toimesta.

Viestintävälineitse tehtävät sanalliset uhkaukset ovat perinteisiä kasvokkain suusanallisesti tehtyjä uhkauksia helpommin todennettavissa, sillä niistä jää jälki, mutta sosiaalisessa mediassa tehtyä uhkausta ei voi ainakaan välittömästi toteuttaa, mikä laskee uhkauksen merkittävyyttä.²⁴⁹ Turun hovioikeus katsoi 26.6.2020 ratkaisussa nro 20/123451, että vaikka uhkaus on esitetty sähköpostin välityksellä ilman välitöntä väkivallan uhkaa, viesti voi olla sisällöltään sellainen, että se perustellusti aiheuttaa uhatussa hänen kertomaansa pelkoa. Myöskään kasvokkain esitettyihin suusanallisiin uhkauksiin ei usein yksinään liity välitöntä väkivallan uhkaa.²⁵⁰ Jos uhkaamistilanteessa on läsnä välitön vakavan väkivallan uhka, henkilökohtaisen turvallisuuden voidaan katsoa olevan aina vakavassa vaarassa. Esimerkiksi, ampuma-aseen nostaminen toista vastaan merkitsee vakavaa ja hyvin välitöntä uhkaa uhatun hengelle ja terveydelle. Toimintavalmiina olevan aseiden nostaminen fyysisesti lähietäisyydellä toista kohtaan on poikkeuksellisen vakavaa uhkaamista lajissaan.

KKO:n venäläistä rulettia koskevassa ratkaisussa KKO 2013:82 A:n syyksi luettiin tapon yrityksen sijaan laitton uhkaus ja vaaran aiheuttaminen, jotka

---

²⁴⁴ Nuutila – Majanen 2013, s. 699.

²⁴⁵ Esim. Helsingin hovioikeuden mukaan vastaajan esittämä uhkaus tappaa entinen puoliso, molempien lapset sekä itsensä oli varsin vakava. Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728.

²⁴⁶ Nuutila – Majanen 2013, s. 699.

²⁴⁷ Matikkala 2018, s. 492.

²⁴⁸ Rovaniemen HO 9.5.2018 nro 18/119806; Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051; Rovaniemen HO 2.7.2021 nro 21/129551.

²⁴⁹ Matikkala 2018, s. 492; HE 226/2020 vp, s. 25.

²⁵⁰ Esim. Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728; Helsingin HO 23.12.2020 nro 20/151236.

olivat tekotavaltaan poikkeuksellisen vakavia. Teko tehtiin nostamalla ladattu revolveri B:tä kohden siten, että KKO:n mukaan B:llä on ollut täysi syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vakavasti vaarassa. KKO:n mukaan revolverin lippaan pyöräyttämisen ja aseiden laukaiseminen kahteen kertaan on lisännyt uhkauksen pelottavuutta ja vaaran vakavuuden tunnetta.

Vakavan vaaran -vaatimuksesta johtuen vähäisinä pidetyt turvallisuuteen ja erityisesti omaisuuteen kohdistuvat rikosuhkaukset voivat jäädä laittoman uhkauksen tunnusmerkistön ulkopuolelle.²⁵¹ Esimerkiksi uhkaus anastaa jokin vähäarvoinen esine ei liene horjutta uhatun turvallisuudentunnetta suuresti. Vakavuusasteeltaan vähäisemmät uhkaukset voivat täyttää jonkin toisen rikoksen tunnusmerkistön. Esimerkiksi vainoamisessa epämiellyttävällä asialla uhkaamisen tulee olla varteenotettavaa, mutta sen ei tarvitse olla yksittäisenä tekona niin vakava kuin laittoman uhkauksen.²⁵² Lakivaliokunta onkin selventänyt rajanvetoa toteamalla, että sellainen uhkaus, joka ei yllä laittoman uhkauksen tarkoittamaksi uhkaukseksi voidaan sisällyttää vainoamiseen.²⁵³

5.1.3 Uhkauksen mieltäminen todeksi

5.1.3.1 Uhkaus vaikuttaa uhatun tahtoon

Kuten edellä on käynyt ilmi, uhkauksen pakottavuutta arvioidaan uhatun henkilön kannalta. Uhatun suhtautumisella uhkaukseen on olennainen ja lähes lopullinen merkitys perustellun pelon tunnusmerkistötekijän täyttymisen kannalta. Uhkaajan ei tarvitse tarkoittaa uhkauksellaan totta, mutta uhkauksen tulee olla sellainen, että se on omiaan saattamaan uhatun siihen luuloon, että uhkaaja tarkoittaa uhkauksellaan totta.²⁵⁴ Uhatulla voi olla ainoastaan perusteltu syy pelätä oikeushyvien olevan vakavassa vaarassa, jos hän mieltää uhkauksen todelliseksi. Ruotsalaisessa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että uhkauksen tulee kohdistua henkilöön, jolla on kyky ymmärtää olevansa uhattuna.²⁵⁵ Esimerkiksi täysin psykoottinen

---

²⁵¹ Matikkala 2018, s. 491.

²⁵² HE 19/2013 vp, s. 5.

²⁵³ LaVM 11/2013 vp, s. 10.

²⁵⁴ Serlachius 1924, s. 55; Honkasalo 1970 s. 80.

²⁵⁵ Ks. Westerlund 1990, s. 135.

henkilö tai vastasyntynyt ei voisi olla uhkauksen objektina, sillä he eivät kykenisi mieltämään uhkausta todelliseksi.²⁵⁶

Uhatun voidaan katsoa pitävän uhkausta totena, kun se vaikuttaa uhatun tahtoon ja loukkaa hänen vapauttaan ehkäisemällä tai supistamalla tämän toimintavapautta.²⁵⁷ Pelkääminen yleensä indikoi uhkauksen vakavasti ottamista, mutta rangaistavuuden edellytykseksi sitä ei ole asetettu. Samoin varuillaanolo tai erityisiin varokeinoihin turvautuminen voivat viitata uhkauksen mieltämiseksi todeksi.²⁵⁸ Uhkaamisen tyypillinen seuraus on, että uhatun ulkona liikkuminen rajoittuu ja hän välttelee julkisia paikkoja.²⁵⁹ Uhattu voi esimerkiksi pelätä kouluun menemistä, luopua harrastuksistaan ja koko perhe voi joutua kyseisen pelon vuoksi muuttamaan muualle (Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051). Uhattu voi myös kokea tarpeelliseksi hankkia lähestymiskiellon, oveensa turvallisuutta lisäävät varusteet ja turvakielon (Helsingin HO 23.12.2020 nro 20/151236). Lähisuhdetilanteissa uhattu voi myös itse hakeutua turvakotiin lastensa kanssa tai viedä lapset muualle turvaan.²⁶⁰

Uhkauksen mahdollisuussuhteesta seuraa se, että välttämätöntä ei ole, että uhkaaja aikoo toteuttaa tai tosiasiaassa kykenisi toteuttamaan uhkauksensa.²⁶¹ Rangaistava uhkaus voi olla kyseessä silloinkin, kun se paha, jolla uhataan, ei ole uhkaajan toteutettavissa, jos uhattu luulee, että pahan aikaan saaminen on uhkaajan vallassa.²⁶² Hallituksen esityksessä 94/1993 vp on todettu nimenomaisesti, että myös lataamattoman aseiden, leikkiaseiden, replikan tai starttipistoolin nostaminen toista vastaan voi toteuttaa tunnusmerkistön, jos uhattu ei tiennyt asian oikeaa tilaa.²⁶³ Mikäli uhattu tietää faktisen asiantilan myös mahdollisuussuhde puuttuu.²⁶⁴ Vaikka uhkaajalla ei olisi ollut aikomusta tai keinoja realisoida uhkaustaan, riittävää

---

²⁵⁶ Rovaniemen hovioikeus katsoi 2.7.2021 ratkaisussa nro 21/129551, että uhkaukset eivät ole voineet tulla muutaman vuoden ikäisen C:n tietoon, mutta käräjäoikeus pohti, että siinäkin tapauksessa, että C olisi kuullut uhkauksen, on epäselvää, olisiko muutaman vuoden ikäinen lapsi kykenevä ymmärtämään uhkausta lainkaan.

²⁵⁷ Serlachius 1924, s. 55; Honkasalo 1970 s. 80.

²⁵⁸ Honkasalo 1960, s. 116; HE 68/1966 vp, s.13.

²⁵⁹ Helsingin HO 25.1.2019 nro 19/103318; Helsingin HO 15.9.2020 nro 20/132609; Helsingin HO 23.12.2020 nro 20/151236.

²⁶⁰ Rovaniemen HO 20.12.2018 nro 18/156901; Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375; Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728; Helsingin HO 1.2.2021 nro 21/104436.

²⁶¹ Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

²⁶² Serlachius 1924, s. 55; Honkasalo 1970, s. 80.

²⁶³ Lain esitöiden mukaan ainoastaan leikkiaseet, jotka eivät muistuta aitoa siinä määrin, että ne tunnustaa heti leikkiaseiksi, eivät toteuttaisi tunnusmerkistöä. HE 94/1993 vp, s. 111.

²⁶⁴ Frände – Wahlberg 2018, s. 573.

on, että uhkaajan olisi tullut ymmärtää, että sen täytäntöönpano näyttää todennäköiseltä ja uhattu voi pitää sitä totena.²⁶⁵

5.1.3.2 Uhkaus ei vaikuta uhatun tahtoon

Hovioikeuskäytännön mukaan uhattu ei ole voinut pitää uhkausta todellisena ja vakavasti otettavana, jos uhattu ei ole kertomansa mukaan välittänyt uhkailusta.²⁶⁶ Rovaniemen hovioikeus katsoi, että päinvastaiseen suhtautumiseen viittaa myös se, että uhattu ei ole uhkailun jälkeen poistunut tilanteesta, vaan vapaaehtoisesti lähestynyt uhkaaja (Rovaniemen HO 5.3.2020 nro 20/108880). Vastaavasti ratkaisussa, Helsingin HO 29.3.2019 nro 19/114072, asianomistajan menettely mennä myöhemmin vastaajan asunnolle kertomastaan aamun uhkailusta huolimatta sekä tiivis yhteydenpito viestien välityksellä vastaajan kanssa, ei viitanut siihen, että asianomistaja olisi kokenut itseään erityisen uhatuksi.

Jos uhattu pitää uhkausta vitsinä tai pilana, eikä hänellä ole mitään syytä olettaa, että uhkaaja tarkoittaa uhkauksellaan totta, ei hänellä ole perusteltua syytä pelätä. Pilanpäiten tehdyt ”uhkaukset” eivät ole aikomusta aikaansaada pahaa, vaan jotakin muuta. Myöskään sellainen humalaisen uhoaminen, jolla ei voida saada uhattua vakuuttuneeksi uhkauksesta, ei täytä tunnusmerkistöä.²⁶⁷ Mikäli objektiivisesti arvioiden uhkausta ei ole pidettävänä vitsinä, uhkauksen rangaistavuutta arvioidaan uhatun subjektiivisen näkökannan mukaan.²⁶⁸ Tapauksessa, Helsingin HO 7.12.2018 nro 18/154190, asianomistaja oli aluksi pitänyt vastaajan sanomisia hänen hukuttamisestaan vitsinä, mutta kun vastaaja oli toisena päivänä pudottanut hänet laiturilta mereen, hän oli alkanut miettiä asiaa uudelleen. Asianomistaja ei kuitenkaan ollut kertonut uhkauksesta paikalle saapuneille poliiseille, eikä myöskään käyttänyt mahdollisuutta poistua mökiltä poliisien kanssa, joten hovioikeus katsoi, ettei asianomistaja oman kertonut kertomuksensa mukaan kokenut tullessa uhatuksi laittoman uhkauksen tunnusmerkistön edellyttämällä tavalla.

Sen sijaan Rovaniemen hovioikeus päätyi 11.5.2018 antamassa ratkaisussa nro 18/120214 toisenlaiseen tulkintaan. Tapauksessa vastaaja oli nostanut aseensa asianomistajaa kohti, mutta

---

²⁶⁵ Honkasalo 1950, s. 80; Honkasalo 1960, s. 116–117.

²⁶⁶ Rovaniemen HO 5.3.2020 nro 20/108880; Helsingin HO 7.12.2018 nro 18/154190.

²⁶⁷ Nuotio 2018.

²⁶⁸ Serlachius 1924, s. 44; Lakanen 1999, s. 27; Nuutila – Majanen 2013, s. 699.

asianomistaja ei kertomansa mukaan osannut pelätä tilanteessa, vaan oli sanonut, että ”ammu vaan”. Asianomistajan vahva pelkotila oli alkanut parin päivän kuluttua uhkaamistilanteesta. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden perustelut siitä, että pelko on ilmestynyt voimakkaammin hyvin pian tapahtuman jälkeen ja koska pelkääminen on ollut perusteltua, tunnusmerkitö täytyi. Tämän ratkaisun perusteella aiheellisen pelon ei tarvitse olla uhkausteon välitön seuraus.

Uhkaukseen suhtautumisen vahvasti subjektiivisen luonteen vuoksi on keskeistä, että asianomistaja kertoo käsityksensä siitä, onko hänellä ollut perusteltu syy pelätä. Lakivaliokunta on korostanut, että asianomistajan myötävaikutus on olennaista laittoman uhkauksen tunnusmerkitö täyttymisen arvioinnin kannalta, koska tekoa ei voi perustaa ulkoisiin tunnusmerkkeihin, kuten esimerkiksi pahoinpitelyssä.²⁶⁹ Myöskään ulkopuolisten, esimerkiksi muiden uhkaustilanteessa paikalla olijoiden käsitys uhkauksen tapahtumista ei ole riittävää. Esitutkinta ja syyttäjän syytteen menestyminen edellyttävät, että uhkauksen kohde on valmis edesauttamaan asian tutkintaa ja oikeuskäsittelyä.²⁷⁰

5.1.4 Kriteerin täyttymisen kannalta merkittäviä seikkoja

Pelkäämistunnusmerkitötekijän arviointi edellyttää, että huomiota on kiinnitettävä uhkauksen kohteen henkilöön sekä teko-olosuhteisiin muutenkin. Laittoman uhkauksen rangaistavuuden kannalta merkittäviä seikkoja ovat muun muassa uhkaajan ja uhatun henkilö, uhkaajan mielentila, uhkauksen muoto ja sisältö, käsillä mahdollisesti olevat aseet ja astalot, paikalla mahdollisesti olevat muut henkilöt ja heidän suhtautumisensa ja muutkin olosuhteet.²⁷¹ Jotkin edellä mainituista seikoista voivat yksinäänkin riittää täyttämään pelkäämiskriteerin, mutta usein ne esiintyvät uhkaamisessa päällekkäin ja tukevat toisiaan.²⁷²

Uhkauksen muoto ja sisältö määrittävät suuresti sitä, kuinka vakavalla rikoksella uhataan sekä kuinka välittömästä uhkailusta on kyse.²⁷³ *Aseen käsilläolo* vaikuttaa olennaisesti uhkailun luonteeseen ratkaisun KKO 1997:153 mukaan. Aseella tehty uhkaus voi tehdä

---

²⁶⁹ LaVM 10/2021 vp, s. 10.

²⁷⁰ HE 226/2020 vp, s. 21.

²⁷¹ Matikkala 2018, s. 492.

²⁷² Esimerkiksi Helsingin hovioikeuden mukaan ottaen huomioon uhkauksen laatu, vastaajan mielentila teko-
hetkellä sekä vastaajan ja asianomistajan välinen ikäero, pelkääminen on asianomistajan näkökulmasta ollut
perusteltua ja vastaajan on täytynyt tämä ymmärtää. Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927.

²⁷³ Ks. Rikoksella uhkaaminen (luku 4) ja erityisesti sen tekotavat (luku 4.2).

uhkaamistilanteesta objektiivisestikin arvioiden pelottavan, kuten Rovaniemen hovioikeuden 5.12.2019 antamassa ratkaisussa nro 19/1153581. Tapauksessa vastaaja oli riidan päätteeksi ottanut seinältä koristeena olevan samuraimiekan ja lähtenyt ajamaan asianomistajaa takaa miekka kädessään siten, että asianomistaja oli juossut keittiöön ja ottanut turvakseen keittiöjakkaran sekä huutanut kolmatta henkilöä tulemaan tilanteeseen väliin. *Uhkauksen toistuvuus* voi lisätä uhkauksen vakavuutta. Rovaniemen hovioikeuden 27.4.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/115645 hovioikeus katsoi, että huomioon ottaen uhkauksen sisältö ja se, että uhkausta on tehostettu vielä toisella samansisältöisellä uhkauksella, asianomistajalla on ollut perusteltu syy pelätä.

Uhkaajan mielentila tekohetkellä ja aiemmat teot voivat olla omiaan luomaan kuvan siitä, että uhkaaja saattaa olla valmis toteuttamaan uhkauksensa. Hovioikeuden ratkaisuissa usein perusteltiin uhkaajan kiihtynyttä tai aggressiivista tilaa ja/tai yhteyttä uhkausta edeltäneeseen rikokseen.²⁷⁴ Erityisesti aiempi väkivaltateko oli merkittävä rajapyykki, jonka jälkeen pelko katsottiin aiheelliseksi. Helsingin hovioikeus on ”ottanut erityisesti huomioon sen, että uhkaukset oli toteutettu pahoinpitelytilanteen jälkeen” ja katsonut, että asianomistajalla oli jo kokemansa pahoinpitelyn perusteella ollut syy pitää jonkinlaisen pahoinpitelyrikoksen riskiä merkittävänä (Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051). Myös Rovaniemen hovioikeus on katsonut, että viimeistään asianomistajan lapseen kohdistetun pahoinpitelyn jälkeen asianomistajalla on ollut perusteltu syy pelätä lapsensa henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa (Rovaniemen HO 2.7.2021 nro 21/129551). Pahoinpitelyteko voidaan myös perustaa ulkoisiin tunnusmerkkeihin toisin kuin laitton uhkaus, joten uhkaamisen näyttämässä toteen tällä aiemmalla teolla voi olla suuri merkitys. Näin voi olla, esimerkiksi pitkäkestoisessa lähisuhdeväkivallassa, joka koostuu sekä väkivaltateoista että sillä uhkaamisesta.²⁷⁵

Uhkaajan ja uhatun henkilökohtaiset ominaisuudet voivat tehdä osapuolista uhkaamistilanteessa epätasavertaisia. Uhatun ja uhkaajan koko- ja ikäeron vuoksi uhatulla voi olla

---

²⁷⁴ Esim. Rovaniemen HO 9.5.2018 nro 18/119806. Tapauksessa asianomistajilla oli katsottava olleen syy suhtautua vakavasti heihin kohdistuneisiin uhkauksiin, koska ne oli lausuttu toisen asianomistajan pahoinpitelyn jälkeen ja hyvin kiihtyneessä tilassa.

²⁷⁵ Rovaniemen hovioikeus otti huomioon vastaajan syyksi luetut pahoinpitelyt ja katsoi vastaajan syyllistyneen yhteen laittomaan uhkaukseen lähes kolmen vuoden aikavälillä siten, että pahoinpitelyn alkamisajankohdasta aiemmista toistuvista uhkauksista jäi kuitenkin varteenotettava epäily. Rovaniemen HO 3.4.2020 nro 20/113657.

perusteltu syy pelätä.²⁷⁶ Myös muut seikat, kuten asianomistajan liikuntarajoitteisuus tai muu vamma voivat lisätä asianomistajan turvattomuuden tunnetta.²⁷⁷ Myös *uhkaajan ja uhatun välinen suhde* voi olla merkityksellinen pelkäämisen kannalta. Esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaan liittyvät piirteet voivat lisätä uhkauksen vaarallisuutta ja riskiä joutua toistuvien uhkaus- tai väkivaltatekojen kohteeksi vastaisuudessa.²⁷⁸ Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 1.2.2021 nro 21/104436 lähes jokaisessa asianosaisten kanssakäymisessä vastaaja on esittänyt rikoksilla uhkauksia niin paljon, että ne olivat alkaneet tuntua asianomistajasta lopulta ”sanahelinältä”, mutta se ei tarkoittanut sitä, ettei uhattu olisi ottanut uhkauksia silti yhtä tosissaan ja olisi ollut peloissaan. Perhesurmauhkausta koskevassa tapauksessa entisten puolisoitten välit olivat hyvin tulehtuneet ja se, että asianomistaja oli vienyt lapset uhkauksen jälkeen isovanhemmilleen, tekivät hovioikeuden mukaan uhkauksista todellisia ja vakavasti otettavia (Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728).

Muiden henkilöiden suhtautuminen uhkailuun voi myös kertoa paljon uhkauksen vakavasti ottamisesta. Se seikka, että kolmas henkilö on kertonut uhkauksesta sen kohteelle tai viranomaiselle, voi tukea vahvasti käsitystä siitä, että kyse oli ollut tosissaan otettavasta asiasta, eikä mistään merkityksettömästä keskustelun lomassa tehdystä kommentista.²⁷⁹ Myös *muut olosuhteet* voivat lisätä uhkauksen todentuntuisuutta, kuten se, että uhkaaja tietää, missä uhattu asuu tai liikkuu taikka on tuonut ilmi, että aikoo tämän selvittää.²⁸⁰ Myös uhkaajan vahva motiivi uhkauksen toteuttamiselle tai sen ilmi tuominen, että uhkaaja tuntee ihmisiä, jotka ovat kykeneviä toteuttamaan uhkaukset voivat vahvistaa perusteltua syytä pelätä.²⁸¹

Sosiaalisessa mediassa tapahtuvan uhkailun erityispiirteenä on, että uhkauksen esittäjä ja uhattu eivät useinkaan tunne toisiaan henkilökohtaisesti, eikä tekijää ole aina edes mahdollista selvittää anonyymien uhkailun ollessa mahdollista. Tietämättömyys uhkaajasta henkilönä ja hänen tilanteestaan vaikeuttavat uhkauksen vakavuuden ja perustellun pelon arviointia, sillä tieto edellä mainituista rangaistavuuden kannalta merkittävistä seikoista voi jäädä puuttumaan. Erityisesti ulkomaisilla internet-sivuilla kirjoitetut anonyymit tai pseudonyymiä käyttäen tehdyt uhkausviestit tuottavat ongelmia epäillyn laittoman uhkauksen

---

²⁷⁶ Rovaniemen HO 26.3.2020 nro 20/112588; Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927.

²⁷⁷ Helsingin HO 29.1.2019 nro 19/103882.

²⁷⁸ Ks. KKO 2012:9, kohta 13; KKO 2020:20, kohta 20.

²⁷⁹ Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375; Rovaniemen HO 14.4.2021 nro 21/115990.

²⁸⁰ Helsingin HO 25.1.2019 nro 19/103318; Rovaniemen HO 27.4.2020 nro 20/115645; Helsingin HO 15.9.2020 nro 20/132609.

²⁸¹ Esim. Helsingin HO 15.9.2020 nro 20/132609.

esitutkinnan ja siten myös rangaistavuuden kannalta. Kansainvälistä oikeusapua uhkaajien henkilöllisyyden selvittämiseksi ei ole mahdollista saada silloin, kun teko ei ole internet-sivuston ylläpitäjän kotimaassa rangaistava teko.²⁸² Vaikka epäiltyä laitonta uhkausta pystyttäisiin lähteä tutkimaan, niin esitutkinta voi päättyä, esimerkiksi siksi, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistä ei täyty, näyttö on ollut riittämätön tai teko on ollut vähäinen.²⁸³

5.1.5 Uhkauksien arviointi kokonaisuutena

Uhkaamistilannetta ja siihen sisältyviä uhkaavia tekoja voidaan arvioida kokonaisuutena, mikäli yksittäinen (epäsuora) uhkaus on esitetty sellaisissa olosuhteissa, että yksinään se aiheuta perusteltua syytä pelätä.²⁸⁴ Perusteltu syy pelätä -kriteeri on eri asteinen riippuen uhasta henkilönä ja uhkauksen esittämisolosuhteista. Edellä on jo käsitelty sitä, miten kärjistyneissä riitatilanteissa kynnys tunnusmerkistön täyttymiseen voi olla tavanomaista korkeammalla, sillä osapuolet voivat tulkita näissä olosuhteissa toisen menettelyn todellista uhkaavammaksi, minkä vuoksi saatetaan edellyttää useampia tai selvempiä uhkaamistekoja, jotka yhdessä tehostavat toisiaan.²⁸⁵

Rovaniemen hovioikeuden tapauksessa 10.6.2021 nro 21/125681 uhkaustilanne on tapahtunut lastensuojelulaitoksessa, jossa henkilökunnalla on katsottu olevan keskivertoihmiseen verrattuna korkeampi sietokyky sietää työtehtävissään konfliktitilanteita. Tilanne on ollut kuitenkin poikkeuksellisen vakava kyseisenkin yksikön mittapuulla, sillä vastaajan henki-, väkivalta- ja omaisuusrikoksilla uhkaaminen on ollut moninaista, vakavaa ja voimakasta sekä tilanne on kestänyt pitkään ja tilanteen rauhoittamiseksi on täytynyt turvautua muun henkilökunnan apuun. Rovaniemen hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perustelut siitä, että uhkauksia kokonaisuutena arvioiden asianomistaja on voinut pitää mainituissa olosuhteissa häneen kohdistettuja uhkauksia todellisina ja vakavasti otettavina.

---

²⁸² Esimerkiksi Facebook-sivuston kotimaasta Yhdysvalloista voi olla mahdotonta saada oikeusapua uhkaajan IP-osoitteen selvittämiseksi, sillä Yhdysvalloissa laajemman sananvapaudensuojan vuoksi viestit eivät välttämättä täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Pylvänen 2016, s. 40–41, 47–48; Lakimies 6/2013, s. 1131.

²⁸³ Ks. Pylvänen 2016, s. 34–35.

²⁸⁴ Rovaniemen HO 19.4.2018 nro 18/116850; Rovaniemen HO 27.2.2019 nro 19/108473; Helsingin HO 1.2.2021 nro 21/104436.

²⁸⁵ Rovaniemen HO 16.4.2018 nro 18/116112; Helsingin HO 29.3.2019 nro 19/114072. Vrt. Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927.

Varsinkin sosiaalisessa mediassa tapahtuneiden uhkausten kohdalla viestien kokonaisvaikutus voi muodostua ratkaisevaksi, sillä yksinään yksi uhkausviesti ei välttämättä täytä perusteltua syytä pelätä, mutta kun muut viestintään osallistuvat jakavat ja lähettävät uhkausviestiä eteenpäin, niin uhatulle voi syntyä perusteltu syy ottaa uhkaus vakavasti. Myös viestintään osallistuneet henkilöt voivat lisätä alkuperäiseen uhkaukseen omia uhkaavia ilmaisuja. Kaikki näkevät myös muiden viestintään osallistuneiden kirjoitukset, jolloin alkuperäisen viestin uhkaavuus voi kehittyä jopa ennalta-arvaamattomiin mittasuhteisiin.²⁸⁶ Esimerkiksi törkeän kotirauhan rikkomisessa perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden vaarantumista voi lainkohdan mukaan täytyä osallisten lukumäärän vuoksi, sillä tekijöiden lukumäärä voi tehdä tilanteen pelottavaksi (RL 24:2, 2 kohta).

Pylväsen mukaan laittomien uhkauksien asettaminen yleisön saataville, uhkauksen levittäminen ja uhkauksen pitäminen yleisön saatavilla tulisi kriminalisoida kuten ne on kriminalisoitu kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikoksen (RL 11:10) tekoapoina.²⁸⁷ Lain esitöissä on kiinnitetty huomiota siihen, että erityisesti tietojärjestelmien välityksellä leviävä rasismi aiheuttaa huolta.²⁸⁸ Kiihottamisrikoksen soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty ”yksityinen viestintä suppean muutaman henkilön käsittävän tuttavapiirin keskuudessa”, joka voisi täyttää laittoman uhkauksen tunnusmerkistön, mutta toisaalta on todettu, ettei säännös rajoitu pelkästään tilanteisiin, ”joissa aineisto on kenen tahansa ulottuvilla”.²⁸⁹ Kriminalisoimalla nämä uhkaamisen tekoavat myös sivuston ylläpitäjän vastuu konkretisoituisi.²⁹⁰ Myös vainoamisrikoksessa korostetaan osatekojen yhtenäistä kokonaisuutta ja motivaatio-taustaa, jolloin ne yhdessä muodostavat vainoamisen.²⁹¹ Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö eivätkä muutkaan rikostunnusmerkistöt kuitenkaan koske ilmiöitä vaan yksittäisiä tekoja.²⁹² Monet viranomaistahot ovat katsoneet, että tähän ratkaisevaan kokonaisvaikutukseen vaikuttaisi parhaiten oma rikostunnusmerkistö, kuten maalittaminen,²⁹³ joka antaisi suojaa myös sellaista ”uhkailua” vastaan, jota ei voida rangaista laittomana uhkauksena.

---

²⁸⁶ Osallisuuskysymyksistä ks. HE 226/2020 vp, s. 35–36.

²⁸⁷ Pylvänen 2016, s. 47.

²⁸⁸ HE 317/2010 vp, s. 6.

²⁸⁹ HE 317/2010 vp, s. 40.

²⁹⁰ Pylvänen 2016, s. 47.

²⁹¹ HE 19/2013 vp, s. 50–51.

²⁹² HE 226/2020 vp, s. 8.

²⁹³ Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry 2020, s. 1; Suomen tuomariliitto ry 2021, s. 1; Suomen syyttäjähdistys ry 2021, s. 3. Vrt. Valtioneuvoston selvitys 2020:3.

5.2 Uhkauksen kohdistuminen

5.2.1 Uhkauksen tietoon tuleminen

Ollakseen rangaistava uhkauksen on tavalla tai toisella tultava adressaatin tietoon, jotta se voi vaikuttaa uhatun tahtoon. Laittoman uhkauksen olemus edellyttää, että uhattu saa uhkauksesta tiedon.²⁹⁴ Suoraan uhatulle ilmaistut tai lähetetyt uhkaukset tulevat välittömästi uhatun tietoon. Sosiaalisen median toimintaympäristö on kuitenkin tehnyt mahdolliseksi sen, että uhkauksia tehdään yhä enenevässä määrin erilaisilla julkisilla, rajatuilla ja salatuilla keskustelupalstoilla internetissä, minkä vuoksi uhattu ei välttämättä saa tietää vakavastakin häneen kohdistetusta uhkauksesta.²⁹⁵ Näissä tapauksissa uhkaaja ei ole saattanut uhkausta loppuun siten, että se olisi tullut uhatun tietoon.²⁹⁶ Verkkoviestinnässä uhkausviestin välityminen uhatun tietoon voi riippua sen herättämästä huomioista tai asian nostamisesta julkisuuteen, esimerkiksi median toimesta.

Korkeimman oikeuden ainoassa verkkoympäristössä tapahtuneessa laitonta uhkausta koskevassa ratkaisussa KKO 2013:50 oli kyse asiasta, jossa pääministeriä, valtiovarainministeriä ja eduskunnassa työskenteleviä henkilöitä oli internetin keskustelupalstalla vakavasti uhkailtu muun muassa tappamisella. Poliisi oli toimittanut kirjoituksen valtioneuvoston ja eduskunnan turvallisuudesta vastanneille henkilöille, jotka olivat pitäneet uhkausta vakavana. Uhkausten kohteet eivät kuitenkaan saaneet tietää uhkailevasta kirjoituksesta, joten he eivät olleet osanneet pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa puolesta.

Ennakkopäätöksen KKO 2013:50 mukaan laitonta uhkausta koskevaa säännöstä tulkittaessa on otettava huomioon rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, eikä laajentava tulkinta syytetyn vahingoksi ole mahdollista. KKO korosti aiheellisesti laillisuusperiaatteen vaikutusta rangaistusvastuun ulottuvuuteen, erityisesti rikostunnusmerkistön tulkinnassa. Tunnusmerkistön soveltamisen uloimman rajan muodostaa säännöksen sanamuodon laajin mahdollinen rikosoikeudellisiin tulkintalähteisiin perustuva laintulkinta.²⁹⁷ KKO:n linjauksen mukaan

---

²⁹⁴ Honkasalo 1960, s. 116.

²⁹⁵ HE 226/2020 vp, s. 8.

²⁹⁶ Lakimies 6/2013, s. 1130–1132. Ks. esim. Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375; Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051.

²⁹⁷ KKO:n ratkaisut kommentein. KKO 2013:50, Matti Tolvanen.

pelkääminen on aiheellista ainoastaan, jos uhkaus tulee kohteen tietoon.²⁹⁸ Uhkaus oli ollut siinä määrin vakavasti otettava, että KKO:n mukaan uhatut olisivat saattaneet pelätä, mikäli he olisivat tulleet tietoiseksi uhkausviestin sisällöstä, mutta koska suojeluvastuussa olevat henkilöt eivät välittäneet uhkausta uhatuille, tunnusmerkistö ei täyttnyt.

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä on selvä aukko siltä osin, kun uhkaus ei tule sen kohteen tietoon.²⁹⁹ On perusteltua, ettei voi aiheellisesti pelätä sellaisen uhkauksen vuoksi, jonka sisällöstä tai olemassaolosta ei ole lainkaan tietoinen, mutta tällöin vastuu uhkauksen välittämisestä jää sen tiedoksi saavan henkilön kannettavaksi.³⁰⁰ Harva varmaankaan on tietoinen tunnusmerkistön täyttymisedellytyksistä ja välittää kenties tuntemattomaan henkilöön kohdistuvan internet-uhkauksen suoraan uhatulle tai viime kädessä viranomaiselle, joka informoi uhattua. Mikäli uhattu on uhkauksesta tiedoksi saavan henkilön tuttu tai läheinen, niin uhattu saa todennäköisemmin tiedon uhkauksesta.³⁰¹ On myös täysin kohtuutonta odottaa, että uhatun tulisi etsiä itseään kohdistuvat uhkaukset sosiaalisen median alustoilta. Suomalaisessa vihapuhetta koskevassa tutkimuksessa on esitetty havainto siitä, etteivät esimerkiksi toimittajat ja asiantuntijat halua seurata verkkokeskustelua ja tulla tietoiseksi kaikesta siellä käytävästä keskustelusta, jottei niistä aiheutuisi heille mielipahaa.³⁰² *Niemi-Kiesiläinen* on katsonut, että selkeä säännös tappouhkauksien ilmoitusvelvollisuudesta poliisille olisi paikallaan.³⁰³

---

²⁹⁸ Vastaavanlaisessa prejudikaatissa KKO 2012:57 A:n ei voitu tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla katsoa yrittäneen vaikuttaa oikeudenkäytössä kuultavaan (RL 15:9), kun X ja Y eivät olleet saaneet tietää uhkauskirjeestä. Vrt. KKO 2015:50, jossa seksuaalisen hyväksikäytön (RL 20:5, 563/1998) tunnusmerkistö täyttyi, vaikka B ei ollut tullut tietoiseksi A:n teosta, sillä yleisen elämäkokemuksen perusteella voidaan arvioida, että tällainen tapaus yleensä tulee jossakin vaiheessa lapsen tietoon ja että se on silloin omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään.

²⁹⁹ Myös lakivaliokunta on havainnut tämän puutteen, sillä se on arvioinut, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä ei voida soveltaa Pekingin yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun uhkaukseen, jossa uhattu henkilö tai taho ei ole saanut uhkauksesta tietoa. LaVM 5/2021, s. 5.

³⁰⁰ Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden 22.6.2017 antamassa ratkaisussa nro 17/125890 asianomistaja ei ollut ymmärtänyt vastaajan kasvokkain sanomaa suomenkielistä vakavaa uhkausta, mutta oli pelännyt, koska tilanne oli uhkaava. Uhkauksen ymmärtänyt todistaja ei ollut käsittänyt kertoa uhkauksen sisällöstä englanniksi asianomistajalle, joten asianomistaja ei ollut saanut tietoa uhkauksen sisällöstä, eikä laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttnyt.

³⁰¹ Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051; Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375; Helsingin HO 18.3.2020 nro 20/111225; Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927.

³⁰² Pöyhtäri – Haara – Raittila 2013, s. 123.

³⁰³ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 191.

5.2.2 Kohdistuminen uhkauksen tiedoksi saavan henkilöön

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täytyminen on riippuvainen siitä, että nimenomaan uhatulla henkilöllä on ollut perusteltu syy pelkoon. Aseella uhkaamista koskevissa tapauksissa kohde on luonnollisesti se, ketä vastaan ase on nostettu, ellei ole epäselvää, onko asetta nostettu lainkaan.³⁰⁴ Sanallisten uhkausten asiayhteydestä voi käydä ilmi, ketä uhkauksella tarkoitetaan, esimerkiksi käyttämällä uhatun nimeä tai persoonapronominia taikka esittämällä uhkaus henkilökohtaisesti tai lähettämällä se suoraan uhatulle. Uhkaus ei kuitenkaan automaattisesti kohdistu siitä tiedoksi saavaan henkilöön varsinkaan, jos se on selkeästi osoitettu toiselle.

Tästä oli kyse ratkaisussa KKO 1990:163, jossa A oli asunnossaan uhannut veljeään B:tä leipäveitsellä ja sanallisesti sanomalla "nyt jätkä lähtee henki". B:n tyttöystävä C oli ollut viereisessä huoneessa suljetun oven takana ja kuulunut oven läpi A:n uhkailun B:tä kohtaan sekä B:n kehotuksen C:lle poistua asunnosta. KKO:n mukaan A ei ollut uhannut C:tä rikoksella, joten C:llä ei voinut olla perusteltua syytä omasta tai toisen puolesta vakavasti pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa. A tuomittiin vain B:hen kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta.

Eri tilanne on taas, jos henkilö saa suoraan tiedon uhkauksesta, jonka voisi katsoa kohdistuvan itseensä, mutta sitä ei ole nimenomaisesti osoitettu hänelle henkilönä. Helsingin hovioikeuden 26.6.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/123411 vastaaja oli asianomistajan työsköpostiin lähettämässään viestissä ilmoittanut viiltävänsä viranomaiselle uuden hymyn, mutta ei ollut suoraan viitannut asianomistajaan. Hovioikeus katsoi, että asianomistaja on voinut katsoa uhkauksen kohdistuneen itseensä, koska hän on hoitanut määrätynä puolustajana vastaajan asiaa viranomaisessa. Vastaavanlaisessa tapauksessa, Turun HO 26.6.2020 nro 20/123451, asianomistaja oli saanut tuntemattomalta vastaajalta uhkausviestin, jonka mukaan hän valitsee rikosten uhrit sattumanvaraisesti viranomaisten ja säätiöiden työntekijöiden joukosta. Asianomistajan voitiin katsoa mieltävän itsensä viestissä mainituksi viranomaiseksi, koska hän työskenteli viestin saadessaan terveyskeskuksessa. Vastaajan ei kuitenkaan ollut ollut tarkoitus lähettää viestiä kyseiselle henkilölle, vaan toiselle

---

³⁰⁴ Ks. Rovaniemen HO 17.12.2018 nro 18/156158.

samannimiselle henkilölle, mutta se seikka, että viesti oli mennyt väärälle henkilölle, ei antanut perusteita arvioida syyksilukemista toisin.

Sen sijaan liian epäselvät viittaukset uhkauksen kohteesta voivat johtaa siihen, että kenelläkään ei voida katsoa olevan perusteltua syytä pelätä uhkauksen vuoksi. Tapauksessa, jossa vastaaja oli uhannut että ”jos joku tulee hakemaan lapset, mä tapan nekin” ja viitannut kädellä paikalla olleiden lastensa suuntaan, jäi varteenotettava epäily uhkauksen kohdistumisesta. Tappouhkaus oli saattanut kohdistua vastaajan lapsiin tai tarkoittaa niitä ketkä tulisivat hakemaan lapsia (Turun HO 11.5.2021 nro 21/120717).

5.2.3 Kohdistuminen toiseen henkilöön

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä puhutaan perustellusta syystä pelätä ”omasta tai toisen puolesta” säännöksessä tarkoitettuja seikkoja. Rangaistavuus ei siis edellytä, että rikos, jolla uhataan kohdistuisi uhattuun henkilöön, vaan uhkaus voi koskea uhkauksen tiedoksi saavan henkilön lisäksi jotakuta muuta. Tämän toisen henkilön on oltava uhkauksen tiedoksi saaneeseen henkilöön nähden sellaisessa asemassa, että uhkauksen tiedoksi saaneella on perusteltu syy pelätä tämän toisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa.³⁰⁵ Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi uhatun puoliso, lapsi tai muu läheinen.³⁰⁶ Tämä rajaus ei käy nimenomaisesti ilmi tunnusmerkistöstä, mutta uhkauksen tiedoksi saavan on oltava läheinen ihminen, jotta uhkaus rikkoo uhkauksen tiedoksi saaneen turvallisuudentuneen samalla tavalla kuin jos uhkaus olisi kohdistettu häneen itseensä.³⁰⁷ Uhkaus niin sanotusti kääntää välillisesti kärkensä uhkauksen tiedoksi saavaan henkilöön.³⁰⁸ Esimerkiksi jengirikollisuudessa kilpailevan ryhmän jäseniä voidaan uhata kostamalla ryhmän johtajille. Tämän uhkauksen ei tarvitse tulla läheisen tietoon.³⁰⁹

Henkilö voi kokea läheiseensä kohdistuvan uhan erityisen vakavana, joten on olennaista, että tunnusmerkistö kattaa myös perustellun pelon toisen puolesta. Esimerkiksi politiikassa tai julkisuudessa toimiva henkilö ei välttämättä koe itseensä kohdistuvaa uhkailua yhtä ”vakavana”, mutta hänen läheiseensä kohdistuva uhkailu voi vaikuttaa hänen poliittiseen

---

³⁰⁵ Honkasalo 1970, s. 80; Matikkala 2018, s. 490.

³⁰⁶ Matikkala 2018, s. 490.

³⁰⁷ Nuutila – Majanen 2013, s. 698; Matikkala 2018, s. 490.

³⁰⁸ Serlachius 1924, s. 55.

³⁰⁹ Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

osallistumiseensa.³¹⁰ Mikäli uhkaus kohdistuu työtehtäviä tai yhteisiä asioita muutoin hoitavaan henkilöön, voi se herättää pelkoa ja turvattomuutta koko työyhteisössä, sillä viesti olisi voitu lähettää kenelle tahansa työyhteisön tai viranomaisen työntekijöistä.³¹¹ Tällaisessa tilanteessa kollegan tai läheisemmän työkaverin rinnastuminen muuhun läheiseen on kuitenkin epävarmaa.

Sen sijaan täysin ulkopuoliseen kolmanteen henkilöön kohdistuvasta rikoksesta kertominen ei täytä tunnusmerkistöä, sillä näin menetellen ei uhata ketään. Tällöin kyse on vain siitä, että kuulijaa on informoitu tulevaisuudessa tapahtuvasta vieraaseen henkilöön kohdistuvasta rikoksesta, esimerkiksi pahoinpitelystä.³¹² Näin kuulijan tulisi välittää uhkaus eteenpäin uhatulle, jotta tunnusmerkistö voisi mahdollisesti täytyä. Laittomassa uhkauksessa toista henkilöä voidaanakin käyttää viestin viejänä.³¹³

6. Tahallisuus

6.1 Tahallinen uhkaaminen

Laiton uhkaaminen edellyttää tahallisuutta, joten yleiset seuraus- ja olosuhdetahallisuutta koskevat säännöt soveltuvat.³¹⁴ Rikoslain 3 luvun 6 §:n mukaan tekijä on aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen syntymistä varmana tai varsin todennäköisenä. Lainkohdan esitöiden mukaan KKO:n ratkaisukäytäntö on vahvistanut tahallisuuden alimmaksi asteeksi todennäköisyystahallisuuden (*dolus eventualis*). Todennäköisyystahallisuuden mukaan teko on tahallinen, kun tekijä pitää tunnusmerkistön toteutumista tekonsa varsin todennäköisenä seurauksena. Kyse ei ole tilastomatematisista laskelmista, vaan arkisesta tekohetkellä tekijän näkökulmasta laadittavasta arviosta siitä, kuinka uskottavana hän pitää tunnusmerkistön täyttymistä. Tahallisuusvastuu on kytketty alkavaksi siitä pisteestä, jossa tekijä pitää seurauksen syntymistä todennäköisempänä kuin sen syntymättä jäämistä.³¹⁵ Laittoman uhkauksen tunnusmerkistö ei täyty, mikäli vähintään todennäköisyystahallisuus ei täyty.³¹⁶

---

³¹⁰ Ks. Valtioneuvoston selvitys vihapuheen vaikutuksista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Valtioneuvoston selvitys 2019:57, s. 55.

³¹¹ HE 226/2020 vp, s. 19.

³¹² Serlachius 1924, s. 55; Nuutila – Majanen 2013, s. 698; Matikkala 2018, s. 489.

³¹³ Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

³¹⁴ Honkasalo 1960, s. 116; Matikkala 2018, s. 493.

³¹⁵ HE 44/2002 vp s. 87.

³¹⁶ Honkasalo 1960, s. 116–117.

Laittomassa uhkauksessa uhkaajan on vähintään täytynyt pitää varsin todennäköisenä sitä, että uhkaus tulee uhatun tietoon sekä sitä, että uhattu pitää uhkausta todellisena ja vakavasti otettavana.³¹⁷

Rikoslain 4 luvun 1 §:ssä säädetään tunnusmerkistöerehdyksestä, jonka mukaan, jos tekijä ei teon hetkellä ole selvillä kaikkien niiden seikkojen käsilläolosta, joita rikoksen tunnusmerkistön toteutuminen edellyttää, tai jos hän erehtyy sellaisesta seikasta, teko ei ole tahallinen. Aiemmin esitellyssä ratkaisussa Turun HO 26.6.2020 nro 20/123451 vastaaja oli vedonnut tahallisuuden puuttumiseen, koska hänen ei ollut tarkoitus lähettää uhkaavaa viestiä rikosasiassa olevalle asianomistajalle, vaan sosiaalitoimessa työskentelevälle samannimiselle henkilölle. Hovioikeus katsoi, ettei asiassa ole ollut kysymys sellaisesta erehdyksestä, joka poistaisi tahallisuuden, sillä vastaajan tarkoituksena on ollut lähettää uhkaava viesti. Siten se seikka, että viesti on mennyt väärälle henkilölle, ei anna aihetta arvioida syyksilukemista toisin, kun viestin vastaanottajalla on ollut perusteltu syy pelätä omasta ja toisen puolesta.

6.2 Todennäköisyystahallisuus

6.2.1 Varsin todennäköinen uhatun tietoon tuleminen

Laittomassa uhkauksessa uhkaaja on toiminut tahallisesti, jos hänen on vähintään täytynyt pitää varsin todennäköisenä, että uhkaus tulee uhatun tietoon. Laittomassa uhkauksessa ei jää sijaa erilliselle yritysvaiheelle, eikä laittoman uhkauksen yritys olekaan rangaistava. Valmistelu taas voidaan katsoa jokaiseen (tahalliseen) rikokseen kuuluvaksi esiasteeksi eli vaiheeksi, jolloin rikosta ei ole vielä tunnusmerkistön mukaisesti ryhdytty tekemään. Jos henkilö esimerkiksi vasta kirjoittaa rikoksella uhkaavaa viestiä yksin tietokoneellaan, hän vasta valmistelee laitonta uhkausta. Tämä esivaihe jää kriminalisoinnin ulkopuolelle.³¹⁸ Näin ollen uhkaava viesti tulee esimerkiksi esittää tai lähettää jollekulle tai jättää se esille niin, että uhkaajan näkökulmasta tekohetkellä on vähintään todennäköistä, että uhkaus tulee jotakin kautta uhatun tietoon.

---

³¹⁷ Honkasalo 1960, s. 116; Nuutila – Majanen 2013, s. 699; Matikkala 2018, s. 492.

³¹⁸ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 311.

Jos sen sijaan uhkaaja kertoo toiselle luottamuksellisesti rikoksesta ja tiedonsaaja kertoo asiasta edelleen tulevalle uhrille, kyse ei ole tahallisesta laittomasta uhkauksesta.³¹⁹ Todennäköisyystahallisuus ei liene täyttyisi myöskään tilanteessa, jossa uhkaaja kirjoittaa toista uhkaavan viestinsä yksityiseen päiväkirjaansa, jota pitää piilossa, mutta uhattu luvatta löytää ja lukee uhkauksen. Merkitystä ei ole sillä, mitä kautta uhkaus tulee uhatun tietoon, mutta ennakkopäätöksen KKO 2013:50 mukaan uhkauksen on kuitenkin tosiasiaassa tultava joko uhatun tai sellaisen henkilön tietoon, joka kokee toiseen kohdistuvan uhan läheisestä suhteesta johtuen samanveroiseksi kuin itseensä kohdistuvan uhan. Muuten pohdinta siitä, miten todennäköisenä tekijän on täytynyt pitää uhkauksen tulemistä uhatun tietoon ei olisi tarpeellista.³²⁰

Mikäli uhkaaja on nimenomaisesti pyytänyt kolmatta henkilöä välittämään uhkauksen sisällön uhatulle, kuten Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 24.11.2020 nro 20/144927, tahallisuuden voidaan katsoa luonnollisesti täyttyvän.³²¹ Mielenkiintoisempia hovioikeuden ratkaisuja tahallisuuden täyttymisen osalta ovat tilanteet, joissa uhkaaja ei saattanut uhkausta loppuun siten, että se olisi tullut uhatun tietoon tai hän ei ole kertomansa mukaan tarkoittanut, että uhattu saisi uhkauksesta tiedon. Ratkaisussa, Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375, vastaaja oli internetin välityksellä ulkomailla asuvalle ystävälleen kertonut tappavansa oman perheensä huoltajuusriidan epätoivotun lopputuloksen vuoksi. Ystävä on ilmoittanut vastaajalle aikovansa ottaa yhteyttä poliisiin, jos vastaaja jatkaa uhkaavia puheita, mutta vastaaja oli uskonut, että uhkaus jäisi ainoastaan ystävän tietoon. Hovioikeus katsoi, että vastaajan on pitänyt ymmärtää, että hänen lausumansa uhkaus on niin vakava, että se tulee varsin todennäköisesti tavalla tai toisella uhatun tietoon. Vastaaja myös tiesi, että ystävällä on poliisin lisäksi ollut mahdollista ottaa yhteyttä hänen läheiseensä, joka tuntee asianomistajan.

Erityisesti sosiaalisen median alustoilla tehdyissä uhkauksissa tahallisuuskysymykset korostuvat. Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 29.6.2018 nro 18/128051 asianomistaja oli saanut tiedon vastaajan pikaviestisovelluksen kautta lähettämästä englanninkielisen uhkauksen sisältäneestä kuvasta veljensä kautta, koska hän oli estänyt vastaajan sovelluksessa. Vastaajan mukaan viesti ei sovelluksessa estämisen vuoksi ollut tarkoitettu tulevan asianomistajan

---

³¹⁹ Nuutila – Majanen 2013, s. 698.

³²⁰ KKO:n ratkaisut kommentein. KKO 2013:50, Matti Tolvanen.

³²¹ Hovioikeuden mukaan ottaen huomioon välityspyynnön lisäksi välittäjän ja uhatun välinen seurustelusuhde vastaajan on täytynyt pitää varsin todennäköisenä, että viestit välitetään uhatulle.

tietoon. Hovioikeus kuitenkin katsoi, että vastaajan on katsottava viestin laatimiseen osallistuessaan voineen pitää varsin todennäköisenä, että viesti tulisi asianomistajan tietoon sosiaalisen median kaveripiirin kautta.

Ratkaisussa KKO 2013:50 tahallisuutta koskeva kysymys ei tullut arvioitavaksi, mutta asian esittelijä on mietinnössään arvioinut myös tahallisuutta. Mietinnön mukaan A:n kirjoituksen julkaisupaikkana on toiminut internet, joka tiedonhakukoneineen on avoin riippumatta siitä, miten vaikeaa pääsy kysymyksessä olevalle keskustelupalstalle on ollut. Kirjoituksen julkaisemisen jälkeen A:lla ei ole ollut mahdollisuutta kontrolloida tai rajata sen mahdollista lukijakuntaa. Esittelijä ehdotti, että KKO katsoisi, että näissä olosuhteissa A:n on täytynyt pitää varsin todennäköisenä myös sitä, että kirjoitus voi välittyä sen kohteiden luettavaksi. Yksi oikeusneuvos hyväksyi nämä lisäperustelut.³²² Myös *Ollila* on arvioinut, että ratkaisussa KKO 2013:50 tahallisuus uhkausta koskevaan viestiin on varmasti täyttynyt, koska tekijän on täytynyt tietää, että viesti voi tulla kohdehenkilöiden tietoon muiden toimenpiteiden johdosta.³²³

Tapauksessa KKO 2013:50 uhkaus on kohdistunut valtion päämiehiin ja erittäin tunnettuihin henkilöihin, joten on todennäköisempää, että tieto uhkauksesta voi edetä uhatuille rajatulta tai suljetultakin keskustelupalstalta. Sen sijaan yksityishenkilöön kohdistuvan internet-uhkauksen tuskin voidaan katsoa tulevan yhtä todennäköisesti hänen tietoonsa, ellei hovioikeuskäytännön perusteella uhkaus ole todella vakava ja uhkaajan olisi tullut ymmärtää, että uhkaus saavuttaa myös sellaisen henkilön, jolla on yhteys uhattuun.³²⁴ Joka tapauksessa laitoman uhkauksen tunnusmerkistön täytyminen jää lopulta riippumaan siitä, välittääkö joku uhkauksen eteenpäin niin, että uhattu saa tosiasiallisesti siitä tietää ja uhatulla on perusteltu syy pelätä.

6.2.2 Varsin todennäköinen uhkauksen vakavasti ottaminen

Tahallisuusarvioinnissa todennäköisyystahallisuuden tulee kattaa myös pelkäämistä koskeva tunnusmerkistötekijä. Riittävää on, että uhkaajan tulee mieltää varsin todennäköiseksi

---

³²² KKO 2013:50, Esittelijän mietintö ja eri meiltä olevan jäsenen lausunto.

³²³ Lakimies 6/2013, s. 1132.

³²⁴ Helsingin HO 29.6.2018 nro 18/128051; Helsingin HO 16.5.2019 nro 19/121375; Helsingin HO 18.3.2020 nro 20/111225.

se, että uhattu joko pelkää tai joka tapauksessa ottaa uhkauksen riittävän vakavasti.³²⁵ Tahallinen uhkaaminen ei edellytä uhkaajalta määrättyä tarkoituserää tai tarkoitusta toteuttaa uhkaus.³²⁶ Näin ollen myös uhkaajan kärjistyneet ja kovasanaiset ilmaisut, joita uhkaaja ei ole itse käsittänyt varsinaisiksi uhkauksiksi, voivat olla tahallista uhkaamista.

Saamani tahallisuuden täyttymistä arvioivat hovioikeuden ratkaisut koskivat pääosin uhkauksen varsin todennäköistä uhatun tietoon tulemista, eikä sitä, tuliko uhkaajan pitää varsin todennäköisenä uhatun pelkoreaktiota tai uhkauksen vakavasti ottamista. Hovioikeuden ratkaisuissa on kuitenkin perusteellisesti arvioitu uhatun pelkäämistunnusmerkistökäsitteiden täyttymistä (luku 5), vaikkakaan näitä ratkaisuja ei käsitelty tahallisuuden täyttymisen kautta. Muutamissa ratkaisuissa kuitenkin tultiin lähelle tahallisuuden perustelemista toteamalla, että pelkääminen on asianomistajan näkökulmasta ollut perusteltua ja ”vastaajan on täytynyt tämä ymmärtää tai käsittää” (Helsingin HO 24.11.2020 nro 20/144927 ja Helsingin HO 13.11.2020 nro 20/143728). Tästä voidaankin päätellä, että mikäli uhatun näkökulmasta pelkääminen on ollut perusteltua, niin uhkaajankin olisi tullut pitää varsin todennäköisenä tätä uhatun suhtautumista.

7. Toissijaisuus

7.1 Ankaruusvertailua edellyttävä toissijaisuuslauseke

7.1.1 Ankarammin rangaistavat rikokset

Tunnusmerkistön mukaisuutta koskevat ongelmat realisoituvat muun muassa rikoskonkurrenssikysymyksinä. Rikoskonkurrenssissa eli rikosten yhtymistä koskevassa oppirakennelmassa oikeudellisesti pohditaan muun muassa sitä, onko tekijän katsottava rikkoneen useamman kuin yhtä rikossäännöstä (ns. lainkonkurrenssi) ja onko samaa rikossäännöstä rikottu useamman kuin yhden kerran (ns. rikosten yksiköinti).³²⁷ Lainkonkurrenssikysymys on olennainen laittoman uhkauksen rangaistavuuden kannalta.

Lainkonkurrenssilla tarkoitetaan sitä, että sama historiallinen tapahtumainkulku täyttää lähtökohtaisesti useamman kuin yhden tunnusmerkistön edellytykset, jolloin joudutaan pohtimaan, sovelletaanko kaikkia soveltuvia tunnusmerkistöjä vai syrjäyttääkö jokin

---

³²⁵ Nuutila – Majanen 2013, s. 699; Matikkala 2018, s. 492.

³²⁶ Serlachius 1924, s. 160–161.

³²⁷ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 565; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 406.

tunnusmerkistö muut tunnusmerkistöt. Esimerkiksi puolisoon kohdistettu tappouhkaus voisi periaatteessa tulla arvioitavaksi sekä laittomana uhkauksena (RL 25:7) että pakottamisena (RL 20:5), jos uhkauksen tarkoituksena on saada puoliso poistumaan yhteisestä asunnosta.³²⁸ Myös vainoamiskriminalisoinnin (RL 25:7a) esitöissä on huomioitu, että käytännössä vainoamistilanne saattaa olla sellainen, että vainoaja kohdistaa uhuriin, esimerkiksi puolen vuoden aikana vainoamisrikoksen ohella muitakin rikoksia, kuten laittomia uhkauksia ja pahoinpitelyjä. Uhuriin näkökulmasta teot saattavat näyttäytyä osana samaa ”vainoamista”, mutta rikosoikeudellisesti on arvioitava, onko kyse itsenäisistä rikoksista, joita vainoamisrikos ei sisällä.³²⁹ Lainkonkurrenssin huomiotta jättämisestä voisi aiheutua, että tekijä tuomittaisiin perusteettomasti liian monesta rikoksesta ja vaarana olisi ylikorkeat rangaistukset.³³⁰

Lainsäätäjät ovat pyrkineet subdisidiariteetin eli toissijaisuuden avulla ratkaisemaan sen, syrjäyttääkö yksi säännös toisen, mikä käy lakitekstissä ilmi toissijaisuuslausekkeesta. Laiton uhkaus on tyypillisellä ankaruusvertailua edellyttävällä toissijaisuuslausekkeella säädetty toissijaiseksi, sillä teosta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, ”jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta”. Toissijaisuuden näkökulmasta ankaramman minimirangaistuksen omaava rikossäännös pidetään ankarampana, vaikka rangaistusmaksimit olisivat yhtä korkeat.³³¹

Lain esitöiden HE 68/1966 vp mukaan laitton uhkaus säännöksen soveltaminen edellyttää, että uhkaus ei samalla toteuta ryöstön, kiristämisen, virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen, väkisinmakaamisen (nyk. raiskausrikokset) tai muun sellaisen erityisen rikoksen tunnusmerkistöä.³³² Esitöiden HE 94/1993 vp mukaan toissijaisuussäännös merkitsee, että aseella uhaten tapahtunut liikkumisvapauden estäminen rangaistaan vain vapaudenriistona tai törkeänä vapaudenriistona. Samoin ryöstö, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely syrjäyttävät laitonta uhkausta koskevan säännöksen.³³³ Edellä mainitut rikokset ja lisäksi esimerkiksi oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen (RL 15:9), ja eräät terroristisessa tarkoituksessa

---

³²⁸ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 565, 567.

³²⁹ HE 19/2013 vp, s. 52.

³³⁰ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 567–568.

³³¹ Defensor Legis No 1/2018, s. 20, 23; Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 572; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 410.

³³² HE 68/1966 vp, s. 12.

³³³ HE 94/1993 vp, s. 110-111.

tehdyt rikokset (RL 34a:1) syrjäyttävät laittoman uhkauksen, eikä laittomasta uhkauksesta rangaista erikseen. Lista ei ole tyhjentävä.

7.1.2 Yhtä ankarasti rangaistavat rikokset

Laittoman uhkauksen lainkonkurrensiin liittyvät tulkintaongelmat eivät aina ratkea toissijaisuuslausekkeen avulla. Esimerkkinä problematiikasta voidaan käyttää laittoman uhkauksen ja pakottamisen tai laittoman uhkauksen ja vainoamisen välistä suhdetta. Kaikkien kolmen tunnusmerkistön sanamuodon mukaan tunnusmerkistöä on sovellettava, ellei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, ja kaikissa rangaistusasteikko on myös sama: sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.³³⁴

Vainoamisen kriminalisointi astui voimaan 1.1.2014 eli huomattavasti laittomaa uhkausta myöhemmin, joten lainvalmistelussa on huomioitu näiden lainkonkurrensi. Lakivaliokunta on todennut, että jos uhkaus toteuttaa laittoman uhkauksen tunnusmerkistön, tällaista uhkausta ei voi vainoamisen toissijaisuuslausekkeen vuoksi sisällyttää vainoamiseen, koska laittomasta uhkauksesta on säädetty yhtä ankara rangaistus kuin vainoamisesta. Tästä seuraa se, että ”henkilö, joka vainoamisen toteuttavan menettelyn lisäksi on tehnyt laittoman uhkauksen edellytykset toteuttavan teon, tulee tuomittavaksi sekä vainoamisesta että laittomasta uhkauksesta. Se, että laittomasta uhkauksesta tuomitaan vainoamisesta erillisenä rikoksena, eikä sitä sisällytetä vainoamiseen, merkitsee muun muassa sitä, että kyseistä laittomaa uhkausta ei mainita vainoamista koskevan syytteen teonkuvauksessa eikä se vaikuta vainoamisrikoksen rangaistusarvoon.”³³⁵

Laittoman uhkauksen ja pakottamisen välinen ongelmاتیikka ratkeaa tunnusmerkistötekijöiden avulla (luku 7.2.1). Sen sijaan muunlaisissa tilanteissa, joissa tunnusmerkistö, toissijaisuuslauseke tai lainvalmisteluaineisto eivät ratkaise lainkonkurrensiongelmaa on tarpeellista kiinnittää huomiota rikostunnusmerkistöjen taustalla oleviin suojeleuintresseihin eli oikeushyviin. Käytännössä hankalimmat rajanveto-ongelmat joudutaankin usein ratkaisemaan suojeleuintressin ulottuvuutta koskevalla punninnalla.³³⁶ Suojeleuintressien punninnasta on

---

³³⁴ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 573.

³³⁵ LaVM 11/2013 vp, s. 10.

³³⁶ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 573; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 411.

esimerkkinä seuraavaksi käsiteltävä oikeuskäytäntö laittoman uhkauksen ja virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen osalta.

7.1.3 Oikeuskäytännön muutos: virkamiehen väkivaltainen vastustaminen

Laitonta uhkausta ja virkamiehen väkivaltaista vastustamista (RL 16:1) koskevien säännösten soveltamisen osalta on oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa esitetty erilaisia kantoja siitä huolimatta, että laittoman uhkauksen esitöissä HE 68/1966 vp on nimenomaisesti mainittu, että laitton uhkaus on toissijainen, jos virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tunnusmerkistö täyttyy.³³⁷ Yhtäältä onkin todettu, että virkamiehen väkivaltainen vastustaminen on ankarammin rangaistava rikos kuin laitton uhkaus, sillä sen enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta ja toissijaisuuslausekkeen mukainen lähtökohta on, että laitton uhkaus tällöin sisältyy virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen. Toisaalta on todettu, että laitton uhkaus ei sisälly uhkauksen muodossa tehtyyn virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, koska rikoslain 16 luvun 1 §:ssä ei edellytetä uhkaukselta sitä, että uhatulla olisi perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Näin ollen molemmat rikokset on voitu lukea tekijän syyksi. Tälle kannalla on saatavissa tukea myös KKO:n oikeusohjeesta 1999:54.

KKO otti lainkonkurrenssikysymyksen uudelleen käsittelyyn ratkaisussa KKO 2019:31, jossa oli kysymys tilanteesta, jossa syyttäjä vaati vastaajalle rangaistusta virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta sekä kahdesta laittomasta uhkauksesta. Tapauksessa vastaaja oli suusanallisesti uhannut väkivallalla kaupungin lastensuojelutoimessa työskennellyttä kahta sosiaalityöntekijää muun muassa kuolemalla. Ratkaisuperusteluissaan KKO analysoi huolellisesti tunnusmerkistöjen taustalla olevien suojelukohteiden samuutta ja erillisyyttä. Virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen suojelukohteena on myös virkamiehenä toimivan henkilön turvallisuus, vaikka viranomaisia vastaan kohdistuvien rikosten suojelukohteena on yleensä valtion toimeenpanovallan käyttö.³³⁸ Laitonta uhkausta koskevan säännöksen suojelukohteena on puolestaan henkilön turvallisuudentunne riippumatta siitä, onko hän virkamies vai ei. Vaikka rikosten suojelukohteet poikkeavat toisistaan, KKO katsoi, että

---

³³⁷ HE 68/1966 vp, s. 12.

³³⁸ HE 6/1997 vp, s. 50.

virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen suojelukohde kattaa laittoman uhkauksen sellaisissa tilanteissa, joissa virkamiestä uhataan väkivallalla johonkin virkatoimeen liittyen.³³⁹

KKO katsoi, että on mahdollista, ettei laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyty kaikissa tilanteissa, joissa virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevassa säännöksessä edellytetty uhkaus täyttyy. Tunnusmerkistöjen mainitulla erolla ole kuitenkaan ratkaisevaa merkitystä asiassa, koska lainkonkurrenssitilanteita arvioitaessa huomiota on kiinnitettävä kriminalisointien suojeluintressien ohella kulloinkin käsillä olevan tapauksen tosiseikkoihin. Ennakkopäätöksen KKO 2019:31 mukaan, mikäli vastaajan teko täyttää sekä laittoman uhkauksen että virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tunnusmerkistöt, tulee vastaajan menettely rikosoikeudellisesti riittävästi arvioiduksi soveltamalla pelkästään virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevaa säännöstä, eikä häntä tule tuomita erikseen laittomasta uhkauksesta.

KKO:n ratkaisukäytännössä on ennen ratkaisua KKO 2019:31 varsin johdonmukaisesti painotettu, etteivät eri rikossäännökset ole konkurrenssissa keskenään, jos sovellettavaksi tulevilla säännöksillä suojellaan joko kokonaan tai osittain eri oikeushyviä.³⁴⁰ Tätä taustaa vasten ratkaisulla KKO 2019:31 on voitu tavoitella jonkinlaista suunnanmuutosta, sillä rangaistussäännösten suojaamat oikeushyvät eivät olleet täysin yhteneväisiä.³⁴¹ Tätä näkemystä tukee myös myöhempi ratkaisu KKO 2021:7, jossa KKO totesi, että suojeltavien oikeushyvien erilaisuudelle voidaan antaa merkitystä lähtökohtaisesti vain silloin, kun säännöksellä, jonka syrjäytymistä arvioidaan, on jokin sellainen suojelukohde, jota syrjäyttävällä säännöksellä ei ole. Sen sijaan se, että ensisijassa sovellettavalla säännöksellä on jokin sellainen suojelukohde, jota mahdollisesti syrjäytyvällä säännöksellä ei ole, ei voi puoltaa molempien säännösten soveltamista.³⁴²

Periaatetasolla voidaan ajatella, että ratkaisut KKO 2019:31 ja KKO 2021:7 heijastavat uudenlaista ideaa, jonka mukaan konkurrenssitilanteissa on vältettävä ylikorjauksia. Tämän ajatuksen mukaan kiperissä lainkonkurrenssitilanteissa voitaisiin lähteä siitä, että mikäli teko tulee tosiasiallisesti riittävästi rangaistuksi vain yhtä rikostunnusmerkistöä soveltamalla, tapaukseen ei ole tarvetta soveltaa toista rikostunnusmerkistöä, vaikka tunnusmerkistöjen

---

³³⁹ KKO 2019:31, kohta 16.

³⁴⁰ Esim. KKO 2010:52; KKO 2014:7; KKO 2017:57.

³⁴¹ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 577–578; Defensor Legis No 1/2018, s. 31–32.

³⁴² KKO 2021:7, kohta 23.

suojeluintresseissä olisikin eroavaisuutta.³⁴³ *Kallio* on pohtinut, että avasiko KKO kyseisillä ratkaisuihllaan ”Pandoran lippaan”, jolloin eri rikoskombinaatioiden väliset lainkonkurrenssikysymykset on käytävä testaamassa aina erikseen KKO:ssa.³⁴⁴

7.1.4 Esi- ja jälkitekujen rankaisemattomuus: esimerkkinä pahoinpitelyrikos

Lainkonkurrenssin alaryhmänä on esi- ja jälkitekujen rangaistavuutta koskeva oppi. Esi- ja jälkitekujen rankaisemattomuudessa on kyse siitä, voidaanko tietyn tunnusmerkistön täyttäviä tekoja pitää rankaisemattomina esitekoina tai jälkitekoina jonkin muun tunnusmerkistön sisällä. Jos esi- ja jälkiteot sisältyvät päärikokseen, ne ovat niin sanottuja myötärangaistuja tekoja.³⁴⁵ Ei ole epätavallista, että väkivallan käytön yhteydessä esitetään suusanallisia tappo- tai muita uhkauksia tehostamaan muita väkivaltatekoja. Laiton uhkaus voi käytännössä edeltää toista rikosta tai ilmetä sen jatkovaiheena (esim. KKO 1997:153).³⁴⁶ Laittoman uhkauksen rankaisemattomuutta esi- tai jälkitekona tarkastellaan tarkemmin pahoinpitelyrikkoksen yhteydessä.

Hallituksen esityksen HE 94/1993 vp mukaan pahoinpitely on kvalifioidussa suhteessa laittomaan uhkaukseen, eli tekokokonaisuuden käsittäessä sekä uhkailua että väkivaltaa tekijä tulisi tuomita vain pahoinpitelystä.³⁴⁷ Henkilö voidaan kuitenkin tuomita pahoinpitelyn lisäksi laittomasta uhkauksesta, jos laiton uhkaus ja pahoinpitely eivät ole kiinteästi yhtä ja samaa tekoa, vaikka ne olisivatkin osa samaa historiallista tapahtumainkulkua. Tällöin ratkaisevaa on pahoinpitelyn ja laittoman uhkauksen ajallinen ja asiallinen etäisyys.³⁴⁸ Jos uhkaus on esitetty pahoinpitelyn alkuvaiheessa ja pahoinpitelyä on sittemmin jatkettu, uhkailun on katsottava olevan vain pahoinpitelyyn liittyvä tehoste. Vastaavasti jos pahoinpitelyn keskellä on uhattu tappaa ja pidetty veistä maassa makaavan pahoinpidellyn kaulalla, on kyse kiinteästi yhdestä ja samasta pahoinpitelyteosta (Rovaniemi HO 31.10.2019 nro 19/147019).

Jos jo pahoinpideltyä uhataan myöhemmällä uudella rikoksella, on kyse erillisistä teoista, sillä tällöin uhkaaminen ei ole enää vain pahoinpitelyn raskauttava asianhaara. Rovaniemen

---

³⁴³ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 577–578.

³⁴⁴ KKO:n ratkaisut kommentein. KKO 2019:31, Heikki Kallio.

³⁴⁵ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 579; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 414–415.

³⁴⁶ Nuutila – Majanen 2013, s. 700.

³⁴⁷ HE 94/1993 vp, s. 111.

³⁴⁸ Nuutila – Majanen 2013, s. 700.

hovi oikeus katsoi 20.5.2021 ratkaisussa nro 21/121902, että laitonta uhkausta on arvioitava erillisenä tekona pahoinpitelyyn nähden, sillä tilanne on pahoinpitelyteon ja baarijakkaralla uhkaamisen välissä keskeytynyt. Tapauksessa asianosaisten painitilanne lattialla oli loppunut siihen, kun heillä molemmilla oli loppunut kunto, jonka jälkeen he eivät olleet keskustelleet tai olleet fyysisessä kontaktissa noin kahteen minuuttiin. Tämän tauon jälkeen vastaaja oli nostanut baarijakkaran ja uhannut asianomistajaa tappamisella. Myös pahoinpitelyn jälkeinen uhkailu tappamisella, jos asianomistaja soittaa poliisit ja kertoo pahoinpitelystä, täytti molempien rikosten tunnusmerkistön (Rovaniemen HO 27.2.2019 nro 19/108473). Molempiin rikoksiin tuomitsemista puoltaa myös se, että laittomalla uhkauksella suojellaan turvallisuudentunnetta, kun taas pahoinpitelyn suojelukohteenä on henkilökohtainen koskemattomuus.³⁴⁹ Jotta voi olla kyse erillisestä laittomasta uhkauksesta, niin laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täytyy täytyä. Pelkkä pelko siitä, että vastaaja mahdollisesti tappaa hänet, koska vastaaja on rikkonut paljon tavaroita ja ollut väkivaltainen, ei riitä näyttämään, että kyse on ollut muustakin kuin pahoinpitelyjen tehostamisesta uhkailulla (Helsingin HO 8.2.2019 nro 19/105815).

Vaikka laittomasta uhkauksesta ei rangaistaisi erikseen, niin laittoman uhkauksen täyttävä menettely voi kuitenkin tulla arvioitavaksi tämän toisen rangaistavan tunnusmerkistön sisällä. Vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä, jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu. Laiton uhkaus on vakiintuneesti katsottu teoksi, jonka perusteella asianomistajalle syntyy oikeus vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n mukaiseen kärsimyskorvaukseen, ja korvausta voidaan määrätä myös niissä tilanteissa, joissa laittoman uhkauksen katsotaan sisältyvän johonkin toiseen rikostunnusmerkistöön.³⁵⁰ Esimerkiksi mikäli pahoinpitelyyn sisältyy laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä menettely, voi kärsimyskorvauksen määräämiselle olla perusteet. Vastaavasti laittoman uhkauksen sisällyttäminen virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen (KKO 2019:31) ei aiheuta rikoksen kohteena olevilla virkamiehille yksityisoikeudellisia menetyksiä.³⁵¹

---

³⁴⁹ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 569–570.

³⁵⁰ Loukkauksen laatua ja korvauksen määrää arvioitaessa merkitystä on annettava uhkauksen sisällölle, uhkauksen välittömyydelle ja uskottavuudelle. Sinänsä kaikissa laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävissä teoissa uhkaus on uskottava. HE 167/2003 vp, s. 54; Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 578.

³⁵¹ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 577–578.

7.2 Muut uhkaamistunnusmerkkiset rajaavat

7.2.1 Uhkaaminen pakottamiskeinona

Laiton uhkaus on yleissäännös, joka syrjäytyy, jos erityissäännös soveltuu (*lex specialis derogat legi generalia*).³⁵² Laittomasta uhkauksesta ei rangaista erikseen, jos teko täyttää sellaisen rikoksen tunnusmerkistön, johon sisältyy laiton uhkaaminen jonkin tavoitteen toteuttamiseksi tai edun saamiseksi. Uhkaamista käytetäänkin usein välineenä jonkin toisen päämäärän saavuttamiseksi eli pakottamiskeinona johonkin muuhun pyrittäessä.³⁵³ Tätä koskeva yleistunnusmerkistö on pakottaminen, josta tuomitaan se, joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin (RL 25:8). Myös kiristyksessä ja sen rangaistavassa yrityksessä uhkauksella pakotetaan toinen luopumaan taloudellisesta edusta (RL 31:4). Rikoslain 16:1.1 §:n 1 kohdan mukaan virkamiehen väkivaltainen vastustaminen voidaan toteuttaa siten, että väkivallalla uhaten pakotetaan virkamies tekemään tai jättämään tekemättä virkatoimi.³⁵⁴ Myös esimerkiksi raiskausrikoksen keskeisiin tunnusmerkkeihin kuuluu pakottaminen esimerkiksi uhkaamalla käyttää väkivaltaa (RL 20:1) tai pakottamisessa seksuaaliseen tekoon muunkinlaisella uhkauksella pakottaminen (RL 20:4).

Teonsana ”pakottaa” tarkoittaa *prima facie* sitä, että uhkauksen on saatava kausaalisesti aikaan tunnusmerkistön mukainen seuraus.³⁵⁵ Pakko voi olla luonteeltaan sellaista, että kohdeella on periaatteellinen mahdollisuus valita eri toimintamahdollisuuksien välillä, mutta muun toimintavaihtoehdon kuin pakottajan mielen mukaisen valitseminen olisi niin haitallista, että henkilö valitsee pakottajan mukaisen toimintamallin (*vis compulsiva*).³⁵⁶ Esimerkiksi uhattu suorittaa saatavaan, jotta häntä ei uhkauksen mukaisesti pahoinpidellä (RL 25:8)³⁵⁷ tai kohde valitsee mieluummin vastantahtoisen sukupuoliyhteyden kuin uhkauksen toteutumisen (RL 20:1)³⁵⁸. Uhkaukselle on ominaista, että uhkauksen ja sen toteuttamisen

³⁵² Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 569.

³⁵³ Nuutila – Majanen 2013, s. 699; Matikkala 2018, s. 493.

³⁵⁴ Rikoslain 16:1.1 §:n 2 kohdan mukaan virkamiehen väkivaltainen vastustaminen voidaan toteuttaa myös muuten uhkaamalla käyttäen väkivaltaa virkatoimen johdosta sitä suorittavaa virkamiestä vastaan.

³⁵⁵ Frände – Wahlberg 2018, s. 601.

³⁵⁶ Matikkala 2018, s. 486–487.

³⁵⁷ Tapauksessa KKO 1997 II 45 A tuomittiin pakottamisesta (RL 25:8), kun hän oli pistoolilla uhaten ottanut B:ltä, joka oli velkaa C:lle velan lyhennykseksi rahaa ja määrätyn hintaisen puvun.

³⁵⁸ Matikkala 2018, s. 136.

välillä on jonkinlainen ajallinen ero, mutta uhkauksen pakottavuus vähenee, jos näiden välillä on kohtuullista ajallista läheisyyttä pidempi aika.³⁵⁹

Muun muassa pakottamisessa sekä kiristyksessä voidaan uhata myös täysin laillisella asialla, kuten rikosilmoituksen tekemisellä.³⁶⁰ Rovaniemen hovioikeuden 30.10.2020 antamassa ratkaisussa nro 20/141309 vastaajan syyksi luettiin laitton uhkaus tapauksessa, jossa vastaaja oli useasti uhannut tappaa asianomistajan, mikäli hän kertoisi poliisille vastaajan aiemmista vakavista väkivaltateoista asianomistajaa kohtaan. Ratkaisussa uhkaus tappamisesta olisi periaatteessa voinut pakottaa asianomistajan jättämään rikosilmoituksen tekemättä. Kuitenkin jos se negatiivinen asiantila, joka uhkauksesta näyttää seuraavan, ellei uhkaukseen sisältyviä ehtoja noudateta, ei ole järjellisessä suhteessa uhkauksen johdosta syntyneeseen seuraukseen, käsillä ei ole pakottaminen.³⁶¹ Kyse oli selkeästi henkeen kohdistuvasta uhkauksesta, ja laittomasta uhkauksesta rangaistaan yhtä ankarasti kuin pakottamisesta, niin psyykkisen kausaliteetin näyttäminen, että juuri uhkaus esti rikosilmoituksen tekemättä jättämisen olisi ollut tässä tapauksessa tarkoituksetonta. Jotta kysymys olisi uhrin pakottamisesta, uhkauksen on ilmevä niin, että uhrin kannalta on järjellistä ja ymmärrettävää taipua uhkaukseen.³⁶²

7.2.2 Uhkaaminen muun tavoitteen saavuttamiseksi

Laitton uhkaus syrjäytyy myös, jos uhkaamista käytetään muutenkin kuin pakottamiskeinona jonkin tavoitteen toteuttamiseksi tai edun saamiseksi.³⁶³ Mikäli uhkausta käytetään toisen irtaimen omaisuuden anastamiseen, luvattomaan käyttöön ottamiseen taikka toisen pakottamiseen luopumaan taloudellista edusta, niin tekijä syyllistyy ryöstöön (RL 31:1). Jos uhkaaja vie aseiden käytön nostamista pidemmälle, niin teko täyttää voi täyttää esimerkiksi pahoinpitely- tai henkirikoksen täytäntöönpanon aloittamisen. Aseella tai sanallisesti uhaten tehty liikkumisvapauden estäminen rangaistaan vain vapaudenriistorikoksena (RL 25:1–2).³⁶⁴ Ratkaisussa KKO 2007:4 A on oikeudettomasti riistänyt B:ltä liikkumisvapauden käyttäen vakavan väkivallan uhkaa, kun A oli taksimatkan päätyttyä kieltäytynyt maksamasta kyytiä,

---

³⁵⁹ Matikkala 2018, s. 137; Frände – Wahlberg 2018, s. 600–601, 603.

³⁶⁰ Matikkala 2018, s. 486; Frände – Wahlberg 2018, s. 599.

³⁶¹ Frände – Wahlberg 2018, s. 600.

³⁶² Frände – Wahlberg 2018, s. 600–601.

³⁶³ Nuutila – Majanen 2013, s. 699; Matikkala 2018, s. 492.

³⁶⁴ HE 94/1993 vp, s. 111.

jäänyt autoon istumaan ja toistuvasti tappamisella uhkailemalla pyrkinyt määrätietoisesti esittämään B:n yritykset saada apua. B jäi autoon A:n tappouhkausten ja muun uhkaavan käytöksen vuoksi vastoin tahtoaan.

Jos uhkaus toteutetaan erityissuojaa saavassa paikassa tai erityistä suojaa saavaa yksilöä tai ryhmää kohtaan, laitton uhkaus myös syrjäytyy. Mikäli laitton uhkailu kohdistuu kotirauhan suojaamassa paikassa olevaan henkilöön, niin voidaan tuomita törkeästä kotirauhan rikkomisesta (RL 24:2).³⁶⁵ Jos kansanryhmää uhataan julkisesti yleisön keskuudessa vakavasti otettavalla tavalla, esimerkiksi väkivalta- tai omaisuusrikoksella, niin kyse on kiihottamisesta kansanryhmää vastaan (RL 11:10-10a). Kiihottamisrikosten ja laittoman uhkauksen välinen ero on siinä, että ensiksi mainitut rikokset kohdistuvat yksilöitävissä olevaan kansanryhmään ja jälkimmäinen rikos kohdistuu yhteen tai useampaan henkilöön. Samoin käy, esimerkiksi oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisen (RL 15:9) tai virkamiehen väkivaltainen vastustamisen (RL 16:1) kanssa.

Tunnusmerkistöjen täyttymisen rajanveto vaikeutuu, jos fyysisellä väkivallalla uhkaaminen ymmärretään henkiseksi väkivallaksi. Henkinen väkivalta voi sisältää myös monia muita tekoja, kuten haukkumista, nöyryyttämistä ja alistamista, jotka eivät ole suoraan rikoksella uhkaamista.³⁶⁶ Kvalifioidussa suhteessa laittomaan uhkaukseen oleva pahoinpitelyrikos voidaan toteuttaa myös väkivaltaa käyttämättä, mutta silloin vaaditaan jonkinlaista seurausta, joista laissa mainitaan muun muassa terveyden vahingoittaminen (RL 21:5). Tällä tarkoitetaan myös psyykkisen terveyden vahingoittamista, joten pahoinpitelyksi voidaan lukea myös sellainen henkinen väkivalta, joka vahingoittaa mielenterveyttä ja jonka seuraukset ilmenevät mielisairauksina tai mielenterveyden häiriöinä.³⁶⁷ Pahoinpitelyn täyttävä henkinen väkivalta edellyttää näyttöä sen seurauksesta, esimerkiksi lääkärinlausuntoa uhatun mahdollisista psyykkisistä vammoista tai diagnoosista, jonka syy-yhteys psyykkiseen väkivaltaan pitäisi pystyä näyttämään.³⁶⁸ Laitton uhkaus edellyttää vain perusteltua syytä pelätä. Näin henkisellä väkivallalla toteutettavasta pahoinpitelystä pitää aiheutua vakavampi psyykkinen

---

³⁶⁵ Törkeä kotirauhan rikkominen täyttyy muun muassa silloin kun teon toteuttamista varten varustaudutaan aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä tai rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa (RL 24:2).

³⁶⁶ Ks. esim. Ruuskanen 2005, s. 11, 64.

³⁶⁷ Matikkala 2018, s. 253–254.

³⁶⁸ Ks. esim. Turun HO 28.11.2016 nro 15/11691, jossa henkinen väkivalta, toistuva tappamisella ja lasten viemisellä uhkaaminen, haukkuminen sekä alistaminen avioliitossa, täyttivät pahoinpitelyn tunnusmerkistön, sillä siitä aiheutui uhrille psyykkistä vahinkoa.

vahinko kuin laittomasta uhkauksesta, mikä mahdollisesti edellyttää myös pidempikestoista uhkailua yhdessä muun henkisen väkivallan kanssa, eikä vain yhtä rikoksella uhkaamista.

7.2.3 Rangaistava yritys ylärajana

Täytetystä rikoksesta säädetty rangaistus kattaa kaiken sen vääryyden, joka sisältyy rikokseen kuuluviin esivaiheisiin. Tämän periaatteen vuoksi täytetty teko kattaa myös rikoksen rangaistavan yrityksen ja saman rikoksen valmistelun.³⁶⁹ Yrityksen rangaistavuuden arviointi perustuu viime kädessä yritys vastuuta määrittäviin rikoslain yleisen osan normeihin ja niissä ilmaistuihin periaatteisiin, joiden mukaan ratkeavat muun muassa kysymykset vaadittavasta vaaran asteesta, rikoksen täyttymispisteestä sekä yrityksestä luopumisesta ja tehokkaasta katumuksesta. Mikäli sellaisen uhkaamista sisältävän tunnusmerkistön yritys, joka syrjäyttää laittoman uhkauksen, on säädetty rangaistavaksi, niin laittoman uhkauksen rangaistavuus itsenäisenä rikoksena määrittyy tämän rajanvedon kautta. Menettely voi olla joka tapauksessa laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävää, mutta mikäli tämän toisen uhkaamisrikoksen rangaistava alaraja täyttyy, niin se toimii laittoman uhkauksen rangaistavuuden ylärajana. Esimerkiksi perusmuotoisessa ja törkeässä pahoinpitelyssä (RL 21:5–6) sekä kiristyksen (RL 31:3–4) ja ryöstön kaikissa tekumuodoissa (RL 31:1–2) rikoksen yritys on rangaistava. Myös törkeän ryöstön valmistelu on jo rangaistavaa (RL 31:2a).

Ryöstön rangaistava yritys on käsillä, kun väkivaltaa tai uhkausta ryhdytään käyttämään anastuksen tai luvattoman käytön toteuttamiseksi.³⁷⁰ Rovaniemen hovioikeuden 24.10.2018 antamassa ratkaisussa nro 18/145572 vastaajan ei katsottu syyllistyneen ryöstön yritykseen, koska vastaaja ei ollut uhannut myyjää väkivallalla nimenomaisena tarkoituksena yrittää pitää anastamansa omaisuus, sillä uhkaus oli esitetty sen jälkeen, kun anastetut tuotteet olivat pudonneet kaupan lattialle. Menettely kuitenkin täytti laittoman uhkauksen ja näpistyksen tunnusmerkistön. Kiristyksen yrityksessä taas joudutaan arvioimaan kiristysuhkauksen tehokkuutta tilanteessa, jossa sillä tavoiteltu päämäärä ei ole toteutunut eli uhkauksen kohde ei ole taipunut taloudellisesta edusta luopumisen vaatimukseen. Säännöksen esitöistä ilmenee, että kiristyksen yrityksessä käytetyn uhkauksen tulee olla ainakin sellainen, että se

---

³⁶⁹ Frände 2012, s. 274–275; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 314–315.

³⁷⁰ Honkasalo 1964, s. 112.

yleisen elämäkokemuksen mukaan on omiaan saamaan uhatun taipumaan, jossa voidaan ottaa huomioon sen kohteena olevan henkilön asema ja olosuhteet.³⁷¹

7.3 Vakavan uhkaamisen yleissäännös

Muiden uhkaamisrikosten kuin laittoman uhkauksen on tapahduttava tarkoituksessa kyseisen tunnusmerkistön tavoitteen tai edun saamiseksi. Mikäli uhkaaja uhkaa väkivallalla tai muulla rikoksella, mutta toisen uhkaamistunnusmerkistön mukaisen tarkoituksen tai muun tunnusmerkistökäytännön näyttämisen toteen jää puuttumaan, voi menettely niin sanotusti ”pu-dota” laittomaksi uhkaukseksi. Esimerkiksi ryöstöuhkaukselta edellytetään vakavuuden lisäksi välittömyyttä, joten jos ei uhata teon välittömällä täytäntöönpanolla, voi menettely täyttää laittoman uhkauksen tunnusmerkistön.³⁷²

Hovioikeus katsoi tapauksessa oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta (RL 15:9), että jäi näyttämättä, että uhkausviestien tarkoituksena on yritetty estää tai onnistuttu estämään asianomistajaa antamasta lausuntoaan tulevassa oikeudenkäynnissä tai vaikuttaa hänen lausuntonsa sisältöön, joten menettely täytti laittoman uhkauksen tunnusmerkistön (Rovaniemen HO 19.3.2021 nro 21/1111926). Vastaavasti virkamiehen väkivaltaista vastustamista (RL 16:1) koskevassa ratkaisussa, Helsingin HO 29.1.2019 nro 19/103882, ei ilmennyt, mihin mahdollisiin virkatoimiin uhkaajan viesti liittyi tai mihin hän pyrki uhkauksellaan, ja kun uhattu ei ollut tekoaikana tekemässä uhkaajaan liittyvää julkista vallan käyttöä sisältävää virkatoimea, niin hovioikeus katsoi, että uhkaajan syyksi oli luettava toissijaisen rangaistusvaatimuksen mukaisesti laitton uhkaus.

Helsingin hovioikeuden 1.2.2021 ratkaisussa nro 21/104436 oli kyse muun ohella siitä, oliko teräaseen ja vasaran hallussapito tapahtunut tarkoituksin tehdä asianomistajaan kohdistuva henkirikos tai törkeä pahoinpitely. Hovioikeus katsoi selvitettyksi, että vastaaja oli aiemmin syyllistynyt asianomistajaan kohdistuneeseen yhteen perusmuotoiseen pahoinpitelyyn, kahden suusanallisesti toteutettuun laittomaan uhkaukseen ja yhteen teräaseen nostamisella toteutettuun laittomaan uhkaukseen. Asiassa esiin tulleet seikat viittasivat hovioikeuden mukaan pikemminkin siihen vaihtoehtoon, että vastaajan tarkoituksena oli välineet

---

³⁷¹ HE 66/1988 vp, s. 100.

³⁷² Frände – Wahlberg 2018, s. 576.

tehosteenaan jatkaa asianomistajan suusanallista uhkailua, joten syyte törkeästä henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta oli hylättävä.

8. Johtopäätökset

Rikoslain 25 luvun 7 §:n mukaisessa laittomassa uhkauksessa voi olla kyse hyvin törkeästä vapauteen kohdistuvasta rikoksesta, joka loukkaa välillisesti myös henkeä ja terveyttä. Laittoman uhkauksen kaltainen väkivallalla tai muuten rikoksella uhkaaminen ei nauti sananvapauden suojaa, vaan sellainen uhkaaminen merkitsee lähtökohtaisesti kiellettyä oikeuden väärinkäyttöä. Laiton uhkaus ei tunnusmerkistötasolla tavoita mahdollisia uhkaamisella tavoiteltavia pyrkimyksiä tai internetissä tapahtuvan uhkaamisen kokonaisvaikutusta. Tunnusmerkistö perustuu uhkauksen ydinolemuksen eli siihen, että pelkkä yksittäisen uhkauksen aiheuttama pakottava kontrolli ilman fyysisiä tekoja voi aiheuttaa uhatussa pitkäaikaisia pelkotiloja sekä supistaa tämän toimintavapautta. Laittomassa uhkauksessa rangaistaan nimenomaan riippumatta sen tavoitteista, mikä on suojelutavoitteiden näkökulmasta aiheellista, koska uhkaamistilanteet ja -tavoitteet voivat vaihdella suuresti, mutta yhteisenä piirteenä niissä on turvallisuudentunteen järkkäminen.

Laittoman uhkauksen määritelmä on melko kapea, sillä se on suhteellisen tarkkaan rajattu koskemaan henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja omaisuuteen kohdistuvilla rikoksilla uhkailua. Laittoman uhkauksen luonteeseen kuuluu, että uhkauksen sisältämä rikos, täytäntöönpanon ajankohta tai sen toteutuskeino jätetään enemmän tai vähemmän avoimeksi tai epäselväksi, mikä ei kuitenkaan vähennä uhkauksen sanomaa tai pakottavuutta. Suorien uhkausten lisäksi epäsuorat uhkaukset, kuten verhotut uhkaukset ja tunnetun ilmaisun käyttäminen uhkaamistarkoituksessa, voivat tulla laittomana uhkauksena rangaistavaksi, mutta tällöin tunnusmerkistön täytyminen edellyttää lisäperusteita, jotka tukevat rikosedellytyksen täyttymistä. Oikeuskäytännön mukaan uhkaamistunusmerkistön soveltamisalan ulkopuolelle jää ainakin sellainen uhkauksenomainen menettely, joka ei saa uhkaukselta vaadittavaa objektiivista ilmiänsä sekä sellaiset vakavallakin väkivallalla uhkaavat ilmaisut, jotka jäävät toivomus- tai mielikuva-asteelle. Laittoman uhkauksen suojelutavoitteiden näkökulmasta on ongelmallista, että esimerkiksi sakkorangaistuksen mahdollistavana yksilön integriteettiä suojaavana kunnianloukkauksena tuomitaan myös ilmaisuja, jotka antavat suojaa henkilökohtaista turvallisuutta välillisesti uhkaavien tekojen osalta. Varsinaisen uhkauksen ja

uhkauksenluontoisen menettelyn, erityisesti monitulkintaisten ilmaisujen ja eleiden, raja voi olla häilyvä, ja uhkaamisen vahvasti subjektiivisen luonteen vuoksi henkilö saattaa kokea myös uhkausta sisältämättömän menettelyn uhkaavana. Viime kädessä rajanveto jää tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Uhkauksen ominaisuus saada aikaan haluttu tila eli perusteltu syy pelätä vakavaa vaaraa oman tai toisen henkilökohtaiselle turvallisuudelle tai omaisuudelle arvioidaan lähtökohtaisesti uhatun näkökulmasta käsin. Pelkäämisen mittapuun standardoinnista johtuen oikeushyvien abstraktinen vakava vaarantuminen tehdään lopulta objektiivisin perustein. Tunnuksmerkistö on osittain epämääräinen, koska pelkäämiskriteerin täyttymisen lisäksi rikoksella uhkaamisen vaatimuksen täyttymiseen voi vaikuttaa uhatun suhtautuminen uhkaukseen. Uhkauksen mieltämisellä todeksi on lähes poikkeuksetta lopullinen merkitys pelkäämistunnuksmerkistökäytännön täyttymisen kannalta. Sosiaalisessa mediassa tapahtuvan uhkailun erityispiirteitä on anonyymiuhkailu, minkä vuoksi tieto monesta oikeuskäytännön valossa rangastavuuden kannalta merkittävästä seikasta voi jäädä puuttumaan. Laittoman uhkauksen subjektiivis- (ja objektiivis)väritteiset edellytykset saavatkin ratkaisevan aseman sen soveltamisalaa rajattaessa. Pelkäämiskriteerin ja todennäköisyystahallisuuden täytyminen kärjistyvät tilanteissa, joissa uhkaus jää tuloksettomaksi uhatusta riippumattomista syistä. Jos uhkaaja ei ole saattanut uhkausta loppuun siten, että se olisi tullut uhatun tietoon, vastuu uhkauksen välittämisestä suoraan uhatulle tai viime kädessä viranomaisen kautta, jää sen tiedoksi saavan henkilön kannettavaksi. Laittoman uhkauksen tunnuksmerkistössä on selvä aukko siltä osin, kun uhkaus ei tule sen kohteen tietoon.

Laittoman uhkauksen tunnuksmerkistö jo itsessään karsii lievemmän uhkailun pois sen soveltamisalasta. Oikeuskäytännön valossa laittomana uhkauksena tuomitaan jo nyt pelkästään melko vakavia vakavalla väkivallalla uhkaamisia, kuten aseella tehtyjä uhkauksia ja tappouhkauksia ja rikosuhan alla olevalta omaisuuden uhkaamiselta edellytettiin vakavuutta lisäävää perustetta. Laittoman uhkauksen törkeän tekemuodon säätäminen näille erityisen vakaville uhkauksille voisi olla aiheellista, kuten Ruotsin rikoskaaren 4:5 §:ssä, sillä asenteet väkivaltaa ja sillä uhkaamista kohtaan ovat koventuneet sekä kyse on yhteiskunnankin kannalta moitittavasta ilmiöstä. Törkeän tekemuodon säätäminen osoittaisi myös yleisemmällä tasolla vakavaa suhtautumista uhkailuihin, myös viestintävälineitse ja sosiaalisen median alustoilla tapahtuvaa uhkailua kohtaan, mikä on nykypäivänä rikoksella uhkaamisen uusi pääsuuntaus.

Laiton uhkaus on klassinen rikossäännös, jonka tunnusmerkistö on saanut siinä määrin vaikiintuneen sisällön oikeudenkäytössä, että tunnusmerkistön muuttamisen tueksi tulisi olla erittäin painavat perusteet.³⁷³ Aseen nostaminen toista vastaan on vanhahtavasta muotoilusta huolimatta tyyppiesimerkki vakavalla rikoksella uhkaamisesta, eikä tekotavan muuttamiselle, muuten kuin korostaa sen moitittavuutta nostamalla se uhkaamisen törkeäksi tekemuodoksi, välttämättä olisi perusteita. Omaisuusrikoksilla uhkaamisen sisältyminen tunnusmerkistöön on turvallisuudentunteen suojelemistavoitteen näkökulmasta aiheellista. Omaisuusrikoksilla uhkaamisen soveltuminen on varsin rajattua vakavimpiin elottomiin ja elollisiin omaisuusuhkauksiin, joten ei olisi perusteltua entisestään kaventaa suojeltavien oikeushyvien piiriä ja nostaa tunnusmerkistön täyttymisen kynnystä.

Laiton uhkaus toimii viimesijassa niin sanotusti vakavan uhkailun turvaverkkona, jotta väkivallalla tai muulla rikoksella uhkailu ei pääse putoamaan rangaistavan menettelyn piiristä pois. Kriminalisointi siis hillitsee pahimpia ylilyöntejä.³⁷⁴ Lakivaliokunta on katsonut, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistön muutostarpeita tulisi tarvittaessa arvioida monipuolisesti huolellisessa lainvalmistelussa, jossa voidaan ottaa huomioon kaikki tekijät, jotka mahdollisesti puoltavat laittoman uhkauksen tunnusmerkistön uudistamista.³⁷⁵ Tutkielman perusteella olisi tarpeellista tehdä tämä arvio mahdollisista muutostarpeista. Tunnusmerkistön muuttamisessa on kuitenkin hyvä olla jonkin verran kynnystä.

---

³⁷³ HE 19/2013 vp, s. 25.

³⁷⁴ Nuotio 2020, s. 2.

³⁷⁵ LaVM 5/2021 vp, s. 5–6; LaVM 10/2021 vp, s. 13.